

Novostravda

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22. telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Delavstvo in narodnost

V Evropi je zadivjala nova borba, izgleda, da je to borba na življenje in smrt velikih kulturnih narodov. Vsaka vojskujočih se strank poudarja, da hoče vojno nadaljevati do popolne zmage t. j. do ponižanja nasprotnika. V tej veliki borbi gre tudi za usodo malih narodov, ki so nujno tesno povezani z usodo velikih narodov. Za ta končni spopad so se narodi že dolgo časa, skoraj bi rekli dolga desetletja pripravljali z najrazličnejšimi ukrepi: z diplomatskimi pogajanjem, s trgovinskimi pogodbami, z vojaškimi zvezami, s kulturnimi in socialnimi konvencijami, z raznimi gospodarskimi sporazumi. Vsak narod je skušal utrditi svoj položaj predvsem s povzdigo narodne zavesti in utrditvijo moralne moči samega sebe, z raznimi betonskimi utrditvami, z pojačenjem socialno-zaščitne in narodno-obrambne zakonodaje. V obrambo narodov so bile ustvarjene nove ideologije, kot sta to zlasti fašizem in hitlerizem. Tudi komunizem se skuša prikazati kot zaščitnik narodov. Počivala tudi ni misel demokracije. V demokratičnih državah so prepričani, da le demokracija more zagotoviti svetovni mir in rešiti narode pred vsesplošnim klanjem, to je pred poginom.

V novejših dneh je mali finski narod dokazal, kako visoko ceni svojo narodno svobodo in samostojnost. Vsemu svetu je pokazal, da tudi mal narod noče postati žrtev tujca, pa magari mu ta tujec prinaša še take navidezne dobrine, ker ve, da so taki darovi navadno le zastrupljeni bonbončki, ki povzročajo smrt. Vsak dan beremo v časopisih in poslušamo v radiu, da je ta vojna v bistvu vojna za pravice malih narodov do življenja, vojna za svobodo vseh narodov in upor proti nasilju in nadvladi kakršnega koli velikega naroda. Mi smo toliko trezni, da vemo, da tudi v narodih vlada velika narodna sebičnost in da se nihče za srečo malega naroda ne vojskuje iz lepih idealnih nagibov, ampak le zato, ker sreča in obstoj malih narodov pomeni istočasno zaščito velikih narodov. Mi mali jugoslovenski narod, zlasti mi Slovenci, moramo znati preceniti, kateri veliki narodi dajejo jamstvo tudi za našo narodno in politično svobodo.

Te velike boje tudi delavstvo ne sme opazovati brezbrizno in brezskrbno. Tudi delavec mora na vse velike dogodke pogledati s treznim razumom in z veliko pametjo. Delavec je del naroda. Usoda naroda je istočasno tudi usoda delavca. Posebno velja to za one narode, ki so maloštevilni in je za njih obrambo potrebna krepka strnjjenost vseh slojev in stanov naroda, predvsem torej delavcev in kmetov, ki tvorijo večino naroda. Ne sme biti vseeno, ali sta kmet in delavec narodno zavedna, ali poznata nevarnosti, ki obdajajo narod, ali sta si svesta, s katerimi sredstvi se more narod v svoji samostojnosti ohraniti. Delavec je dolgo časa pri nacionalnih bojih stal ob strani. Borbe narodov za svoje narodne pravice je opazoval kot da se to njega ne tiče. Delavec ni poznal narodne zavednosti, narodnega navdušenja in torej

tudi ne smisla za žrtve v korist naroda. Delavec ni bil narodno vzgojen, delavec ni sodeloval v velikih prizadevanjih, zlasti malih narodov za svoje narodne pravice, za svojo politično svobodo in s tem za svoj kulturni in gospodarski razmah. Delavec je bil potegnjjen v nenarodno in večkrat celo v protinarodno fronto po socialističnih marksističnih naukih, ki so narodnost in narodno zavednost zametavali in omalovaževali kot izum kapitalistov in meščanstva v borbi proti koristim delavstva. Marx je s svojim naukom o razredni borbi zavrgel vse, kar ni v najtesnejši povezanosti z razrednimi koristmi. Marx je izumil geslo, delavec nima domovine, zato je tudi zgubiti ne more. Marksistične politične in strokovne organizacije so bile v času Avstrije v rokah židov in Nemcev, ki naravno na narodno vzgojo slovanskih delavcev v Avstriji niso hoteli polagati pažnje. Slovanski delavec se je družil v mednarodnih strokovnih organizacijah z nemškimi in italijanskimi delavci. Posmehljivo je odklonil vsako udeležbo pri narodnih manifestacijah. Slovanski narodi so v svojem občestvu takrat vodili najtežjo in najbrezobzirnejšo borbo za svoje narodne pravice,

težko so občutili politične, kulturne in pa tudi socialne krivice nad malimi slovanskimi narodi. Narodna zavest, narodnost je kljub velikemu vplivu marksistične ideologije morala tudi med delavstvom pridobivati na vrednosti in važnosti. Tudi marksistični politiki sami so pričeli na narod in na njegove pravice gledati z drugačnimi očmi. Mnogo je bilo marksističnih teoretikov, ki so bili, v prvi vrsti seveda iz političnih ozirov prisiljeni, da pričnejo priznavati pravice malih narodov in s tem priznavati tudi za delavca dolžnost, da je narodno zaveden in zavesten član narodne kulturne in socialne skupnosti. V tej borbi med nazori je zmagala zlasti narodna duša čeških delavcev, ki so se organizirali v samostojni narodni delavski organizaciji in tudi v samostojni politični narodno socialni stranki. Narodni duh je oživel tudi med slovenskim delavstvom, odpor proti tujenarodnemu nasilju je rasel s kulturno popolnostjo našega delavca in s pritiskom tujenarodnega kapitala v naša mesta in trge. Prvi viden odpor slovenskega delavca proti narodnemu izkoriščanju je bil izražen v ustanovitvi slovenske narodne delavske organizacije l. 1908 v Trstu. Po slovenskih pokrajinah je zavel svež narodni duh, nosilec nove misli je postal slovenski delavec. To dejstvo je pomenilo veličaven preokret v naši narodni borbi in je bilo prvo znamenje naše večje odpornosti in znanilka dni, ki naj tudi slovenskemu narodu prinesejo samostojno in svobodno državnost.

Narodnost, narodno čustvovanje, naroden ponos, prirodni čut po samoohrani človeka, družine in naroda je taka vsemogočna sila v gibanju in življenju ljudstev, da nihče, ki resno in stvarno gleda v dogajanja v svetu

Dalje na II. strani

Kdaj bo tega konec?

Pretekli teden je bilo v ljubljanski bolnici 1051 bolnikov, postelj ima pa bolnica na razpolago le 949. Poseben rekord je dosegel kirurški oddelček, ki je imel 160 bolnikov, a le 108 postelj. Ker ni dovolj postelj na razpolago, ležita večkrat po dva bolnika v eni postelji. V bolniških sobah sta navadno po dve postelji skupaj, da vmesni prostori ne zavzemajo preveč prostora. Tudi po sredi bolniških sob, kjer je bil včasih širok prostor za prehod, so postavljene postelje. Večkrat se zgodi, da leže bolniki na zasilnih ležiščih kot na nosilnicah. Za zasilna ležišča navadno v bolniških sobah ni prostora in so bolniki zato prisiljeni, da leže na hodnikih, ali v drugih stranskih prostorih. Bolniške sobe so tako prenapolnjene, da je celo dovajanje potrebne svežega zraka onemogočeno. Bolniške postelje ne morejo biti nikdar dovolj prezračene. Komaj kdo zapusti postelj, ali živ, ali mrtev, takoj jo zasede drugi. Vsled silnega navala na postelje in sobe tudi bolniška postrežba ne more biti brezhibna. Operacijske dvorane so prenapolnjene s pacienti. Vzpričo teh razmer morajo biti pri vsej vestnosti zdravnikov uspehi zdravljenja mnogo manjši, kot bi pa bili v urejenih razmerah. Ni čuda, da se bolniki danes naravnost boje, če so primorani oditi v ljubljansko bolnico. Kdaj bo teh neznosnih razmer konec? Ponovno se je že ugotovilo, da je denar za zgradbo nove bolnice na razpolago. Socialne ustanove, kot Suzor in Pokojninski zavod za nameščence bi prav lahko dale na razpolago ves denar, ki bi se za zgradbo nove bolnice potreboval. Tudi ugodno obrestno mero bi bilo mogoče doseči. Vendar denarja nihče vzeti noče, ker stoji banovina na stališču, da mora bolnico vzdrževati država, država se pa zadovoljuje s krediti, ki bi zadostovali za bolniški obrat kakih 600 bolnikov na dan. Skrajni čas je, da preide ljubljanske bolnica v upravo banovinske samouprave.

Nerazumljivo zavlačenje

V letošnjem finančnem zakonu je imel minister za socialno politiko in narodno zdravje pooblastilo, da razširi pokojninsko zavarovanje za nameščence tudi na trgovske pomočnike, zobotehnike in na strojnike z izpiti. Zobotehnički in strojniki z izpiti so naredbenim potom postali deležni pokojninskega zavarovanja, dočim se z izdajo uredbe o pokojninskem zavarovanju trgovskih pomočnikov iz nerazumljivih razlogov odlašajo. Znano je, da so se za razširjenje pokojninskega zavarovanja izrekli delodajalci in delojemalci tako v Ljubljani, Zagrebu in Sarajevu. Tudi na področju beogradskega Pokojninskega zavoda ni bilo načelnih pomislekov proti razširjenju pokojninskega zavarovanja na trgovske pomočnike. Znano je tudi, da je načrt uredbe že zdavnaj sestavljen in da čaka samo na podpis. Nameščenske organizacije so že ponovno posredovale, da se uredba takoj izda. Še vedno upamo, da se bo to zgodilo pred potekom državnega proračunskega letala

Politični pregled

Na nedavni seji bolgarskega sobranja (narodne skupščine) se je začela razprava za osnutek odgovora na kraljevo prestolno besedo, s katero je kralj Boris februarja odprl zasedanje sobranja. Nastopilo je več govornikov. Prvi je bil upokojeni general Ivan Rusev. Govornik se je bavil zlasti

s prijateljskimi odnošaji med Jugoslavijo in Bolgarijo.

Rekel je, da so ti odnošaji postali pravi brat-ski odnošaji. Toda v zvezi s tem bi si morali Bolgari prizadevati, da bi ti odnosi dobili stvarno vsebino. O zunanji politiki je govoril tudi Nikola Mušanov in zahteval, da mora vlada storiti vse, da bo državo obvarovala nesreče. Zunanja politika mora biti edinole bolgarska. Grešili smo dovolj, je naglasil, in zato moramo prenehati z napakami, ker le tako bomo lahko dosegli svoj smoter in uresničili pravične zahteve. Svoječas so se naši sosedje združili v blok, da bi si zavarovali svoje pravice. Povabili so tudi Bolgarijo, naj vstopi v njihov krog, toda jaz sem takrat kot zunanji minister odklonil to ponudbo, ker nisem hotel, da bi naš vstop v blok pomenil, da smo podpisali novo mirovno pogodbo, ki nam je bila vsiljena. Nadejali smo se namreč, da bo mogoče mirno rešiti vsa sporna vprašanja in popraviti vse krivice, ki so se zgodile Bolgariji. Sedanja vlada je proglasila strogo nevtralnost in mir. Mi moramo gledati, da si ta mir ohranimo. S sosedi moramo biti v prijateljskih odnošajih in vse spore z njimi urediti prijateljsko.

V ponedeljek

sta se na Brennerju sestala nemški kancelar Hitler in italijanski ministrski predsednik Mussolini.

Po vesti iz Rima je njun pogovor, ki je bil zelo prisrčen, trajal dve in pol ure. Pogovoru sta prisostvovala tudi italijanski zunanji minister grof Ciano in nemški zunanji minister Ribbentrop. Po istih vesteh je bil eden izmed glavnih predmetov pogovora vprašanje nevtralnosti Balkana. Z nevtralnostjo Balkana bi se preprečilo, da bi Angleži in Francozi ustvarili na jugovzhodu Evrope novo bojišče, kjer bi lahko napadli Nemčijo. Hitler in Mussolini sta dalje govorila baje tudi o možnostih zblizanja med Italijo in sovjetsko Rusijo. Vesti, da sta oba državnikarazpravljala o morebitni mirovni ponudbi tako italijanski kakor nemški listi odločno zanikujejo. Nadalje trdi neka vest, da je bilo na razgovorih obravnavano še vprašanje italijanske pomoči Nemčiji, če bi ta utrpela na zapadnem bojišču večje izgube.

Po obisku državnikov raznih evropskih držav

je odposlanec ameriškega predsednika Roosevelta Sumner Welles odpotoval nazaj v Ameriko.

Njegova naloga je bila, da je na licu mesta proučil vzroke vojne in možnosti za obnovo miru. Kaj bo Welles sporočil Rooseveltu, ni jasno. Pravijo, da so podatki, ki jih je zbral Welles, takšni, da ni misliti na mir.

Kakor smo že zadnjic poročali, je bil med sovjetsko Rusijo in Finsko sklenjen mir, po katerem je Finska morala odstopiti nekaj zemlje Sovjetom.

O Finski žaloigri je govoril v torek v angleški spodnji zbornici angleški ministrski predsednik Chamberlain

in naglasil, da so zavezniki storili svojo dolžnost in imeli pripravljeno vojsko, ki bi šla Finski na pomoč, če bi Finska za pomoč prosila in če bi Švedska in Norveška dali dovoljenje za prehod. Chamberlain je tudi naglasil, da junaška borba Finske le ni bila zaman. Finska je ohranila svojo čast in si pridobila spoštovanje vsega sveta. Vlada, ki je

vodila vojno, je še na oblasti in duh finskega naroda ni zlomljen.

Iz Budimpešte poročajo,

da je predsednik madžarske vlade šel na posvet v Rim,

kjer želi izvedeti, kakšno je stališče Italije do srednjeevropskih in južnovzhodnih vprašanj po sestanku Hitlerja in Mussolinija. Madžarsko skrbi več vprašanj. Zlasti bi rada vedela, kakšne načrte ima Nemčija glede Rumunije. Na drugi strani pa madžarskim državnikom povzroča mnogo skrbi navzočnost sovjetske vojske na meji Podkarpatske Rusije. Nemški pritisk na Madžarsko, naj se za nekaj časa odreče svojim zahtevam po izpremembu mej nasproti Rumuniji, je med madžarskimi državniki naletel na nejevoljo. Na zapadnem bojišču

se ni zgodilo kaj posebnega,

pač pa so nemška letala napadla angleško vojno pristanišče Scapa Flow in ga bombardirala. Vseh letal je bilo 14. En civilist je bil ubit, ranjenih pa je bilo vsega skupaj 14 ljudi. Kakšno materialno škodo je bombardiranje napravilo, ni znano.

Zastopnik švedskega zunanjega ministrstva v Stockholmu je sporočil novinarjem, da je

sovjetska vlada uradno obvestila švedsko vlado, da nima na severozapadu Evrope nikakih nadaljnjih zahtev po odstopu zemlje.

Obenem je izrazila sovjetska vlada željo, da bi bili švedsko-sovjetski prijateljski odnošaji čim prej obnovljeni. Istotako je sovjetska vlada sporočila, da ne nasprotuje več v nobenem oziru utrditvi Alandskih otokov.

Iz Londona poročajo, da so

angleški bombniki v noči na sredo bombardirali nemška letalska oporišča

na severnih Frizijskih otokih. Bombardiranje je trajalo več ur. Kakor pravijo, je bil to največji bombni napad v tej vojni. Koliko so angleška letala napravila škode, se še ne ve. Po angleških vesteh so se razen enega vrnila nazaj angleška letala.

Gospodarstvo

Pravilno ravnanje s pozeblo trto

Zaradi hudega mraza v letošnji zimi je zelo trpelo trsje v vinogradih. Posebno občutljive sorte, kakor rumeni muškatac, moslavac (šipon) in muškatac silvanec so posebno prizadete, a med njimi najbolj rumeni muškatac, ki je ponekod skoraj čisto pozebel. Trpele pa so po večini oči, medtem ko je les le redko pozebel.

Tudi ni pozeba enako občutna v vseh vinogradih. Enako ugotavljajo vinogradniki, da so očesa na močno razvitih rozgah trpela bolj, na slabše razvitih pa manj. Odpornejše sorte, kakor laški rizling, renski rizling in razni burgundci so manj poškodovane. Ponekod skoraj nič.

Važno je, da letos s pravilno rezjo pomagamo trsom, tako da bomo prideli količino mogoče reden pridelek. Ker je pozeba zelo različna, je za izvajanje rezi tudi nemogoče dati enotna navodila. Neogibno je potrebno, da pred rezjo vsakdo v svojem vinogradu ugotovi, v kakem obsegu je trpelo trsje v njegovem vinogradu. Pozebo preizkusimo na ta način, da vzamemo od vsake sorte in iz vsake lege nekaj rozg. Na teh rozgah preiščemo očesa, tako da jih prerežemo po dolgem v smeri dolžine rozge. Pri tem vidimo, kakšna so očesa v notranjosti.

Ako je stožec rjav ali siv, je oko pokvarjeno. Na podlagi te ugotovitve uredimo potem rez.

Natančneje opazimo škodo po pozebi, ako damo rozge v toplo vodo, vse pa postavimo v kakšen topel prostor, kjer nam bodo očesa pognala. Pri tem vidimo razločnejše, v kakšnem stanju so očesa. Terja pa seveda ta postopek precej časa.

Trse, ki so bolj ali manj pozebli, lahko s rezjo potem še bolj ali manj popravimo. Na trsih, kjer je pozebel del očesa, bo kazalo pustiti toliko rodnega lesa več kakor navadno, koliki del očesa je uničen. Pustimo toliko več očesa, to se pravi več reznikov, pa tudi daljše šparone, kolikor smatramo, da je oko pozeblo. Ako pustimo preveč, kar bomo opazili, ko bodo očesa pognala, še lahko zmeraj odstranimo, kar smo preveč pustili. Čisto nič pa ne obrežemo tisto trsje, ki je trpelo tako močno, da ne vemo, ali bodo očesa še sploh pognala. To trsje obrežemo, ko bo odgnalo, vendar zelo previdno, da trta ne bo pokvarjena. Pozna rez namreč trse močno slabi.

★

Vinski sejem v Ljutomeru je uspel

Na vinskem sejmu v Ljutomeru 12. t. m. je bilo razstavljen 187 vzorcev vina. Strokovna ocena razstavljenega vina, ki se je izvršila pred razstavo, je ugotovila, da je velika večina vzorcev vredna najboljših ocen. Iz teh najboljših vzorcev je komisija pozneje izbrala en vzorec, za katerega je bila določena lepa nagrada 100 kg galice. Isti dan zvečer je bil sestanek vinogradnikov in navzočih strokovnjakov, ki ga je vodil načelnik kmetijskega oddelka banske uprave g. inž. Podgornik. Na sestanku se je obdelalo vprašanje zaščite našega vina s posebnim oziranjem na dejstvo, da je izdalo kmetijsko ministrstvo odločbo o zaščiti imena izvora vina, ki razna dalmatinskem otoku Šolti. Ta odločba je bila rešena v nekaj dneh, a prošnja za zaščito ljutomercana se vleče že peto leto.

Vinski sejem je otvoril načelnik g. Podgornik z izpodbudnimi besedami v imenu g. bana, a sreski načelnik g. Otmar Skalé je pozdravil razstavljalce in želel obilo uspeha razstavljalcem in kupcem. Predsednik podružnice Vinarskega društva je pozdravil vse navzočne, predvsem zastopnike oblastev in strokovnjake. Nato se je pričela pokašnja vina, ki je trajala ves dan do 20. ure.

Prodano je bilo okoli 400 hl vina po 5 do 8 din za liter. Mnogi zanimanci pa so si zapisali vzorce in bodo prišli k vinogradnikom, ko bodo potrebovali vino. Vinski sejem je vsekakor uspel.

★

Tedenski tržni pregled

GOVED. Za kg žive teže so se trgovali na sejmu v Brežicah: voli I. po 6, II. 5,50, III. po 4, telice I. po 5,50, II. po 5, III. po 3,50, krave I. po 5, II. po 4, III. po 2,50, teleta I. po 6, II. po 5 din; na sejmu v Ljubljani pa voli I. po 6,50 do 7,50, II. po 6 do 6,50, III. po 5,50 do 6, telice I. po 6 do 7, II. po 5,50, III. po 5, krave I. po 5,50 do 6, II. po 4 do 5, III. po 3,50 do 4; teleta I. po 7 do 9, II. po 7 do 8 din.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali v Brežicah: špeharji po 10, pršutarji po 7,50, v Ljubljani: domači špeharji po 10 do 10,50, pršutarji po 9 do 9,50, sremski špeharji po 10,50 do 11, v Novem mestu: špeharji po 8 do 8,50, pršutarji do 7, v Kranju: špeharji po 9,50 do 11,50, pršutarji po 8,50 do 9,50, v Lembergu: špeharji do 13, pršutarji do 10 dinarjev.

VINO. V brežiškem okolišju se je dobilo pri vinogradnikih navadno mešano vino po 4,50, finejše sortirano pa po 6 do 7, a v novomeškem okolišju navadno vino po 4 in finejše sortirano po 6 do 7 din za liter. Pri nas so cene vinu razmeroma nizke, če pomislimo, da se v Italiji plačuje slabše vino zdaj celo više kakor pri nas boljše.

KROMPIR. Ker je krompirja malo, mu je cena čvrsta in je ponekod zrasla že na 220

lin. Po 150 din za 100 kg ga le še redkeje dobiš. Največ se prodaja po okoli 200 din. V tujini je cena krompirja še višja. Na primer v Italiji se je krompir od lanske jeseni podražil od 44 na 95 lir (od okroglo 130 na okroglo 275 din).

KRMA. V Brežicah: lucerna 150, seno 125, slama 40 do 50, v Ljubljani: seno 70 do 100, slama 30, v Novem mestu: seno 90 do 125, slama 50 do 55, v Kranju: lucerna 150, seno 100 do 150, slama 75 din za 100 kg.

SIROVE KOŽE. V Brežicah: goveje 14, telečje 18, svinjske 8 do 10, v Ljubljani: goveje 14, telečje 19, svinjske 10, v Novem mestu: goveje 18, telečje 20, svinjske 14, v Kranju: goveje 12 do 14, telečje 16 do 18, svinjske 6 do 8 din za kg.

VOLNA. V Kranju: oprana 34 do 38, neoprana 24 do 28 din za kg.

SVINJSKA MAST. V Novem mestu: slanina 18, svinjska mast 22, v Kranju: slanina suha 24 do 26, svinjska mast 20 do 22, v Brežicah: slanina 16, svinjska mast 21, v Ljubljani: slanina 16 do 18, svinjska mast 21 do 22 din za kg.

JAJCA. Pred dnevi so cene jajcem nekoliko popustile, zdaj pa so spet čvrste. Ne prihaja jih še preveč na trge, razen tega pa je zavoljo bližajočih se praznikov povpraševanje po njih veliko. Povprečno stane eno jajce 1 do 1.50 din.

FIŽOL. V Novem mestu do 800, v Kranju 800 do 700, v Brežicah 800, v Ljubljani 600 do 700 din za 100 kg.

MED. V Ljubljani 18 do 22, v Brežicah 18, v Kranju 22 do 24, v Novem mestu 20 dinarjev za kg.

SIROVO MASLO. V Kranju 34 do 38, v Novem mestu 32 do 34, v Ljubljani 28 do 34, v Brežicah 36 do 40 din za kg.

DRVA. V Kranju 115 do 120, v Novem mestu 70 do 80, v Brežicah (trda) 100, v Ljubljani (trda) 125 din za kubični meter.

Sejmi

- 25. maja: Slivnica pri Celju (blagovni);
- 26. marca: Dobova, Teharje, Lukovica, Dole, Vrhnika, Sv. Lenart v Slov. goricah, Rakičan, Lesce, Šoštanj;
- 27. marca: Dolnja Lendava, Žiri, St. Vid pri Stični.
- 28. marca: Nova cerkev, Polšnik, Nadlesk, Gornja Lendava;
- 29. marca: Boštanj, Trebelno (blagovni), Zagradec, Dobje (šmarski srez).

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 18. t. m. v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 164.70 do 167.90 (za 203.47 do 206.67) din;

100 francoskih frankov za 93.05 do 95.35 (za 115.01 do 117.31) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din;

1 holandski goldinar za 23.49 do 23.87 (za 29.02 do 29.40) din;

1 belgijsko belgo za 7.52 do 7.64 (za 9.28 do 9.40) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 433 din.

Drobne vesti

Seja širšega banovinskega odbora za propagando gozdarstva v Ljubljani je bila te dni v prostorih ljubljanske podružnice Jugoslovenskega gozdarskega združenja. Seje so se po svojih zastopnikih udeležila razna oblastva, ustanove in društva, ki sestavljajo odbor, in sicer banska uprava (gozdarski odsek, odsek za urejanje hudournikov, prosvetni oddelek, tehnični oddelek in socialni oddelek), štab dravske divizijske oblasti, štab za utrjevanje, direkcija gozdov v Ljubljani, začasna državna uprava razlaščenih gozdov v Ljubljani, Kmetijska zbornica v Ljubljani, direkcija državnih železnic v Ljubljani, Inženjska zbornica v Ljubljani, ljubljanska podružnica Jugoslovenskega gozdarskega združenja, ljubljanska sekcija Združenja jugoslovenskega učiteljstva, Zveza za tujski promet v Ljubljani, Rdeči križ, Slovensko planinsko društvo in Zavod za pridobivanje in prodajo gozdnih semen v Mengšu. Na seji sta predsednik odbora Saša Stare in tajnik inž. Dinko Cerjak poročala o delu odbora v preteklem poslovnem letu. Okrajni odbori za propagando gozdarstva so osnovani v vseh okrajih, v nekaterih občinah pa tudi občinski pododbori. Namen teh odborov je, da vodijo pobudno delo za gozdarstvo med ljudstvom s sodelovanjem vseh pri pogodovalenem delu zanimanih gospodarskih, kulturnih in človekoljubnih društev. V ta namen so bila v preteklem letu prirejena številna gozdarska predavanja in tečaji za učiteljstvo, kmetovalce in vojaštvo. Pomladi in v jeseni

so bili mladinski dnevi za pogozdovanje, pri katerih se šolska mladina uči pogozdovati in pravilno gospodariti z gozdom. Več pogozdovanj je izvedlo tudi vojaštvo. Propagandni odbori so dajali pobudo za ustanavljanje gozdnih drevesnic in vzornih gozdnih nasadov ter z različnimi spisi skrbeli za pospeševanje in napredek gozdnega gospodarstva. Zanimanje za delo propagandnih odborov je bilo veliko tako med ljudstvom kakor tudi pri omenjenih oblastvih, ustanovah in društvih, ki so z velikim razumevanjem spremljala in podpirala delo propagandnih odborov. Po končanem poročilih je bil iz vrst zastopnikov oblastev, društev in ustanov izvoljen tale novi ožji odbor: predsednik Saša Stare, podpredsedniki dr. Viljem Krejčič, kapetan Mihajlo Mitič in Josip Palme; tajnik inž. Alojzij Funkl; odborniki inž. Viktor Novak, inž. Dinko Cerjak, inž. Bogdan Žagar, Srečko Kristan, inž. Milan Simić, inž. Franjo Sevnik, Janez Štrcin, inž. Mirko Šušteršič, Vinko Gregorčič in dr. Anton Mrak. Zastopnika direkcije državnih železnic imenuje direkcija.

Industrija modre galice hoče podražiti svoj izdelek. Nedavno je bil v ministrstvu za trgovino in industrijo posvet o ceni modri galice. Na pristojnem mestu smatrajo, da cena galice ne sme biti višja od 7 din za kg franko vsaka železniška postaja. Toda industrija modre galice ni s tem zadovoljna in terja ceno 7.80 din. Cena modri galice, katere potrebuje vinogradnik veliko količino, če se hoče uspešno boriti s peronosporo, ima v vinarskem gospodarstvu veliko vlogo. Povišati bi se smela cena pač samo, če bi se povečale tudi cene vina, a to se da doseči le z znižanjem trošarine ali s povečanjem izvoza vina na tujih tržiščih. Vinogradniki se pri današnjih razmerah z višjo ceno ne morejo strinjati. Baker, ki je potreben za izdelavo modre galice, se pridobiva doma in pristojni činitelji so dolžni, da poskrbijo za to, da bo za modro galico dovolj cenenega bakra na razpolago, saj je splošno znano, da so bakreni rudniki pri nas izredno dobičkonosni.

Kdor kupi hišo na javni dražbi, ne odgovarja za davčne zaostanke prejšnjega lastnika. Državni svet je nedavno razsodil, da kupec, ki kupi nepremičnine na javni dražbi, ne prevzame tudi dolgov prejšnjega lastnika davčni upravi. V razsodbi je rečeno, da so nepremičnine lastništvo za plačilo dolga, ako

Paul Keller

19

DOM Roman z gora

poslovenil B R

»Menda se mu je v resnici zmešalo,« je dejal Hrastar.

»Nekaj ti bom rekel, Berce,« je ostro začel brivec. »Tepec si! Bukovnikov sploh ne misli na Loto, ker ima neko drugo. In s takimi praznimi besedami naju ne boš ugnal. Če bodo ljudje še začeli govoriti, da računaj na Bukovnikov dom —«

»In potem?«

»No, tako bo —«

»Kaj bo tako?«

Gostilničar se je nekoliko iztreznil.

»No, ne bom preveč govoril. Menda pa veš, kako je Matija pravil, da si hotel spraviti obe posestvi skupaj in da si zaradi tega napravil s poti starega Bukovnika.«

Berce ga je besno pogledal.

»Vrag naj vzame Matijo! Prav nič ne računam na take reči. Tudi nikoli nisem! To je laž!«

»Da, toda ljudje bodo tako rekli. Zdaj bodo dali Matiji prav.« —

»Kdo? Tožil sem ga!«

»In če bi se res kaj zgodilo, ne bi nihče več prišel v tvojo gostilno. Z Bukovnikovimi ljudmi ne mara nihče imeti opravka.«

Gostilničar se je zasrepel v oba moža. Hotel je nekaj reči, hotel je zabavljati, tajiti, toda naposled se je obrnil stran in stopil k oknu.

Davi, ko se je prespal in trezno premi-

slil dogodke preteklega dne, se je najprej ujezil in hotel napraviti trušč. Ko pa je natančno vse premislil in se spet napil žganja, se mu je iznova porodila njegova stara želja: da bi združil obe posestvi. To je bila po mnogih letih prva misel, ki ga je zbudila iz pijanske zaspanosti in ga razgibalala.

Sicer se je tudi njemu zdelo vse skupaj neumno, toda zanesljivega ni vedel nič, ker je ujel samo nekaj kratkih besed stare Petrulje, in zato je sklenil, da bo počakal, kako se bo vse izteklo. Zdaj pa sta prišla ta dva dedca in mu hočeta načrt pokvariti. Ozrl se je

»Kaj pa prav za prav misliš? Kos poti se je peljala z njim! Nič drugega!«

»Da, in on ni konja ustavil, ko je šla z voza. Da je dober voznik, vemo že vsi. Toda kako jo je prinesel domov, kako se ga je držala za vrat.« —

»Prazne besede. Gobec držil!«

»Mi že vemo. Vsi ljudje vedo!«

Mladi Hrastar je planil kvišku.

»Gospod Berce, bom pa še jaz svoje povedal! Rad imam Loto. Všeč mi je, čeprav se ne razume na delo, in danes sem hotel povprašati, kako bi bilo, če bi se midva zmenila; toda če ljudje tako govore in je vam vseeno, — bom pa moral drugam pogledati.«

Bercetu je kri zalila obraz.

»Hrastar, smrkvavec, ali misliš, da sem tebe čakal? To naj bi bilo snubljenje? Le obrni se kam drugam, tele! Ali sem mar za to varčeval in delal, pa Loto pošiljal v šolo, da bi jo takle ušivec dobil? Ven!«

»Ljudje božji, kaj pa vendar mislite!« je svetohlinsko miril brivec.

»Ven!« je zatulil Berce.

Mladi Hrastar je kar besnel od jeze.

»Kar imej jo!« je zakričal. »Kar obdrži jo! Gliha vkup' štriha!«

Po teh besedah je šel. Brivec je stopil za njim.

Berce je bil spet sam. Začel je hoditi po sobi in se pogovarjati sam s seboj. Potem je omahnil na stol. Pomisliti je hotel, pa ni šlo. Zato je spet stopil k točilni mizi in si nalil žganja.

Počasi se mu je razburjenje poglobilo.

Prav za prav je bilo neumno, da je Hrastarja vrgel iz hiše. Hrastar je imel denar.

Toda Bukovnik je imel več, dosti več. In opekarno! In obe posestvi bi spet skupaj prišli!

Posestvi! — Samo če Henrik ne bi bil Bukovnikov!

Zazeblo ga je.

Sin rajnega Bukovnika!

Pogosto je prihajal — rajni, ponoči, kadar se ni Berce dovolj napil, ali pa, kadar je bil bolan in ni mogel spati.

Sin! Ali bi bilo to mogoče? Ali bi bilo potem bolje z njim ali slabše? Ali bi se bolj bal ali manj? Tisti dan, ko je prišel mladi Bukovnik plačat davke, je Berce ponoči dobro spal. —

Ne bo pustil, da bi ga drugi izigrali! Tudi Loti ne bo ničesar rekel. Zaradi Henrika. Saj sta otroka! Spet se je boril sam s seboj, iskal jasnih misli in določene volje. Pa misli ni bilo. Vse so bile zmešane. Pil je, potem se je spet pogovarjal sam s seboj. Zabavljati je zdaj čez Hrastarja, zdaj čez Bukovnika. Nazadnje je zajecjal:

»Vse skupaj naj vrag vzame! Kdor hoče, pa naj pride! Toda denar mora bitil Denar!«

ga davkoplačevalec prostovoljno ne plača, a da se mora dolg noravnati ob priliki javne dražbe iz izkupička nepremičnine. Ko je pa nepremičnina prodana, jamstvo za plačilo dolga preneha ter kupci niso odgovorni za prejšnje dolgove.

— Prizad bo nakupoval vino tudi pri nas. Kakor poročajo z dežele, bo Prizad nakupoval tudi pri nas vino in žganje. Nakupila se bodo seveda samo pristna vina brez napa-ke, ki niso mešana s šmarnico.

— Nov kontingent za izvoz vina v Nem-čijo. Iz Beograda poročajo, da je trgovinski minister dr. Andres pri svojem bivanju v Berlinu izposloval od nemške vlade odobritev kontingenta za uvoz našega vina v Nem-čijo v vrednosti poldrugega milijona mark (okroglo 22 milijonov din). V tej zvezi je tu-đi akcija Prizada ki po sklepih vlade odku-puje vino in žganje od pridelovalcev.

Novice

* Seja banovinskega odbora Jugoslovenske nacionalne stranke za dravsko banovino je bila v soboto v Ljubljani. Navzočni so bili od-poslanci iz vseh srezov Slovenije. Sejo je vo-dil predsednik g. dr. Janko Rajar, politična poročila pa so podali gg. dr. Kramer, Pucelj in dr. Vrčon. Vsa poročila so bila soglasno odobrena in banovski odbor je s polnim odobravanjem pritrdil smernicam politike, ki jo razvija vodstvo stranke. V razpravi po po-ročilih so bili enodušno obsojeni poskusi zanašanja nesloge v napredne vrste. Sklenjeno je bilo, da se delo stranke v pomladnih me-secih še okrepi.

* Za veliko noč nam napovedujejo lepo vreme. Pustna nedelja je bila lepa. Prav ta-ko tiha nedelja in cvetna nedelja. Stari vremenski preroki trdijo, da bo velikonočna nedelja enaka. Dan 40 mučenikov, ki so zna-ni med našim kmetskim ljudstvom kot do-bri vremenarji, je bil tudi lep in brez dežja. Zato pravijo, da bomo imeli 40 dni lepo vreme.

* Viški nacionalisti so zborovali. Ena iz-med najmočnejših postojank Jugoslovenske nacionalne stranke v Ljubljani, krajevna or-ganizacija na Viču, je imela v soboto v go-stilni g. Ivana Pirnata občni zbor ki je bil

združen tudi s prvim občnim zborom više omladinske Jugoslovenske nacionalne stran-ke. Obširni salon so somišljeniki stranke na-polnili do kraja. Tudi v stranskih sobah je bilo polno poslušalcev. Za občni zbor je vla-dalo tem večje zanimanje, ker je bilo napo-vedano tudi politično poročilo dr. Alberta Kramerja. Zbor je vodil predsednik g. Fran-ce Belič, ki je toplo pozdravil dr. Kramerja, zastopnika sreske organizacije gg. Žitnika in Gregorko in zastopnike banovinske omladin-ske organizacije gg. inž. Rusa, Uršiča in Ju-vana. O delovanju odbora in organizacije so poročali predsednik Belič, tajnik Kokole, blagajnik Knez Mirko, za omladince pa pred-sednik Rudi Marinčič, tajnik Demšar in bla-gajnik Pirnat. Ko sta bili soglasno izrečeni razrešnici obernega upravama, so sledile voli-tve, pri katerih so bili izvoljeni za predse-dnika krajevne organizacije Rudi Marinčič, a za predsednika omladinske organizacije g. Ivan Knez. Odbor jamči, da se bo Jugoslo-venska nacionalna stranka na Viču okrepi-la in razširila. Navdušeno pozdravljen, je iz-pregovoril nato dr. Kramer, ki je v zanimi-vem poročilu orisal domači in mednarodni politični položaj. Zatem so pozdravili občni zbor še sreski podpredsednik Žitnik, inž. Jo-že Rus in Andrej Uršič.

* Razpust občinskega odbora v Koroški Beli. Policijski komisarijat na Jesenicah je svoječasno uvedel proti županu občine Koroške Bele Perku uradni postopek, proti če-mur je občinski odbor na svoji seji 22. no-vembra lani z vsemi proti enemu glasu skle-nil protest z zahtevo da se uvede preiskava proti organom policijskega komisarijata. Sre-sko načelstvo v Radovljici je ta sklep občin-skega odbora ustavilo in banska uprava je pritožbo proti ustavitvi zavrnila. Upravno sodišče v Celju pa je z odločbo z dne 9. fe-bruarja letos izreklo, da je ustavev sklepa občinskega odbora po sreskem načelstvu v Radovljici nezakonita. Nato je občinski odbor v Koroški Beli 15. februarja sklenil ponoven protest proti postopku policijskega komisari-jata na Jesenicah. Tudi ta sklep je bil ustav-ljen. Proti ustavitvi je bila vložena pritožba na bansko upravo. Banska uprava je zdaj ce-lotni občinski svet v Koroški Beli razrešila z utemeljitvijo, da sta oba njegova sklepa (oni z dne 22. novembra in oni z dne 15. fe-bruarja) važnim splošnim državnim koristim škodljiva. Banska uprava je istočasno posta-

vila začasno občinsko upravo z Janezom Er-lahom kot predsednikom na čelu.

* Sreska skupščina Jugoslovenske nac-ionalne stranke v Litiji je bila nedavno ne-deljo v Litiji pri g. Šribarju. Prišli so za-stopniki skoro vseh občin razen onih, ki spadajo v območje sreskega pododbora JNS za Višnjo goro, ki je imel istočasno svoj občni zbor v Stični. Občni zbor je vodil predsednik g. Strman. Po poročilih predse-dnika, tajnika in blagajnika so se vršile voli-tve novega odbora. Soglasno je bil izvoljen za predsednika g. Krhlikar Niko iz Litije, za podpredsednika gg. Strman Jože in Bazelj Lojze, za tajnika gg. Kušar in Ivanc in za blagajnika g. Adamič. Novemu odboru je bila poverjena naloga, da utrdi slogu vseh naprednih ljudi v litijskem srezu. Predse-dnik g. Krhlikar je poudaril, da bo smatral to za svojo prvo nalogo glede na razmere v katerih živimo. Nato je imel obširno politič-
no poročilo banovinski omladinski tajnik g. Andrej Uršič, katerega izvajanja so skupšči-narji soglasno odobrili.

* Minister za telesno vzgojo naroda Tomić o nacionalnem poslanstvu sokolstva. Mini-ster Tomić je podal o sokolstvu izjavo. Gle-de spremembe zakona o Sokolu kraljevine Jugoslavije je izjavil minister, da nihče v vladi ne dela na to, da bi se delo sokolstva omejilo ali celo onemogočilo. Nasprotno, je dejal minister, želi se, da sokolstvo nadalju-je svoje nacionalno poslanstvo. Zato naj so-kolstvo nadaljuje svoje delo in naj izloči iz svojih vrst vse, kar bi oviralo njegovo delo. O nameranih preosnovah je izjavil, da bo do sokolstvu pripomogle k izpolnitvi nje-govih velikih nalog. Odbor ministrov, v kate-rem je tudi minister za vojsko in mornari-co general Nedič, bo predložil te preosnova, da se odstranijo vsi razlogi, ki ovirajo pra-vilno delovanje sokolskih društev. Glavno načelo, ki bo tudi v bodoče ostalo kot glav-na osnovna nit sokolstva je, da ostane sokol-stvo v svojem nacionalnem delu brezpogoj-no izven slehernega političnega vpliva. Si-cer se je pa to načelo že doslej v glavnem spoštovalo v našem sokolstvu, ki je bilo med važnimi nosilci naše nacionalne misli in na-ših skupnih nacionalnih stremeljenj. Od pr-vega dne sem s posebno pozornostjo spremljal delo sokolskih društev in jim nudil pod-poro. Svoje izjave je zaključil minister To-mić z ugotovitvijo, da je delo Sokolov našo

In spet je pograbil za steklenico.

Večer je bil. Zgoraj v podstrešni sobi je ležala Lota z rdečimi lici. Neprestano je gle-dala na uro in nestrpno opazovala, kako počasi sta se premikala kazalca. Zdaj je ura odbila deveto.

Stara Petrulja pa se ni zganila, ampak je samo prav vneto pletla nogavice.

»Devet je ura, Petrulja«, je Lota rekla, da bi jo izpodbodla.

»Da, da«, je odvrnila starka. »Čas hitil! Po-zabila je, kaj je Henrik naročil. Če bi zdaj prišel in Petrulje ne bi bilo...«

»Petrulja, ali niste snoči rekli, da bo ob devetih prišel Bukovnikov Henrik...«

»Jezes, skoraj bi bila pozabila. No, saj na-ša ura tako prehiteva. Takoj pojdem pogle-dat.«

Vstala je.

»Petrulja! Reci mu, — da — se mu zahva-ljujem, ker me je spravil domov in šel po zdravnika.«

»Bom!«

»Petrulja! Vprašaj ga tudi, ali ni bil kdo izmed njegovih domačih morda jezen? — Saj boš?«

»Kdo naj bo pa jezen? No, ga bom že vpra-šala.«

»Petrulja! In potem mu reci, da ga prav lepo pozdravljam. Saj moram tako reči, kaj-ne, Petrulja?«

»Da. Seveda! Pa še kaj drugega?«

»Ne. Hitro stopi, da ga ne zamudiš.«

Petrulja je šla in Lota je prisluhnila. Lica so ji žarela in oči je imela priprte. Počasi je mineval čas. Če bi le mogla vstati in pogle-dati skozi okno. Toda niti ganiti se ni smela. Zdaj je že minilo četrť ure. Kje je le ostala

Petrulja? Ali se je zamudila? Ali ji mora on toliko povedati? Toliko? —

Petrulja pa je stala malo od hišnih vrat in gledala naokoli. Nikjer ni nikogar opazila. Vrata Bukovnikove hiše so bila zaprta. Tu-di v nobenem oknu ni bilo videti luči.

Kje je le ostal? Petrulja se je začela dolgo-časiti. Nekajkrat je šla čez cesto in se ozrla naokoli. Tedaj je nekoga zagledala. Bil je bravec.

»O, Petrulja! Pa sem mislil, da varujete bolnika! Ali koga čakate?«

»To pa nikogar ne briga! Vas prav gotovo nisem čakala.«

»To verjamem. Kaj ste pa tako kratkih be-sedi danes! Kar čudno se mi zdi. Kako je z Loto?«

»Slabo!«

»Petrulja, sicer ste danes sitni kakor bo-deča neža, toda če vam je prav, bom še malo z vami poklepetal.«

»Nikogar ne potrebujem za klepet. Samo na zrak sem prišla. Kar stopite v hišo in si pogasite žejjo! Tu na cesti ste kar odveč. Le stopite v hišo!«

»Niti ne mislim na to! Radoveden pa sem, koga čakate? Ali se mislite še enkrat omo-žiti in čakate fanta?«

»Govedo staro! Da vam le nič kaj pamet-njšega ne pride na misel. Zdaj pojdem pa jaz v hišo!«

»O, to je sitna! Čujte, Petrulja. Še nekaj vam bom rekel: Na vasi dosti govore o mla-dem Bukovniku in Loti.«

»Naj le govore! Pa tistega, ki največ go-vori zdaj ni tam.«

»Čujte, Petrulja, še malo počakajte! Hudo mi je za Loto. Kajti zaradi Bukovnikovega jo bodo samo po zobeh vlekli, Henrik pa je že

tako na pol oženjen z Liziko.«

»S kom?«

»No, z Bernikovo Liziko. Petrulja, ali te-ga niste vedeli.«

»Ali ste malo okajeni?«

»No, ali bi bilo to kaj čudnega? Ali mislite, da je stari Matija zastoj pri hiši delal? Ta ni slabo računal. No, in Henrik niti drugače ne more storiti, čeprav bi hotel, ker ga Ma-tija dobro drži. Petrulja, poslušajte — —«

Petrulje pa že ni bilo več.

»Zdaj je šla, stara coprnica!«

»No, Petrulja, dolgo te ni bilo!«

»Ni ga bilo.«

»Ni ga bilo? Ali je mogoče?«

»Ni prišel! Morda je pozabil!«

»Pozabil?«

»Lota, najbolje, če nikoli več ne grem dol. Saj ni vredno. Lahko bi me tudi kdo dobil. Nocoj me je srečal bravec. Dejal je, da ljudje govore o tebi in o Bukovnikovem Henriku, Henrik pa da je že toliko kakor oženjen s Liziko.«

»Kaj? S katero? Petrulja, joji!«

»Kaj pa je Lota, kaj kričiš?«

»Noga, noga me boli.«

»Noga? Saj je prav položena. Najbolje bi bilo, če ne bi bila srečala Henrika. To ni bilo nič dobrega. No, in bravec ima tudi prav, ker je Bukovnikov skoraj obvezan tam, saj se mora za vse zahvaliti Matiji!«

»Da! Da, Petrulja! Dovolj je. — Spala bi ra-da. Zdaj bodi čisto tiho. Tako zelo sem utru-jena.«

Henrik pa je Petruljo vendar videl. Stal je ob oknu v svoji sobi. Tako ga je treslo, ka-kor bi bil imel mrzlico. Nekajkrat je šel k

priznanje tudi na najvišjem mestu.

* Vojni oškodovanci čakajo na izplačilo. Prejeli smo: Že pred 20 leti je bila ocenjena škoda vsakega vojnega oškodovanca. Govorilo se je že, da je vsa zadeva rešena. Toda še danes zaman čakamo, da dobimo to, kar nam po zakonu gre. Ko je bilo pred leti odposlanstvo v Beogradu, se je moralo brez uspeha vrniti domov, kajti v Beogradu so pregledovali akte, pa so videli, da so zahtevne mnogih prizadetih pretirane. To je bil eden glavnih vzrokov, da je vse zaspalo in ostalo na mrtvi točki. Seveda, če je nekdo zahteval pol milijona za pohištvo, kar je bilo smešno, ni čudno, da je vse utihnilo. Vsi, ki so upravičeni in pošteni, pa ne bodo trpeli zaradi nekaterih požrešnežev. V poštev naj pridejo samo tisti, ki so upravičeni do tega izplačila. Vsak poedinec naj pod prisego prič dokaže svojo škodo. Ne želimo pa, da bi jo dobil tudi kak slepar.

* Smrt koroške korenine. V St. Jakobu v Rožu so te dni pokopali rojaka Jožefa Božiča, po domače Bosermana iz Kota. Bil je narodno zaveden mož. Časten mu spomin!

* Kovanci po en dinar izgube 20. aprila veljavo. Po odloku finančnega ministra izgube kovanci po en dinar kot zakonito plačilno sredstvo veljavo 20. aprila. Kdor ima stare dinarske kovance, naj jih čimprej zamenja pri blagajnah Narodne banke ali pri državnih finančnih ustanovah.

* Ignac Koprivec: »Kmetje včeraj in danes«. V Učiteljski tiskarni v Ljubljani je nedavno izšla zanimiva knjiga Ignaca Koprivca, ki nosi naslov »Kmetje včeraj in danes«. V štirih poglavjih, ki so imenovana po letnih časih, slika pisatelj z njemu lastno spretnostjo običaje in navade kmečkega ljudstva v Slovenskih goricah. Slika nam življenje kmetov nekoč, ko so bili še boljši časi in se je tudi kmet lahko nekoliko poveselel in svojih kmečkih veselich, slika nam imenitne gostije, kakršne so bile v navadi nekoč, obenem pa nam tudi pripoveduje, kakšno je življenje kmeta v teh dneh. Pod pritiskom gospodarske stiske umirajo narodni običaji. S toplim občutkom opisuje mladi pisatelj lepoto svojih rodni krajev, trpljenje rojakov, procesije, božja pota, birme in žegnanja. Delo krasi dvajset slik slikarja Maksa Kaučiča. Knjigo našega sodelavca, ki ga čitatelji Domovine verjetno poznajo po črticah, objavljamo v njej, toplo priporočamo vsem ljubiteljem lepega štiva. Delo ni suhoparno

znanstveno, ampak je pisano v prijetnem pripovednem slogu, ki zadovolji še tako izbirčnega bralca. Knjiga stane 60 din in se naroča pri Glavni hranilnici pri Sv. Lenartu v Slov. goricah ali pa pri pisatelju Ignacu Koprivcu, Ljubljana, univerza. Dobi se pa tudi v knjigarnah Tiskovne zadruge v Ljubljani in Mariboru.

* Sestanek starih in mladih nacionalistov v Škofji Loki. Nedavno nedeljo je bil v Hafnerjevi restavraciji na Trati pri Škofji Loki sestanek somišljenikov JNS. Udeležilo se ga je izredno lepo število starejših in mlajših nacionalistov, z njimi pa tudi nekaj somišljenikov drugih naprednih skupin. Sestanek je otvoril s pozdravnim nagovorom g. Anton Hafner, vodil pa ga je g. Jože Kavčič. O političnem položaju sta poročila bivši narodni poslanec g. Milan Mravlje in banovinski tajnik omladinske Jugoslovenske nacionalne stranke g. Andrej Uršič. Oba sta bila za svoja izčrpana izvajanja deležna enodušnega odobravanja vseh navzočih, ki so zlasti soglašali z mišljenjem, da današnje mednarodne in notranje politične razmere nujno narekujejo vsem naprednim in nacionalnim ljudem v Sloveniji čim tesnejše sodelovanje.

* Ljudsko gibanje na Koroškem v znamenju porasta rojstev. V Važenbergu je bilo v preteklem letu 74 novorojenčkov, medtem ko je umrlo vsega samo 31 občanov. Celó v Borovljah, ki so bile doslej glede rojstev skoro na isti ravni z Dunajem, je letos število rojstev preseglo število smrti za pet. Rodilo se je vsega 39 otrok, umrlo pa je 34 oseb.

* Nove poštno pristojbine. Z odlokom ministra za pošte se bo izpremenila prodajna cena poštne vrednotnice, in sicer za poštno nakaznico za doma in spremnice za doma in za tujino od 25 na 50 par, za odkupne spremnice za notranji od 50 par na en dinar, za carinske deklaracije od 10 na 50 par in za ovitke za denarna pisma od 50 par na en dinar in 75 par na 1.50 din. Te spremembe stopijo v veljavo 1. aprila. Poštno vrednotnice, ki so danes v prometu, bodo veljavne tudi še po 1. aprilu, samo pošiljalci bodo morali na starih obrazcih nadomestiti razliko med novo in staro prodajno ceno teh vrednotnic z nalepljenjem poštne znamke na njih. Z odlokom ministra za pošte se izpremenijo tudi poštno pristojbine, in sicer: tiskane posetnice v odprtih ovitkih s čestitkami, sožaljem, zahvalo in podobnim z največ petimi

besedami ali pa petimi običajnimi črkami od 25 na 50 par. Z istim odlokom se izpremeni člen 70. pravilnika za notranjo pošto službo, prvi del, in se pošiljalcu poviša na 200 din odškodnine za izgubo priporočene pošiljke v notranjem prometu. Te spremembe stopijo v veljavo prav tako 1. aprila. Zvišana je poštna pristojbina za priporočene pošiljke v krajevnem prometu od 2 na 3 din, v medkrajevnem prometu pa od 3 na 4 din. V mednarodnem prometu je zvišana pristojbina za priporočene pošiljke v Grčijo, Rumunijo in Turčijo od 3 na 4 din, za vse ostale države pa od 4 na 5 din. Ta odlok enakostopi v veljavo 1. aprila.

* Kratkovalovna radijska postaja v Beogradu bo začela 1. aprila od 19.40 do 19.50 oddajati v slovenskem jeziku na valovni dolžini 49.18 metra, odnosno 6100 kilociklov za antensko energijo 10 kilovatov. To oddajanje je prvenstveno namenjeno našim slovenskim izseljencem v evropskih državah.

* Državna bolnica za ženske bolezni v Ljubljani sporoča, da je prisiljena omejiti sprejemanje porodnic in bolnic na najnujnejše in najpotrebnejše primere. V zavod prihaja že od januarja neprestano mnogo porodnic in bolnic, da je zavod v veliki zadregi, kam položiti ženske in kako jih varovati pred okuženjem. Prostori se ne morejo čistiti in zračiti, posteljno perilo se ne more redno prati in razkuževati, osebje je preobremenjeno. Uprava bolnice zato opozarja občinstvo in zdravnike, naj iščejo pomoči v porodnišnici samo one porodnice, ki doma zaradi slabih socialnih in zdravstvenih razmer ne morejo roditi, in one, pri katerih sta zdravnik ali babica ugotovila nepravilnosti.

* Obiski v splošni bolnici v Ljubljani naj bodo kratki. Uprava splošne državne bolnice prosi cenjeno občinstvo, da izvoli obiske pri bolnikih kar najbolj omejiti in iz zdravstvenih razlogov po možnosti tudi brez otrok.

* S kredo je napisal svojo operoko. V Cerkveni na Hrvaškem se je obesil bogat kmet in kovač Nikola Gudelj. Pred smrtjo je napisal s kredo na železno ploščo, da zapuščajo vse svoje premoženje svoji ženi.

* Tovorni avtomobil ga je povozil do smrti. Te dni je šel šestdesetletni zidar brez posla Martin Pilih, pristojen v Teharje pri Celju, v Trzinu po cesti, pa je nenadno pridružen odnekod tovorni avto in Piliha podrl. Reševalci so takoj prihiteli z avtomobilom tega nesrečenca prepeljali v ljubljansko bolni-

vratom, pa se je vselej vrnil. Nekajkrat je položil roko na kljuko, pa vrat ni odprl.

Ko je šla, se je vrgel na otomano. Nesrečen je bil. Samega sebe je moral zaničevati. Ni bil mož, ni imel značaja, ni imel volje. Zakaj ni šel? Zakaj ni vprašal Petrulje? Zakaj ni držal svoje obljube?

Zakaj? Ni smel. Proti svoji vesti bi bil ravnal. Moral si je iztrgati to ljubezen iz srca, prav s koreninami.

Kajti ta ljubezen je bila prepovedana, te ljubezni se je moral odreči!

Z njo bi bil izgubil dom, ki ga je še imel. Tiste redke ljudi, ki so zvesto in pošteno držali z njim. Odtujili bi se mu in tudi njim bi vzeli dom.

Tako je moral žrtvovati sebe, sebe in — njo.

Njo? Ne, nje ne! Ničesar ni vedela o ljubezni. Ko se ji bo noga pozdravila, bo spet čisto zdrava in bo vse pozabila.

Toda nesrečna je bila tudi ona, to je rekla. Ta noč je bila za mladega Bukovnika noč bojev.

Hitro se je hotel odločiti. Mladi, mehki mož! Ni vedel, kaj pomenijo takšni boji, boji, ki jih morajo prestati vsi ljudje z razumom v glavi in nežnostjo v srcu, ljudje, ki nikoli ne zmagajo, ali pa šele takrat, ko so si zadali dosti ran.

Za zajtrk mu je Lizika prinesla kavo. Bila je nekoliko bolj bleda kakor drugače, toda prav tako prijazna.

Praden je odšla, je rekla:

»Ko sem bila prej v cerkvi, sem srečala Petruljo. Pravi, da je bilo snoči Loti dobro, samo ponoči jo je tresla mrzlica.«

Mladi Bukovnik je zardel.

»Da, — da, — hvala, Lizika, — zelo ljubo mi je, da — da si mi to povedala!«

»Da, in potem je Petrulja še rekla, da zvečer ob devetih ne bo več prihajala pred hišo, ker te snoči ni bilo in ker noče, da bi ljudje kaj govorili.«

Henrik se je zastrmel v dekle in ni mogel izdaviati iz sebe niti besedice.

»Ali hočeš še kruha, Henrik?«

»Lizika!«

Planil je kvišku in jo zagrabil za roko. Dekle se je prestrašilo in se odmaknilo.

»Lizika! Tako angelsko dobra si, jaz sem pa tako nesrečen, hudoben človek.«

»Kaj ti je, Henrik? Saj nisi hudoben! Kaj ti je?«

Izpustil je njeno roko.

»Vem, da sem nehvaležen. Ne govori, vem! Vse, kar mi morete dobrega storiti, mi storite, jaz pa —«

»Tudi ti si dober z nami, Henrik!«

V zadregi je še bolj zardela in hitro odšla.

Gledal je za njo. V tem trenutku ga je nekaj pri srču prijel. Če bi bil kdo od nje zahteval, bi bil v tem trenutku zano žrtvoval vse, kar je imel. Neizmerna hvaležnost ga je prevzemala in hkrati globoko sočutje.

Ona mu je prinesla sporočilo od nje! Kako nesebična je bila! On pa misli zmerom nase, samo nase.

Mora postati drugačen. Dober bo z vsemi, samega sebe bo prenehal!

Kaj bi šele Lenka rekla, če bi izvedela, da je naročil Petruljo? — Nič ni rekla, ko

ga je srečala. Lizika ni ničesar izdala. In še bolj hvaležen je bil drobnemu dekletu.

Matija Bernik je šel sam na polje. Zelo počasi je hodil. Zdelo se mu je, da je nekaj v njem umrlo. Zdaj se je spomnil davnih dni, ko je kot mlad rudar kopal globoko pod zemljo in s tisočimi bolečinami mislil na svojo izgubljeno ljubezen.

Podobno mu je bilo tudi zdaj pri srcu. — Saj je v bistvu izgubljena ljubezen zmerom tudi izgubljena vera.

Kje lahko še kaj upa?

Toda ni mislil na sebe. Danes ali jutri se lahko umakne k počitku. Toda življenje nekoga drugega je še dolgo. —

Tedaj ga je nekdo nagovoril. Brivec.

»Matija«, mu je rekel strašno sladko, »ne vem več, ali boš maral z menoj govoriti. Saj ti nisem ničesar storil, no, no, — toda saj veš!«

»Kaj pa hočeš?«

»Matija, prav za prav je nerodno o tem govoriti. Takrat sem držal z Bercetom —«

»Da, vem!«

»Seveda si mi to zameril. Toda mislim samo res, da je Berce čisto nedolžen.«

Ta pa ni rekel niti besede.

»Da, ampak zdaj, —«

Matija ga je hitro pogledal.

Brivec je umeril svoj glas.

»Trditi nočem ničesar, ker mora biti človek oprezen, toda — saj bo ostalo med nama.«

»Brivec, najbolje je, da ohraniš svoje skrivnosti zase. Prav nič me ne zanimajo.« Toda brivec ni popustil.

(Dalje)

šnico. Pilihove poškodbe pa so bile tako hude, da je poškodovanec umrl.

* **Smrtna nesreča.** Nedavno popoldne se je v Ljubnem na Gorenjskem pripetila huda nesreča. Hlapec Gajšek Stanko, ki je služboval pri posestniku g. Antonu Cvenklju v Ljubnem, je vozil iz gozda smrečje. Ko so šli popoldne otroci iz šole, pa so opazili na poti, ki drži proti Praprečam, prevrnjen voz, izpod katerega se je videla samo noga. Hitro so poklicali odrasle ljudi, ki so prihiteli na kraj nesreče. Premaknili so voz in dvignili izpod njega mladega hlapca že mrtvega. Kako se je zgodila nesreča, ne ve nihče. Blag mu spomin!

* **Komaj sta se rešili iz goreče hiše.** V Zavrstniku blizu Smartna pri Litiji sta domovali v hišici trboveljskega rudarja Borštarnarja sestri Pungerškovi. Pred kratkim ponoči pa ju je iz sna prebudila eksplozija v mali shrambi. Tedaj sta opazili, da je bilo poslopje v plamenih. Kaže, da je od silne vročine razneslo pletenko žganja, kar ju je zbudilo. Obe sestri sta le na pol oblečeni poskakali skozi okno na plano. Skozi vrata že nista več mogli. Borštarnarjeva hiša je pogorela do tal z vsem, kar je bilo v njej.

* **Nenadna smrt.** Pri Sv. Juriju ob Pesnici je nenadno preminil prof. dr. Rieger, ki je stanoval v Studencih pri Mariboru. Smrt ga je doletela na prehodu. Blag mu spomin!

* **Zaporedna smrt starega moža in njegove žene.** V Hotinji vasi pri Mariboru se je pripetil nenavaden dogodek. Te dni je umrl 77-letni preužitkar Franc Primec. Dva dni pozneje je preminila njegova 79letna žena Liza. Našli so jo mrtvo v njeni sobi. V zvezi z njeno smrtjo pa so začeli ljudje iz Hotinje vasi in Slivnice ugibati najrazličnejše reči. Te govorice so izvedeli tudi hoški orožniki, ki so se pričeli zanimati za to zadevo. Obvestili so o tem državno tožilstvo v Mariboru, ki je odredilo raztelesenje rajnke. Raztelesenje je dognalo, da so nastale v telesu pokojne Primčeve v zadnjem času neke spremembe, ki so v zvezi z njeno starostjo. Komisija ni mogla dognati krivde zaradi njene smrti. Ker pa je obstojal sum zastrupitve, so drobovje pokojne Primčeve poslali v preiskavo fiziološkemu inštitutu v Ljubljani.

* **Ponesrečeni rudarji.** Pri veliki nesreči v raških premogovnikih v Istri so se smrtno ponesrečili tile rudarji iz goriške pokrajine: Lojze Furlan iz Bovca, Josip Kravanja iz Soče, Josip Hvala, doma iz Idrije, Štefan

Čuk iz Črnega vrha nad Idrijo, Anton Marc iz Ajdovščine, Ferdinand Čar iz Idrije, Janez Komac iz Soče, Rafael Leskovec iz Črnega vrha nad Idrijo, Janez Mesesnel iz Goč. Trupla ponesrečenih so prepeljali v domače kraje, kjer so jih pokopali. Osirotilim družinam je obljubljena pomoč.

* **Velik požar v Godoviču.** Nedavno zvečer je v Godoviču začel greti senik posestnika Franca Grudna. Ogenj se je hitro razširil na skupino bližnjih hiš. Ogrožena je bila že tudi postaja karabinerjev, katero so izpraznili. Na pomoč so prihiteli gasilci iz Idrije, Črnega vrha in Hotederšice z jugoslovanske strani. Pozno ponoči je dospel še oddelek gasilcev iz Gorice. Gasiti so pomagali tudi vojaški oddelki. Združenim močem se je kljub velikemu pomanjkanju vode posrečilo požar omejiti in pogasiti. Ko je bilo delo končano, se je poveljnik goriških gasilcev inž. Del Neri zahvalil jugoslovanskim gasilcem iz Hotederšice za njihovo veliko požrtvovalnost.

* **Mlad dijak žrtev tovrnega avtomobila.** Te dni se je nedaleč od Velenja primerila usodna nesreča. Iz meščanske šole sta se vračala sin in hčerka posestnika Pačnika. Do Velenja sta se peljala z vlakom, nato sta nadaljevala pot peš proti domu. Ta dan sta se posebno veselila povratka, saj se je oče baš vrnil z orožnih vaj iz Osijeka. Bril je močan veter. Na nekem ovinku si je 13letni Milan potegnil klobuk na oči, da bi jih varoval proti vetru. Prav tedaj pa je pridrvel po ovinku neki tovorni avto iz Šoštanj. Zaradi vetra, ki je precej bučal, ni bilo slišati brnenja in baje tudi voznik ni dal potrebnih signalov. Milanova sestra, ki je stopala spredaj, je v zadnjem trenutku še odskočila na rob ceste in obenem zavpila bratu, naj se umakne. Toda bilo je prepozno. Milan ni mogel odskočiti, ker ga je že podrl težki tovorni avto. Siromak je obležal nezavesten na kraju nesreče. Ljudje so prihiteli na pomoč in so mladega ponesrečenca z umetnim dihanjem obudili k zavesti, nato je bil prepeljan v bolnišnico v Slovenjem Gradcu.

* **Železniška nesreča pri Krškem.** Nočni beograjski brzi vlak, ki prihaja v Ljubljano kmalu po polnoči, je na postaji Vidmu-Krškem, ko je vozil proti Zidanemu mostu, trčil s tovornim vlakom. Izmed potnikov v brzem vlaku ni bil nihče poškodovan. Nesreča je imela za posledico stominutno zamudo brzega vlaka.

* **Smrtna žrtev železničarske službe.** Nedavno zvečer se je pripetila na petem tiru na postaji Mariboru-Studencih usodna nesreča, ki je zahtevala življenje 57 letnega vratarja državnih železnic Filipa Berlota. V službenem opravku je stal nasproti skladišču, ko se je nenadno približal tovorni vlak. Berlot ni opazil bližajočih se vagonov. Preden je mogel odskočiti, ga je že zagrabilo kolesje in ga potegnilo na tračnice, kjer je obležal z zlomljeno levoico, zlomljenimi nogami in drugimi usodnimi poškodbami po vsem telesu. Nezavestnega so prepeljali v splošno bolnišnico v Mariboru, kjer pa je kmalu po prevozu izdihnil. Zapustil je žalujočo vdovo. Pokojnik je bil v službi vester in marljiv žrtvi dela blag spomin!

* **Smrtno se je ponesrečil v Zvrhnjem kotu na Koroškem** drvarski mojster Mak Janez. Ko je ravnal hlode na visokem kupu, ga je hlod podrl, da je padel kake tri metre globoko. Pobil se je tako nesrečno, da je kmalu nato umrl. Zapušča ženo in dve hčerkici, ki sta obe veliki prijateljici »Mladega Korotana«. Nesrečni družini iskreno sožalje!

* **Smrten padec s skednja.** V Kračah pri Mariji na Zilji se je pri padcu s skednja ubil 88-letni užitek Tone Gašperšič.

* **Vlomilci so odnesli 20.000 din.** V nedavni noči je bil izvršen v Mariboru velik vlom. Na Frankopanski cesti imajo mariborski grafiki svoje društvene prostore. Poleg tajnika posluje tukaj tudi blagajnik. Društvena blagajna je bila dobro založena, saj je v železni ročni blagajni 19.000 din gotovina. Neznani gost pa je očitno vedel za to skrivnost, splazil se je v sobo in odprl z železnim diletom blagajno. Pobral je vso gotovino in izginil. Našli ga še niso.

* **Uboj pri Kovorju pred sodiščem.** Pred malim kazenskim senatom je bil januarja letos obsojen samski trgovec Anton Košir za Kovorja pri Kranju zaradi zločina uboja na dve leti in pol robije, ker je ustrelil čevljarkega pomočnika Franceta Kokalja. Ta kazenska zadeva je bila prav zamotana. Košir se je zagovarjal s silobranom, češ da ga je Kokalj nameraval z rovnico napasti. Prot prvotni sodbi se je Košir pritožil na vrhovno sodišče v Ljubljani. To sodišče je ugodilo njegovi pritožbi in odredilo ponovno razpravo pred malim kazenskim senatom v Ljubljani. Pri tej razpravi so bile ponovno zaslišane razne prič. Sodišče se je zdaj postavilo na stališče, da ne gre tu za kak zločin ubo-

Prosto po Scottu:

CRNI BRATJE

KRIMINALNI ROMAN

12

Če mi jamčite svojo zaščito v tej smeri, vam bom za protiuslugo natanko povedal, kje je tovor mamil, ki sem ga pred leti skrili. Dal vam bom natančne dokaze za resničnost svojih podatkov kakor tudi za dejstvo, da je blago nepokvarjeno.

Gotovo razumete, da si želim takojšnjo odgovora. Pišite na naslov: Thomas Bush, poštni urad 7, poštni predal 381. S spoštovanjem Rihard Moravec.

»Za vruga«, je kriknil Stone. »Podpisal si se s svojim imenom!«

»Zakaj pa ne! To pismo dobe samo oni v roke.«

»Kaj pa, če pismo izroče policiji?«

»Tega ne bodo storili, zato ker bodo hoteli dobiti ladijski tovor.«

»To je prav lepo, toda...«

»Poznam jih«, ga je kratko prekinil Moravec, »storili bodo, kakor sem ti rekel.«

»Kdo pa je ta Thomas Bush, ki ima poštni predal na sedmem poštnem uradu?«

»Ta poštni predal sem včeraj sam vzel v najem pod tem imenom. Ali hočeš iti na pošto po odgovor Walkerjeve družbe?«

»Seveda.«

»Pa boš pazil na to, da ti ne bo od pošte nihče sledil sem?«

»Kakor zmeraj«, je rekel Stone. »Da mišlim, da te policiji ne bodo izročili. Pazil bom na policiste in ti bom prinesel pismo,

če je sploh prišlo. Tvoj načrt je menda res dober.«

Moravec je v zamišljenosti prijatelja Stonea samo na pol poslušal. Ko je Stone pogledal Moravca, se je prestrašil izraza v njegovem obrazu. Trde, nenaravno grozeče poteze okoli ust so mu delale njegov obraz čisto tuj.

Moravec se je kakor iz premišljanja zbudil in naglo rekel: Da, da, Walker, to je najboljša pot.«

Dopoldne prihodnjega dne. V delovni sobi skrite hiše se je bila zbrala okoli mize družba štirih mož. Samo ženska je manjkala, pa bi bila zbrana vsa družba črnih bratov. Vsa družba je bila v nekakem vročičnem razpoloženju.

Vodja je pokazal ostalim neko pismo. »To je torej glavni namen našega sestanka«, je rekel mirno. »Pogovoriti se moramo čim stvarneje o Moravčevi ponudbi.«

Najmlajši v družbi je nemirno bobnal s prsti po mizi, rekel pa ni ničesar.

»Mislim«, je nadaljeval Friderik Merrivale, »da se še vsi prav dobro spominjamo Moravca. O njegovem begu iz jetnišnice v Charlestownu ste gotovo to in ono čitali. Ko boste torej vsi prebrali tole njegovo pismo, vas prosim, da pove o njem vsak svoje mnenje.«

Temnokoži mož, ki je sedel za mizo njemu

nasproti, ga je pogledal.

»Že vnaprej ti moram reči, Friderik, da mi ta zadeva ni všeč.«

Ostala dva sta molče sedela za mizo. Položaj je bil nenavaden. Še nikdar se ni zgodilo, da bi eden izmed glavnih voditeljev družbe črnih bratov nasprotoval drugemu.

Viljem Garson je bil človek dejanja, gonilna sila v družbi, medtem ko je bil Friderik Merrivale bolj duševni vodja.

»Razumem, kako to misliš, Viljem«, je menil Merrivale. »Vendar se še nočem izraziti o tvojem mnenju. Dejstvo je predvsem, da stojimo pred nekim vprašanjem, ki ga bo treba rešiti.«

Mladi mož se je naposled odločil govoriti. »Natanko vem, kako veliko vrednost predstavlja izgubljeno blago. Toda, ali ni ta reč prenevarna?«

»To je že Viljem omenil. Meni se pa ne zdi tako. Kje naj bi bila nevarnost? Mož je bil že enkrat v službi naše družbe; tebe, Allan, dobro pozna in morda po videzu tudi Viljema. To pa je tudi vse. Če na sodni razpravi ni imel s tako zvanimi razkritji nikakega uspeha, zakaj bi moral imeti več sreče sedaj?«

»Prav«, je soglašal Allan Walker, »naj se zgodi po tvoje, toda le, če boš ti sam z njim razpravljaj, ne da bi bilo treba stopiti meni z njim v stike...«

»A tako«, se je porogljivo smehljaj Merrivale. »To se že lahko napravi. Prav nič se ti ne bo treba bati za svojo kožo.«

Walker se je vznemirjal in hotel nekaj reči, toda je z jeznim obrazom molče obsedel za mizo.

»To je vse prav lepo«, je menil Garson.

ja, marveč samo za prekoračenje silobrana. Anton Košir je bil zaradi prestopka silobrana obsojen na šest mesecev strogega zapora.

* Oproščen. Zaradi suma, da je ubil lani novembra v Klopcah na Pohorju posestnikovega sina Simona Dobnikarja, je bil zaprt 24letni Anton Pliberšek. Mali kazenski senat v Mariboru ga je oprostil vsake krivde in kazni. Pliberšek je bil štiri mesece v preiskovalnem zaporu.

* Nič niso slišali nočnega vlomilca. Pred kratkim ponoči je bil izvršen vlom pri posestniku Kmetiču v Ščitu pri St. Juriju pod Kumom. Domači vlomilcev niso prav nič čuli. Nočni vlom je zjutraj prva opazila domača hči, ki je ugledala odprta vrata. Povedala je to ostalim domačim. Tedaj pa se je oglašil s podstrešne sobe še domači sin, češ da je na podstrešju tako močno svetlo. Tedaj so šele videli, da je neznan rokovanjač odkril kakih dvajset opek na strehi in nato skozi odprtino v strehi prilezel v hišo. Neslišno se je sukal po hiši in celo okrog postelj domačih, ki so medtem trdno spali. Ponočnjak je pobral nekaj perila in obleke, denar, tri ure in druge reči, nato pa izginil. Vse kaže, da je nočni tat doma v bližini, ker je tako dobro poznal razmere pri Kmetičevih.

* Razkrinkani ponarejevalci denarja. Orožniki na Golniku so te dni odkrili ponarejalnico papirnatega denarja. Ponarejeni bankovci bi prav gotovo v kratkem prišli v promet, če ne bi golo naključje preprečilo nadaljnega dela ponarejalcev. Odkritje je prišlo na dan v zvezi s tatvinami, ki so se dogajale zadnje čase v zdravilišču na Golniku. Iz zdravilišča so namreč že delj časa izginjali razni predmeti. Uprava zdravilišča je o skrivnostnih tatvinah obvestila orožništvo, ki je začelo zadevo zasledovati. Spričo raznih okoliščin je padel sum na posestnika Jerneja Doleva, ki ima v sosesčini zdravilišča svoj dom. Ker je bil Dolev zaradi podobnih reči že kaznovan, se je sum orožnikov z vso upravičenostjo obrnil nanj. Nenadna preiskava, ki so jo izvršili pri njem, je potrdila prvotno domnevo. Pri Dolevu so res našli kup odevi in posteljnine, ki je izginjila iz zdravilišča. Pri hišni preiskavi pa so orožniki razkrili tudi ponarejevalnico in so zaplenili za 23.000 din ponarejenih bankovcev. Na podstrešju so namreč orožniki našli celotne priprave za ponarejanje bankovcev. Ponarejalci so imeli v delu 44 bankovcev po

500 din, ki pa še niso bili dokončno izgotovljeni. Poleg tega pa so skoro že dovršili en bankovec za 1000 din. Doleva so zaprli.

* Orožniki so prijeli štiri žeparje. Pretekli dnevi je bil v Loki sejem, na katerega so prišli tudi štirje žeparji iz Zagreba. Eden izmed žeparjev, Rasim Serić, se je pridružil posestnici Antoniji Kosmovi, ki je pravkar prodala par volov. Denar je oddala neki svoji deklici, ki ga je odnesla domov, česar pa žepar ni opazil. Pri sebi je obdržala le denarnico z 20 dinarji. Misleč, da ima posestnica ves denar v torbici, ji je žepar ukradel denarnico, kar pa je takoj opazila. Na pomoč je priteknel orožnik g. Milan Pavlovič, stekel za žeparjem in ga prijel. Pri njem je dobil denarnico, katero je na begu zavil v žepni robec. Izgovarjal se je, da je denarnico našel na sejmišču. Ker je znano, da so žeparji vedno trije ali več v dogovoru, so orožniki pod vodstvom komandirja g. Pangeršiča takoj pričeli zasledovati Seričeve pajdaše. Orožnik g. Pavlovič se je skrtil in videl, kako neki moški teče proti postaji Loki. Ko se mu je približal, ga je prijel Nepridivraj je začel vpiti, da je ministrov brat in da mu bo že pokazal. Toda orožnik mu je pritisnil puško na prsi, ga s pomočjo železniškega uslužbenca g. Potučka zvezal in odvedel v občinsko pisarno v Loko, kjer je bil vklejen že prvi žepar. Medtem je gostilničar g. Golob sporočil orožnikom, da so pili v njegovi gostilni štirje sumljivi moški. Komandir je na podlagi opisa prijel še tretjega žeparja na sejmišču, medtem ko je orožnik g. Alimpija Mičić prijel četrtega na Bregu, ko je preko njiv tekel na vlak proti Zagrebu. Ostali trije žeparji so Jakob Hasanbegović, Josip Šumarić in Jovo Jovanović. Vsi štirje so bili zaradi tatvin v Zagrebu že neštokrat kaznovani. Da so vsi štirje žeparji tako hitro prišli v roke pravice, gre zahvaliti vrlim orožnikom, ki zaslužijo javno pohvalo.

* Rekruti, rezervisti in njih starši, pozor! Z nestrokovnjaško izvršeno prošnjo sta izgubljena čas in denar. Zato ne nasedajte vsakomur s tako važno zadevo. Obrnite se le na koncesionirano in strokovno preizkušeno pisarno kapetana Franca Pera (Ljubljana, Maistrova ulica 14), ki vam pove, ali je prošnja sploh izvedljiva ali ne. Če je izvedljiva, vam za malenkosten znesek vložijo prošnjo in uredi zadevo. Ne zamujajte časa in hitite z zadevo! Za odgovor priložite znamko za 6 din

* V Godešiču prirede igro. Pišejo nam. Pred krakim je bila pri nas uprizorjena domača igra »Dekle z rožmarinom«, ki jo je spisal domačin iz sosedne vasi g. Cvetko Golar. Občinstvo je pokazalo zanimanje zanjo, saj se odigrava drama prav v tem kraju. Dvorana je bila nabito polna. Vsak gost je dobil vršiček rožmarina od naših brhkih deklet igralke, ki so vabile še na drugo prireditev, ki bo na veliko noč. Da ne bomo žalostni, bo igral-ska družina igrala veseloigro »Zakajci stavkajo«. Za glasbo bo skrbel Franceljnov kvartet, ki bo igral poskočne. Če se torej hočete zabavati, pridite k nam. Uprizoritev bo na velikonočno nedeljo ob 4. uri popoldne.

Naši na tujem

Iz kolonij naših ameriških rojakov

Cleveland, februarja.

V Indianopolisu je napravil Filip Bajt odvetniški izpit z odliko.

V Clevelandu so umrli: Marija Kokalova, rojena Rozmanova, stara 60 let, doma iz Lesc na Gorenjskem; Janez Novak, star 47 let, doma od Sv. Križa pri Sežani. Fran Zajc, star 49 let, doma s Krke, Jože Oražem, star 66 let, doma iz Tržiča; Anton Plut, star 70 let, doma iz Hinj na Dolenjskem, in Miha Bariš star 30 let, doma iz Postojne.

V Elyu je umrl Franc Batlin, star 50 let, doma iz Gradeža pri Turjaku, v Cadillacu Matija Kobe, star 77 let, doma iz Rigla pri Toplicah na Dolenjskem; v Chicagu Neža Hodnikova, stara 46 let, doma z Vrhnike, v Waukeganu Franc Šuštaršič, star 64 let, doma iz St. Jerneja, in Ivanka Sedejeva, stara 41 let, doma iz Preserij pri Vrhniki. V Meadopolu je umrl Leonard Lenassi, star 62 let, doma iz Šmihela pri Postojni, v Vandlingu Jože Korošec, star 51 let, doma iz Rakitne pri Borovnici, v Chicagu Jože Dolenc, star 51 let, doma od Sv. Tomaža nad Škofjo Loko, v Evelethu Lojze Petek, star 36 let, v San Franciscu Josip Lesjak, star 68 let, doma od Sv. Jurija ob južni železnici.

V Indiani Harboru je postal žrtev avtomobilske nesreče Milet Jelenič. V Jolietu je

»Toda za tveganost, ki nam grozi, je vrednost blaga vendarle...«

»Hudo se motiš«, ga je prekinil Merrivale. »Predvsem ne pozablaj, Viljem, da naše osrednje pisarne razen nas petih ne pozna nobena živa duša. Prav tako ne obstoji niti najmanjša možnost da bi nas mogel kakšen nepoklicanec izslediti. Imam načrt, po katerem se bo dala vsa zadeva prav lahko napraviti v pravi tir. Toda o tem vam bom govoril pozneje... Predvsem vas moram opozoriti, da ta ladijski tovor nujno potrebujemo. Če dolgo časa ne moremo potrebi po mamilih v polnem obsegu ustrezati. Rabniki se že obračajo na druge vire. Pogled na številke zadnjega leta nam jasno kaže, da se manjšajo naši dohodki, stroški pa se večajo.«

»To je res«, je potrdil Walker.

»Seveda je tako«, je nadaljeval Merrivale. »Če ne dobimo zdaj tega tovara, ker so se naše zaloge zelo skrčile, se boste morali v svojih življenjskih potrebah nekoliko omejit.«

Morill in Walker sta v znak soglasja prikimala.

»Priznam, da nam je tovor nujno potreben«, je potrdil tudi Garson. »Tiste pomisleke sem izrekel samo, ker se Moravec v resnici bojim.«

Ko je opazil, da so se drugi nasmehnil, je naglo popravi: »Ne, osebno se ga ne bojim, da me boste prav razumeli. Toda jaz poznam njegovo odločnost, pa mislim, da bi morali biti previdnejši nasproti njemu. Moravec je prebrisanec, kar vsi veste. Prav svinjsko srečo smo imeli, da smo v San Franciscu takrat pravočasno izvohali, kaj je

nameraval.«

»Res je tako«, je vzkliknil Walker.

»Razumite me že vendar, da čisto soglašam z vami«, je zatrjeval Garson. »Toda kljub temu menim, da bi bila tveganost že v tem, če bi mu sploh odgovorili. Njegovo pismo je zanesljivo past.«

Merrivale se je zasmel. »Neumnost! Tvoji živci te več ne ubogajo, Viljem. To pač ne more biti past. Kako si predstavljaš, da bi mogel nekdo ki je pobegnil iz ječe in mu je vsa policija za petami, v takem položaju nastavlja past? To je pač čisto jasno, da Moravec vidi v nas edino možnost pobege iz države. Zdej je priložnost, da dobimo tovor vrnjen.«

»Je že res«, je priznal Garson oklevaje.

»A kako naj začnemo z njim pogajanja?« je poizvedoval Walker. »Jasno je, da bo nasproti nam skrajno nezaupljiv. Ne bo nam izdal, kje je tovor, preden ne zapusti države. Mi pa na njegovo ponudbo ne bomo mogli pristati, ker ne bomo vedeli, ali nam je povedal resnico.«

Merrivale je zamišljeno prikimal. »Gotovo je to zelo zapletena reč. Toda rekel sem že, da vam bom predložil dober načrt.«

»Kje pa nameravaš z njim govoriti?«

Merrivale je okleval.

»Morda v kakšnem hotelu«, je predlagal Morill.

»Kamor bi lahko vdrila policija, kaj ne?« je porogljivo pripomnil Garson.

Merrivale se je mirno smehljaj. Tu v tej hiši se bom z njim pogajal.«

»Tu?«

»Da, zgoraj v posebni sobi, prav tako kakor takrat z Westmanom in Hallom. Zaprt

limuzino pošljem ponj.«

»Tam pa bo čakalo pet tucatov defektivov«, je svaril Garson.

»Neumnost! Rekel sem vam že, da je Moravec begunec iz jetnišnice, ki se mora skrivati pred policijo. Torej nam on ne bo obešil defektivov na vrat.«

»V vsej tej zadevi res ne vidim tvegano-sti«, je menil Morill.

Merrivale je vstal. »Slišali smo torej vse, kar govori za to, da se lotimo te zadeve, pa tudi vse, kar govori za preveliko tveganost. Glasujmo! Pri enakem številu glasov bo odločila Blakeova.«

Pri glasovanju je bilo s tremi glasovi proti nemu sklenjeno da stopi družba v stik z Rihardom Moravcem.

Doroteja Staplesova je ustavila svoj avto pred poslovnem taine službe.

Ko je kmalu nato stopila v sobo inspektorjev, jo je vladno pozdravil inspektor Clapp.

»Davi sem po telefonu govorila z gospodom Steeleom«, je pojasnila, »in on me je prosil, naj ga obiščem.«

»Da, gospodična Staplesova, lef vas že pričakuje.«

Pritisnil je večkrat na neki gumb in nato povedel Staplesovo skozi čakalnico na hodnik. Zdajci se je znašla v prostoru, v katerem so razen velikanske pisalne mize in samo dveh stolov bile na različnih mestih stene čudne naprave.

Trenutek nato se je zdrznila. Pred njo je stal veliki tujec, ki jo je bil zadnjič tako vsiljivo motril.

»Ne bom vas dolgo zadrževal, gospodična

umrl Matija Ramuta, star 84 let, doma iz Metlike, v Kleinu Anton Mahne, star 59 let, doma iz Selišča pri Ilirski Bistrici, v Evelthu Anton Omerza, star 72 let.

V Johnstownu je zadela kap Terezijo Miklavčičevo, rojeno Trpinovo. Pokojna je štela 62 let. Doma je bila iz Drage na Dolenjskem. V Jenni Lindu je umrla Jožefa Ocep-kova, rojena Juvanova, stara 69 let. Doma je bila iz Leš blizu Litije.

V Pueblu je umrl Nikolaj Starašinič, doma iz okolice Črnomlja, v Rock Springsu Rudolf Straus, star 48 let, doma iz Voljč v Poljanski dolini, v Nanticoken Janez Kotar, star 86 let, doma iz Loke pri Hrastniku, v Milwaukee Marija Remicova, stara 64 let, doma od Sv. Križa nad Mozirjem, v Pueblu Jože Fabjan doma iz Suhe Krajine, v Forest Cityju Marija Mihevčeva, doma z Vrh-nike, v Windberu Matija Lavrna, star 58 let, v Ciceru Frančiška Pavličeva, žena slovenskega dentista, stara 33 let, v La Salleu Jera Pletičeva, stara 64 let, doma iz Sel pri St. Jerneju na Dolenjskem, v Forest Cityju Franc Šusteršič, doma z Velikih vrhov pri Krki, v Maclooku Janez Grahek, star 88 let, doma iz Rožanca v Beli krajini, v Pittsburghu Franc Ostrošek, v Duluthu Janez Novak, star 76 let, doma z Brega pri Ribnici. V Avelli se je obesil Janez Guzelj, star 60 let, doma iz Poljan nad Škofjo Loko.

★

Smrt najstarejše Slovenke v Ameriki

Webster Grove, februarja.

V Webster Groveu je nedavno umrla najstarejša Slovenka v Ameriki Josipina Stepanova, stara 107 let. Njen mož Florijan še živi. Rajnka se je rodila l. 1832 v Gornji Radgoni, kjer se je poročila z godbenikom Ambrožem Spehlom. Leta 1884. se je z možem vred izselila v Saint Louis. Tri leta pozneje je sončarica pobrala moža. Drugič se je omožila s Florijanom Stepanom iz Bele krajine. Takrat ji je bilo 57 let. Nekaj časa sta imela v Saint Louisu trgovino, pozneje sta se pa preselila v Webster Grove, kjer sta si kupila lepo posestvo. Na njunem svetu je bil vrec mineralne vode, ki sta jo prodajala in tako pridobila lepo premoženje.

★

Staplesova, je dejal priklonivši se ji. »Zelo prijazno je od vas, da ste ustregli moji prošnji. Jaz sam vas žal, ne morem obiskati, ker se o tem, o čemer bom z vami govoril, ne sme nikjer drugje razpravljati.«

Staplesova ga je začudeno pogledala.

»Toda jaz ... jaz vas ne razumem čisto,« je rekla. »Inspektor Malcome Steele me je davi poklical. On vendar hoče govoriti z menoj.«

Tujec se je ponovno priklonil.

»To sem jaz.«

Zdaj je bila čisto zmedena. »V sredo sem govorila z gospodom Steeleom v neki drugi sobi.«

Na njegovem nepredirnem obrazu se je pokazala senca nasmeška. »Samo posredno ste govorili z njim, milostljiva,« je rekel. »Sedite vendar. Kakor sem že rekel, bom skušal biti zelo kratek.«

»Ali bi mi ne hoteli prej pojasniti...«

»Poslušil sem se bil majhne prevare. Gospod, s katerim ste govorili v sredo, je bil inspektor Viljem Davis. Njegovo opravilo je v tem, da igra vlogo inspektorja Steelea.«

»Zakaj?«

»Ker se je izkazalo za priporočljivo, da s številnimi posetniki ne pridem osebno v stike.«

Dorožja Staplesova je zastrmela vanj.

»Če torej zadnjič nisem govorila z inspektorjem Steeleom...« je prestrašena jecljala, »potem gotovo ne velja obljuba, ki mi jo je dal oni drugi gospod.«

Steele se je nasmehnil in zmajal z glavo.

»Inspektor Davis vam ni ničesar obljubil, gospodična Staplesova.«

Te besede so jo še bolj osupnile.

Iz Buer-Hassla (Nemčija) nam pišejo: Jugoslovensko delavsko društvo »Edinost« je imelo nedavno 19. glavni letni zbor, katerega se je udeležilo lepo število rojakov in rojakinj. Kot gost se je zboru udeležil tudi krajevni vodja narodnosocialistične stranke. Predsednik našega društva g. Rogina je v otvoritvenem nagovoru toplo pozdravil udeležence zbora, posebno pa nemške goste. Nemški krajevni vodja je nato v pozdravnem nagovoru na nas Jugoslovane med drugim tudi naglasil, naj se že obstoječi prijateljski odnosi med obema državama dalje ohranijo in še poglobijo. Nazdravil je naši državi in našemu kralju. G. Rogina se je gostu toplo zahvalil za lepi nagovor. Nato se je zvrstil dnevni red. Pri volitvah odbora so bili vnovič izvoljeni dozdajšnji odborniki z majhno izpopolnitvijo. Predsednik je g. Rogina Ivan, tajnik g. Razpotnik Ivan, a blagajnik g. Jerman Jožef. Za ženski oddelek je soglasno izvoljena za predsednico ga. Jermanova. Namestnica je ga. Alojzija Razpotnikova. Naše društvo je zmeraj delalo za vzajemnost med rojaki in ne bo mirovalo, dokler ne bodo rojaki spoznali, da je v slogi moč.

Iz Hamborna (Nemčija) nam pišejo: Pred tedni smo pokopali člana Jugoslovenskega nacionalnega pevskega in podpornega društva »Zvon« za Buschhausen-Neumühl g. Alojza Straka. Rajnki zapuščata ženo, štiri sinove in hčerko. Doma je bil iz Mirne na Do-

lenjskem in je bival v Nemčiji 29 let. Stel je 64 let. Bodi mu lahka zemlja, preostalim naše sožalje! — Pretekli mesec je imelo naše društvo letni občni zbor, na katerem je bil ponovno izvoljen dozdajšnji odbor.

Iz Eysdena (Belgija) nam pišejo: Vljudno vabimo tukajšnje Slovence in Slovenke, da pridejo na velikonočni ponedeljek ob 6. popoldne gledat v rudniško dvorano veseligr »Zadrega nad zadrego«. Smeha bo dovolj. Igro priredi Jugoslovensko delavsko podpor-no društvo. Vsem bralkam in bralcem »Domovine« želimo vesele velikonočne praznike.

Iz St. Etiennea (Francija) nam pišejo: Lani se je zgodila v tukajšnjem rudniku huda nesreča, ki je terjala okoli 60 mrtvih in pohabljenih. Tudi letos nam nesreča ne prizanaša. Terjala je že tri življenja. Med žrtvami pa k sreči ni bilo nobenega Jugoslavana. — Po dolgotrajni bolezni je umrl naš rojak g. Filip Cestnik. Doma je bil z Goreniskega in je štel 50 let. Bodi mu lahka tuja zemlja!

Iz La Sallea (Zedinjene države) nam pišejo: Tu je umrla ga. Jera Pletičeva, rojena Simončičeva, doma iz Sel pri St. Jerneju. Štela je 64 let. Tu je bivala 35 let. Zapuščata moža, štiri sinove in dve hčerki, v Jugoslaviji pa brata. Njen mož je zvest naročnik »Domovine«. Bodi rajnki lahka tuja zemlja, njenim svojcem pa izrekamo iskreno sožalje!

Velikonočna voščila

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem želijo prijetno veliko noč:

Banja Luka. Slovenski fantje orožniki: Robida Ferdo, Murgelj Janez, Slapnik Pero, Čeh Franc, Firer Martin, Bitenc Lojze, Kavčič Janez, Stiglic Anton, Pogačar Franc, Klemenčič Jože, Kalar Janez, Rot Jože, Zupančič Ignac, Zakrajšek Lojze, Princ Anton, Jakaš Anton in Hrastnik Ivan.

Beli Manastir. Šori Franc, Josip Lenarčič, Sombet Štefan, Bela Banfi, Čuček Franc, Samec Alojz, Harinski Leopold, Sačević Pavel, Žigolič Tone, Rudolf Štibrič, Alojz Detiček, Alojz Tič

Beli Manastir. Podnarednik Gorjup Bernard, kaplarji: Orešič Ivan, Pirnat Franc, Ar-

nuš Edi, Čerič Ivan, Ščavničar Janez in Mohar Karel, redovi: Klauzner Alojz, Rebernik Anton, Oprešnik Štefan, Vogrin Ferdo, Kamenšek Vili, Kovačič Štefan, Kodrič Vinko, Masten Andrej, Petovar Martin, Šebela Ivan, Veršič Rudolf, Nikl Jurij, Mezgec Franc, Mezgec Joško, Plavček Franc, Golja Anton, Majer Franc, Pliberšek Joško, Doberšek Štefan, Brglez Maks, Krapše Niko, Ciglar Anton, Kugler Ivan, Brezočnik Herman, Arih Domjanek, Hare Karel, Mohorič Avgust, Zrinski Franek, Kutrnik Drago, Zelenko Rudolf, Sirk Franc, Praprotnik Joško in Kocbek Franc.

Beograd. Vojaki Slovenci služeči pri pe-

»Jaz sem vam dal tisto obljubo«, je pripomnil, »govorili ste z menoj, ne pa z inspektorjem Davisom. Tega ste samo videli.« Njena zmeda ga je navidezno zabavala.

»Zadevo vam bom nekoliko natančneje obrazložil. Ko ste takrat stopili v sobo, je bil pred vami inspektor Davis, ki je igral mojo vlogo. Morda se spominjate, da se je njegovo zadržanje spremenilo, kakor hitro ste bili začeli govoriti o Moravcu. V tistem trenutku je namreč pritisnil na gumb, ki je mene v moji sobi opozoril, da se je začel pogovor o važni reči. Od tistega trenutka niste več sedeli nasproti inspektorju Davisu, temveč samo še nasproti govorilni cevi Diktafon, ki je hkratu začel delovati, je odnesel iz sobe vsako besedo, ki je sledila. Vidite, tamle je sprejemni valj. Zdaj pa še nekaj k točki, ki se tiče vaših vprašanj, mojih odgovorov in moje obljube. Zanimalo vas bo... Oglejte si ta aparat...«

Vstala je in si ogledala instrument, ki je bil podoben raztegnjenemu pisalnemu stroju.

»Da«, je menil, »to je res tudi pisalni stroj. Kakor vidite, ima navadno napravo za tipke, toda tipke manjkajo. Te pa ima ta aparat tudi, samo da so majhne, rdeče žareče, bliskajoče se. Delujejo s pomočjo električnega toka, in daleč da bi pisale tu v stroju na papir, pišejo stavke nekoliko oddaljeno na majhno tablo iz slepega stekla. Ta tabla je v stranski sobi na pisalni mizi inspektorja Davisa... Vidite, gospodična Staplesova, jaz znam s tem aparatom prav tako hitro ravnati kakor izurjena strojepiska svojim pisalnim strojem. Moja zabava z vami preko inspektorja Davisa je bila torej zelo preprosta. Davis je moral pri govorjenju z vami biti sa-

mo malo počasnejši, da je lahko hkratu čital pisavo na slepem steklu!«

»To je čudovito!«

»Pa koristno«, je pripomnil Steele. »Zdaj pa, gospodična Staplesova, morava govoriti o zadevi, zaradi katere sem vas povabil. Seveda se tiče gospoda Moravca. Prej pa bi rad vedel, ali ste ga v tem času kaj videli, odnosno kaj slišali o njem.«

»Ne, gotovo ne.«

Njegov pogled je postal predirnejši. »Ali vas smem vprašati, gospodična, zakaj tako zelo želite, da bi se srečno izmotal iz zagate?« Staplesova ni takoj našla besed za odgovor. »To... to je zelo čudno vprašanje, gospod Steele!«

»Ali mi ne morete samo malo naznačiti, zakaj ste tako naklonjeni Moravcu? Od tega je odvisna neka moja odločitev.«

»Prav za prav ne vem, kako bi vam to povedala«, je menila. »Prepričana sem, da... Vidite, zaradi njega sem prvič spoznala, da je moje življenje samo dolga vrsta praznih smešnosti. Za zabavo potujem, z ladjo in avtomobilom se vozim in konja jaham. To je vendar prazno življenje. Ko mi je postalo to jasno, sem si prisegla, da moram pomagati njemu, čigar življenje je ena sama borba.«

Steele jo je opazoval z zamišljenimi očmi. »Mislim«, je rekel naposled, »da tam smem zaupati. Povedati vam moram nekaj, kar se nanaša na gospoda Moravca. Morate mi pa za trdno obljubiti, da tega živi duši ne boste povedali. Priložnost, o kateri sem vam zadnjič govoril, je zdaj prišla. Prepričan sem, da Moravcu lahko naposled pomagamo.« Steele je premišljal. »Obstoji samo ena težkoča, in ta je, kako bi mogli v najkrajšem času priti z njim v stik.« (Dalje.)

hoti kraljeve garde na Dedinju: Andrej Šilc, Andrej Ule (Zirovnica), Ludvik Svet (Dolenja vas), Feliks Truden (Nadlesk), Vinko Mlakar (Viševak), Franc Bavdek (Gradež), Jože Mehle (Plešivica), Alojz Zupančič (Zurberberk), Anton Pečjak (Gradenc), Anton Zupančič (Brezje), Jakob Rašnik (Dolenja vas), Roman Mavčnik (Sv. Lovrenc na Pohorju), Hinko Laznik (Ruše), Franc Burger (Cerkljanska Dobrava), Alojz Marietič (Dobrava), Franc Bezjak (Velika Nedelja), Stanislav Petek (Negova vas), Martin Senegačnik (Ilovca), Maks Rozin (Sv. Lenart v Slov. goricah), Janko Meglič (Ptuj), Alojz Brulc (Hrušica), Ignac Šegula (Pacince), Fran Štrubel (Zdenska vas), Franc Mlakar (Ravnobrd), Anton Podbregar (Črni vrh), Franc Perše (Sovjak), Adolf Kotnik (Suhi potok), Karel Kranec (Sv. Jakob v Slov. goricah), Franc Sačer (Gajeveci), Alojz Klums (Boštjan), Miha Orehek (Žeje), Janez Kern (Škocijan), Stanislav Bohinc (Planinska vas), Janez Fečunje (Cerovec), Franc Perše (Sv. Jurij pri Ščavnici), Jože Menart (Velika Loka), Anton Končan (Butanjeva), Janez Golčič (Škofja Loka), Jože Miklič (Cesta), Jože Grandovec (Kopolje), Janez Tekavčič (Struge), Franc Mrgole (Telče), Ivan Šprah, Vinko Sumandl (Limbuš), Viljem Motal (Sv. Martin na Pohorju), Alojz Valant (Slov. Bistrica).

Beograd. Orožniški narednik Cvetko Karel (Zalog pri Ljubljani), Viktor Podrgajs (Konjice), Muc Janez (Primstek), Zajec Josip (Veliki Gaber), Zaveršek Ignac (Krka), Pristavec Frančišek (Preserje), Grobešek Franc (St. Lambert), Mihelič Franc (Ribnica).

Beograd. Orožniški narednik: Gosak Rupert (Sv. Lovrenc na Pohorju) in Kos Pavel (Poljane pri Škofji Loki); orožniški podnaredniki: Matičič Matija (Ivanje selo pri Raketu), Grošelj Alojz (Medija-Izlake), Spenko Anton (Moše pri Kranju), Grampuš Josip (Maribor) in Beja Bogomir (Selce pri Litiji), orožniški kaplarji: Novak Ludvik (Vesela gora pri St. Rupertu), Polajžer Jožef (Donška gora pri Rogatcu) in Dolenc Ivan (Pragersko).

Beograd. Nežka Glad.

Beograd - Topčider. Slovenski fantje, ki služijo svoj kadrovski rok pri 1. konjeniškem polku konjeniške brigade kraljeve garde: Škof Stanislav (Sv. Barbara v Slov. goricah), Justinek Janez (Slov. Bistrica), Stanič Jože (Brezice), Breznik Franc (Sv. Lenart v Slov. goricah), Ferencak Franc (Brezice), Polovič Ivan (Dobova), Kozjan Henrik (Celje), Hiter Anton (Kamnica), Alijančič Anton (Ljubljana), Vipovec Franc (Karlovec), Merhar Rudolf (Ljubljana), Štern Alojz (Ljubljana), Planic Martin (Brezovec), Rus Ivan (Kresnice), Orel Jože (Mozirje), Soršak Blaž (Slov. Bistrica), Molan Jože (Dobova), Škrbec Rudolf (Rakek), Mehle Jože (Luče), Žagar Anton (Besnica pri Ljubljani), Zupančič Jože (Pisovec pri Kočevju) in Malovrh Vincenc (Vrhnik).

Delagožde - Struga. Orožniški podnarednik France Kajbič (Motnik).

Djundjevik Rozina Franjo, Barvar Leopold (St. Gothard pri Trojanah).

Dolnja Ribnica. Orožniška kaplarja Anton Razpet in Matevž Hreščak.

Gandžin han. Orožniški narednik Anton Robič z gospo Cilko (Martuljek pri Kranjski gori).

Horansko. Orožniški narednik Punčuh Franc s soprogo Angelco (Sv. Križ pri Kostanjevici), orožniški kaplar Znidar Jakob (Bohinjska Bistrica).

Grubišno polje. Orožniški podnarednik Viktor Praznik (Gomilsko).

Kereš - Subotica. Orožniška kaplarja Ferič Mirko (Trojane) in Derganc Alojz (Loke pri Novem mestu).

Kosovska Mitrovica. Kaplarji: Viljem Kocet (Vel. selo), Ludvik Merica (Murska Sobot), Štefan Jerebič (Melinci), Franc Knaus (Markovci), Josip Časar (Markovci), Ivan Tkalec (Gomilce), Franc Nežič (Melinci), Franjo Šoljak (Žižki), Franc Mertik (Adrijanci), Franc Cifer (Martjanci) in Pavel Berdan (Kobilje).

Kukljica. Orožniški kaplar Krumpak Martin (Vrh pri Šmarju pri Jelšah) in finančna podpreglednika Žerak Janez (Rogatec) in Kincl Norbert (Sv. Jurij ob južni železnici).

Livno. Jakob Pušnik, Jožef in Leopold Poljšak, Lapornik Rudolf, Zene Anton in Rezec Ivan.

Majdan Pek. Ivan Koprivšek (Kisovec — Zagorje ob Savi), Karlo Rotar (Lake — Zagorje ob Savi), Jožef Plajkner (Trbovlje) Anton Meden (Begunje), Alojz Hiti (Osredok pri Cerkljani).

Ravna Reka. Ogrič Ivan (Idrija), Slapšek Ivan in Justina (St. Rupert na Dolenjskem), Praprotnik Jožef (Plešivec pri Velenju), Preskar Stanislav (Koprivnica pri Rajhenburgu), Vehar Viktor (Idrija), Guček Karel (St. Lenart pri Laškem), Kastelec Henrik (Dobrič), Pučl Alojz (Struge pri Ribnici), Guček Rudolf (Jurkloster), Gorantin Vinko in Ivan Vače pri Litiji), Fabjan Avgust (Kremelj), Brečko Maks (Senovo), Preskar Franc (Koprivnica pri Rajhenburgu), Ocvirk Pavel (Podvrh pri Sevnici).

Rotuša. Jaka Šolinc, graničar.

Rtanj. Ivan in Terezija Hrovatič s sinkom Mirkom (Loka pri Zusmu), Anton in Anica Menegalja s sinkoma Viljemom in Tončkom (Polica pri Višnji gori), Albin in Nežka Potočnik s sinkom Albinčkom (Vojnik).

Rtanj. Franc in Angela Zakrajšek s hčerkico Angelco (Sevnica ob Savi), Anton in Anica Menegalja s sinovoma Vilčkom in Tončkom (Štanga pri Litiji).

Petrinja. Orožniški narednik Anton Lagaja, žena Marija in otroci Ernest, Vilibald in Hilda.

Preko. Orožniški narednik Zakrajšek Josip z obitelji (Mala Slivnica — Sodražica), kaplarji: Škodič Avgušt (Kostrivnica), Šebenik Franc (Vrhnik) in Žigon Andrej

Sarajevo. Slovenski fantje Sokoli služili v strelski četi oficirske šole: Aladar Andrejek, Medved Pepi, Vidic Milan in Zupanek Viljem.

Sremska Mitrovica. Orožniška podnarednika Letič Ignac (St. Vid pri Ptuj) in Nikič Ivan s soprogo Marico (Mile pri Kranju).

Tetovo. Gojenci patrolnega tečaja orožniški kaplarji: Ignacij Jarc (Lipovec — Ajdovec), Franc Ernestelj (Zg. Gorje) in Štefan Vinkovič (Lipovci — Beltinci).

Varaždin. Slovenski fantje, aktivni podoficirji: Temnik Franc (Vitanje pri Celju), Špiler Alojz (Krško), Bratušek Štefan (Ormož) in Belič Ivan (Prelog).

Vrnjačka Banja. Pavle Maček.

Vrhnik. Gozdnikar Martin (Laško — Gornja Rečica).

Zagreb. Martinšek Ivan (Vrhovo), Simončič Marjan (Račica), Sotler Peter (Zabnik), Knaus Vinko (Radeče), Verbič Rudi (Brunška gora), Vidic Karlo (Polane), Frece Fran (Trbovlje), Guna Vilko (Trbovlje), Bartol Avgust (Trbovlje), Grkman Franc (Sp. Stranje).

★

Kirchdorf (Nemčija). Ludvik Škerlak (Stanjevec), Karel Lang (Večeslavci).

Haurup (Nemčija). Vincenc Kramberger (Sv. Benedikt v Slov. goricah).

Neumünster (Nemčija). Viljem Jud (Sotina v Prekmurju).

Stuttgart — Weil im Dorf (Nemčija). Karel Kuzmič (Gornji Kocijan).

Gondelsheim (Nemčija). Banko Jenč in Zrinski Štefan (Prekmurje).

Hamborn (Nemčija). Karel Mavc, Valentin Povirk, Jurij Bajda, Matija Matežič, Franc Vovk, Jožef Kern, Ciril Mrčič, Razboršek in Jožef Sinkovec.

Köckte (Nemčija). Vavpotič Anton (Hrastje — Mota), Jožef Kralj (Ščavnica), Domainko Karel in Marija (Hrastje — Mota), Momažnik Franc (Hrastje — Mota), Missia Ivan (Kocijan).

Priorau-Dessau (Nemčija). Marija Pénhart, Marija Škerget, Terezija, Marija in Mici Husar (Križevci pri Ljutomeru), Helena Pintarič (Veščica pri Ljutomeru), Barika Škarf (Zasadi), Katarina Smej (Odranci v Prekmurju), Ludvik Kovač (Križevci v Prekmurju), Janko Hausmann (Slatina Radenci), Va-

lentin Pavčnik (Hrastje pri Ljubljani), Matija Šrajnar (Bunčani), Slivnjak Franc (Puconci v Prekmurju), Rudi in Amalija Heric (Sv. Jurij ob Ščavnici).

Grossdorf-Unruhstadt (Nemčija). Martin Zafošnik (Župečja vas), Turkuš Anton (Majšperk), Ivan Pomer (Sv. Miklavž), Jožica Ribičeva in Terezija Zalmanova (Medmurje).

Dortmund-Eving (Nemčija). Poljšak Miha, Knez Franc, Dolenc Ivan, Grabner Franc, Zagorc Valentin, Drobne Anton, Poljšak Franc, Unteršič Jakob, Poljšak Fric, Gutovnik Pavel, Mramor Jožef, Zupet Ignac, Bekar Karel, Knez Vincenc, Poglajen Ivan, Regul Ivan, Šinkovic Franc, Zupan Martin, Ladiha Alojz, Gominik Miha, Homšak Ivan, Goršek Leopoldina, Mohar Alojz, Poljšak Vili, Rozman Fric, Bela Jakob, Brovc Albin, Marini Franc, Ozanič Jože, Grošičar Alojz, Pečko Anton, Smole Franc, Medved Anton, Britanšek Franc, Mrak Andrej, Ograjenšek Lovrenc in Regul Amalija.

Essen (Nemčija). Slovenski rudarji: Jernej in Jožefa Krk (Celje), Trefalt Ivan in Angela (Zabukovje), Caharija Rok in Ivan (Celje), Zorko Rafael in Franc (Laško), Leskovšek Ivan (Celje), Mastnak Jože in Neža (Slivnica), Lončar Jože (Slivnica), Jelen Franc in Neža (Šoštanj), Kenda Pavel in Alojzija, Kenda Rudolf in Marija, Božičnik Alojz in Marija, Kolar Ludvik in Marija, Marzidovšek Jože in Ivana (vsi iz Celja), Stritof Franc (Planina pri Sevnici), Rebernišek Štefan (Šmarje pri Jelšah).

Essen (Nemčija). Slovenski rudarji: Gvidon Podpečan z ženo Jožefo in otrokoma Renato in Ingo (Liboje), Ivan Kuhar z ženo Amalijo in otroki (Boštanj), Stojnič Ivan (Bela krajina), Poglajen Martin (Litija), Ulaža Franc (Celje), Perc Ivan (Celje), Rudi in Jože Dolenc (Košnica), Vatovec Franc (Celje).

Essen (Nemčija). Slovenski rudarji: Franc Gabrič (Ženje pri Krškem), Lekše Ivan (Dunaj pri Krškem), Pavlin Ivan (Golek), Žibert Alojz (Krško), Pirkovič Anton (St. Jernej pri Krškem), Zagorc Ignac (St. Jernej pri Krškem), Makovec Tine (Litija), Franc Vrhovec (Stična), Franc Kos (Mirna peč pri Novem mestu), Kozlevčar Pavel (Litija), Stiplovšek Franc (Hrastnik).

Essen Bergeborbeck (Nemčija). Anton Gobeč (Zibika), Ignac Mraz (Žusem), Jožef Čadej (Grize), Ludvik Kolenc (Sv. Jurij pod Kumom), Pavel Pajduh (Zdole), Jožef Dolenc (Košnica), Leopold Korošec (Liboje), Leopold Ocvirk (Štore), Franc Grmovšek (Globoko), Franc Bularič (Trbovlje), Ivan Bencl (Celje), Jožef Perko (Krmelj), Anton Obrez (St. Rupert), Pavel Grašič (Ruše) in Ahmed Lukič (Bosna).

Essen (Nemčija). Južna Anton, Rus Jožef, Stojnič Ivan (Bela krajina), Alojz Lipovac, Josip Volf, Ivan Kvatarnik (Gorski kotar), Copot Ivan, Jakob Vodišek, Kenda Pavel, Stritar Anton, Masnjak Matija, Dolenc Rudi, Pavčnik Mihael, Labus Anton in Bizjak Franc.

München (Nemčija). Alojz Črnič (Bedenj), Rudolf Hotujec (Bedenj), Rogina Janez (Zapodje), Vidoš Janez (Dobljč), Brunskole Alojz (Ošilnik), Šmit Alojz (Selce), Štefanič Leopold (Kvasica), Miklavčič Jože (Novo mesto), Muc Jožef (Primstek).

München (Nemčija). Kovačič Ivan (Velika Loka), Jeržen Viktor (Račje selo), Levičar Stanislav (Križ), Anžur Henrik (Roje), Pevec Ludvik (Trebanjski vrh), Ponovič Marko (Malinci), Treškovič Ivan (Stražni vrh), Anžur Janez (Roje), Andolšek Jožef (Pluska), Glavan Franc (Železno pri Dobriču), Rus Alojz (Mala gora pri Kočevju), Kotar Stane (Igljenik), Čebular Karel (Rogaška Slatina), Rogel Tomaž (Peklo), Cugel Josip (Nemška vas), Kežel Jožef (Stari log), Plavec Anton (Mirna peč), Knaus Janez (Otavice pri Ribnici), Verbič Jožef (Bela cerkev), Polanc Štefan (Klenik), Kralj Jožef in Amalija Rogel (Peklo).

München (Nemčija). Vraničar Janez, Filak Anton, Težak Hanček, Taižman Anton, Deržaj Martin, Plut Jožef, Zelko Nikolaj, Furljan Janez, Mokrl Jožef, Zlogar Anton, Zlogar Janez, Jelenič Anton, Nemančič Alojz,

Slobodnik Jože, Slobodnik Alojz, Težak Anton, Vrničar Jožef, Oceppek Jožef in Lovše Ivan.

München (Nemčija). Šavor Jožef, Bajuk Janez, Saje Jože, Bajuk Jože, Pušič Marko in Bajuk Janez (Radovica), Slobodnik Alojz, Slobodnik Jože in Stankovič Marko (Bojanja vas), Fugina Jože (Deskova vas), Orlič Franc (Grabrovec), Pešel Pavel (Stari trg), Obermen Anton in Jože (Drašiči), Vidmar Franc (Stari log — Kočevje), Kikel Ivan, Lobe Alojz in Mavzar Karel (Struge).

Linz (Nemčija). Rojko Feliks (Vurberg), Šušnik Viktor (Sv. Rupert v Slov. goricah), Ivan Škofic (Sv. Jakob v Slov. goricah).

Golzen (Nemčija). Kozel Franc in Justa s hčerka, Turk Jožef, Vidovičeva Marija in Lesjak Julijana.

Geislingen-Steige (Nemčija). Franci, Marija in Alojz Blatnik in Taraj Jožko (Blanca ob Savi) Žibert Janez in Franc, Rodej Franc, Abram Miha (Kladje pri Blanci), Brili Franc, Činžar Anton, Sršen Jožko (Rožno), Viflik Franc, Strgar Maks, Kocjan Ivan (Rajhenburg), Zvegljč Karel, Češek (Sevnica), Vrtovšek Ivan, Polanc Maks, Seničar Jakob, Žvegljč Mihael, Korenc Ernest, Vrtačnik Karel (Čanje pri Blanci), Klenovšek Anton in Baševa družina (Brezovo), Kočevar Alojz (Spodnje Impolje pri Studencu), Felician Ivan (Šmarina pri Loki), Podgoršek Anton, Jan Franc (Loka pri Zidanem mostu), Krajnc Konrad (Sevnica), Bertoletova družina (Blanca), Zupan Jože (Trbovlje), Jazbinškova družina (Planina), Ivan, Martin in Anton Vidmar (Zdole pri Blanci), Zapšek Franc (Blanca), Rostohar Alojz (Sevnica).

Würselen (Nemčija). Božičnik Josip, Barica in sin Josip, Juvan Josip (Vače pri Litiji), Kladičnik Josip in družina, Podrenik Josip in družina, Praprotnik Josip, Napotnik Josip, Mirt Josip, Plošnik Miha in družina, Mirt Franc, Krista in Draga, Fajfer Franc, Fijačko Franc in Pepca, Araus Maks, Zore Vinco in družina, Volavšek Ignac in žena, Klun Alojz in Julijana.

Rheinhausen (Nemčija). Bevc Jože (Zagorje), Pešec Anton (Dobeno), Centrih Milan, Bobek Anton, Cesar Ludvik in Čadej Jakob (Planina pri Sevnici), Gorišek Avgust (Podstreda), Poljšak Matija in Zalokar Friderik (Jurklošter), Doberšek Jože (Jurklošter), Bertole Franc in Volčajšek Stanko (Sromlje), Labohar Viktor, Polšak Franc in Lesnika Johan (Pilštanj), Sotošek Slavko, Drama Karel in Umek Anton (Kozje), Zanoškar Rudl (Domžale), Renko Ludvik (Dobovec - Trbovlje), Hlebec Franc (Vel. Kamen), Uduč Franc (Reštanj), Mešiček Andrej, Drobne Jože in Stopar Jože (Sevnica), Čadej Jakob (Dobje - Planina), Kovačič Jože (Pohanca - Brežice), Strelec Ivan in Pajduh Mirko (Zdole), Žičkar Ivan (Sv. Vid pri Planini), Drobne Mihael (Prevorje).

★

Doullens (Francija). Ludvik in Ivanka Krašovec

Noyelles sous Lens (Francija). Franc in Marija Žukovec (Dobrnič), Jožef in Pepca Jaklič (Dobrnič), Ivan in Režika Resnik (Rajhenburg), Viktor in Vika Jevšnik (Zagorje ob Savi), Ludvik in Amalija Povh (Trebnje), Matija in Pepca Štepic (Čatež).

Savigny (Francija). Josip in Miha Malnar (Belca pri Osilnici).

Bruyères (Francija). Jožef Kaliope.

Firminy (Francija). Čerček Franc z ženo Marijo in sinčkom Marjanom (Dobrnič), Bernardič Vinko (Stari grad — Videm pri Krškem), Glavan Jože (Roženpil pri Dobrniču), Ostreljč Anton (Pesje pri Brežicah).

St. Etienne (Francija). Jeraj Josip, Ana, Zlata, Milan, Kazimir in Slavica.

Rtanj. Ivan in Franc Tržan (Dobje pri Planini), Anton Rozika in Vili Majhenšek, Karel Omru, Ivan in Antonija Novak.

Bourbon Lancy (Francija). Alojz Flegar in sestra Marija, Gerlec Štefan, Vogrinčič Herman in Emilija (Grlinci pri Cankovi) in Andrej Smodiš in Malačič Franc s svojo sestro Aniko (Bakovci v Prekmurju).

Loches (Francija). Ludvik Janež (Babno

polje), Edvard, Anton in Josip Žagar (Prezid), Peter Poje (Ribjek).

★

Boussu (Belgija). Kas Martin in Ana (Velenje), Zupanc Franc in Mici (Liboje), Gmajner Jakob in Ana (Galicija), Pečar Viktor in Marija (Liboje) Žagar Viktor in Antonija (Kasaze pri Petrovčah), Grum Jožef in Antonija (Kasaze pri Petrovčah), Krajnc Ivan (Liboje), Grčar Franc in Agica (Liboje), Vo-

dišek Jožef in Helena (Laško).

La Bouverie (Belgija). Lužar Anton in Justina s sinčkom Leopoldom (Sp. Laze pri Ločah), Piskar Sebastijan, Žibert Anton (Motnik), Ukman Ivan, Lešnik Ignac (Ločica pri Vranskem), Koren Franc in žena Štefanija s otroki (Zbelovo — Loče), Vrežk Ivan, Brečko Jernej (Loka pri Zidanem mostu), Potočnik Franc z ženo Julijano in sinovi (Pilštanj), Lampesperger Ivan z ženo Nežko in hčerko (Grize pri Celju).

Če človek pada deset kilometrov globoko

Nedavno je ruski inženjer Solodovnik iz Moskve skočil s padalom iz višine 10.000 m. Solodovnik je objavil v časopisju zanimive podrobnosti o tem skoku. Priprave za skok iz stratosfere so trajale več tednov. Med drugim je bilo treba priskrbeti posebno oblačilo, ki naj bi skakalca varovalo neznanskega mraza, kakršen je v takih višavah. Ko je letalo čez poldruho uro prišlo v višino 10.000 metrov, je bilo 47 stopinj mraza. Solodovniku so roke kar otrdele, dasi je imel na njih trojne rokavice, ene iz volne, druge iz usnja in tretje iz krzna. Pilot je dal znak, naj se pripravi na skok. Solodovnik si je pripravil posodo s kisikom, odprl lino in dal znak, da je pripravljen. Zažarela je rdeča lučka: znak za skok v 10.000 m globoko brezno. Skakalec je vtaknil glavo skozi lino in skočil v nič.

»Zdelo se mi je, da je trajalo celo večnost,« piše Solodovnik, »preden sem se padajoč z glavo navzdol odločil, da sem potegnil za napravo pri padalu, da se je padalo odprlo. V resnici pa je bilo le nekaj sekund. Padalo se je kljub redkemu zraku v redu

odprlo v štirih sekundah. Neznanski mraz je vdrl skozi moje oblačilo. Steklo v čeladi se je tako orosilo, da sem ga skušal z nosom očistiti, da bi lahko pogledal na višinomer. Kazal je 9000 m. Torej sem bil šele za en kilometer padel. Medtem ko sem dihal kar lahko, me je mraz žgal posebno v roke. V višini 6000 m sem padal skozi debelo plast oblakov, ki so me premetavali sem in tja, kakor bi se bil zibal na jamboru kake ladje. Ko je kazal višinomer 4000 m, sem snel čelado in jo pritrdil na vrh padala. Rezki zračni pirtisk me je zbadal ko z nožem v obraz. S pomočjo nadomestnega padala, ki se mi spočetka ni hotelo odpreti, česar sem se hudo prestrašil, sem se skušal odstraniti od reke, kamor me je gnala burja. To mi je uspelo. Pravilčno naglo mi je hitela zemlja nasproti in s poslednjo močjo sem še mogel potegniti kolena k sebi in sem trdo treščil na njivo, kjer sem omamljen obležal. Pristal sem 15 kilometrov proč od tistega prostora, odkoder sem bil odletel. Padanje je trajalo 22 minut.

Enonadstropno hišo so zgradili v desetih urah

V Stockholmu, glavnem mestu Švedske, se je te dni pripetilo tole: Na neko stabiljšo je prišlo zjutraj ob 7. uri petdeset delavcev in tam že našlo izkopane temelje s kletjo. Takoj so se lotili dela. Popoldne ob 17. uri je odšel zadnji delavec in v vilo so prišli prvi gostje.

Tam, kjer so bili dan poprej samo betonski temelji, je stala zvečer enonadstropna vila s svetlozelenimi stenami, pohištvom, električno razsvetljavo, radijskim aparatom in dimnikom, iz katerega se je valil dim. Vila je bila zgrajena in opremljena do vseh podrobnosti: ima tudi osredno kurjavo, električno kuhinjo in telefon. Ta rekord so mogli umni švedski graditelji doseči sa-

mo z uporabo že prej izdelanih gradbenih delov, pa tudi s tem, da so notranjo opremo že prej izdelali v tvornici.

Pri gradnji so rabili tvarino, ki ustreza vsem gradbenim pogojem. Seveda, če bi bilo vilo gradilo le nekaj delavcev, bi se bila gradnja zavlekla za mesec dni. Priprava gradbene tvarine v naprej, v čemer so Švedski mojstri, omogoča stavbeniku, da zgradi hišo s pomočjo malo izurjenih delavcev. S tem se pa seveda znatno znižajo stavbni stroški. Vile in hišice bodo po tem načinu gradili na Švedskem tudi v bodoče, ker se je izkazalo, da so zelo praktične. Že zdaj vidimo na Švedskem cele naselbine na ta način sestavljenih hišic z lepimi vrtovi.

Naši zemlji baje grozi ledena doba

Ameriški vremenoslovec Kincer je nedavno ugotovil, da postaja na zemlji toplejše, če upoštevamo povprečno letno toplino. Zdaj se je pa oglasil drug ameriški vremenoslovec, namreč George Simpson, ki pravi, da lahko iz tega sklepamo, da se bliža naši zemlji nova ledena doba. Na prvi pogled se zdi ta trditev nesmiselna, je pa povsem naravna. Tudi pred prejšnjimi ledenimi dobami, ki jih je preživela naša zemlja že več, je postalo na zemlji toplejše. Posledica segrevanja morske vode je večje izhlapevanje, kar povzroča spet večjo oblačnost. Na tečajih se pojavlja več snega in ledeniki se čedalje bolj pomikajo v zmernejše pasove.

Simpson pravi, da lahko prinese to tudi večjo ohladitev. Kakor v zadnji ledeni dobi bodo narasli ledeniki od Grenlandije do Severne Amerike in Severne Evrope. Kdaj se

bo to zgodilo, pa Simpson seveda ne more povedati, ker ni prerok. Pa tudi, če bi povsem držala njegova domneva, bo trajalo najmanj še tisoč let, preden pride razvoj tako daleč, da nastane na zemlji spet ledena doba.

× Rusija zgradi obrambno črto. Z nove rusko-finske meje poročajo, da so sovjetska oblastva v vsem ozemlju, ki ga zaseda sovjetska vojska, razglasila obsedno stanje. Sovjetska vojska je po isti vesti tudi že začela graditi nove utrdbe na Karelski ožini in ob Ladoškem jezeru. Utrdbe se bodo imenovala Vorosilovega obrambna črta.

× Prebivalstvo Italije. Po uradnih podatkih je štela Italija 31. decembra 1939 skupaj 44.535.000 prebivalcev. Pri tem Albanija in afriške kolonije niso vštete.

Termiti groze uničiti človeštvo

V pradavnini so živele orjaške živali in so že davno izumrle

Na naši zemlji je živele in izumrlo že neto živali. V pradavnini so se plazile po zemlji orjaške kuščarice in se borile s velikanskimi škorpijoni. Nad močvirji pa so letale velike žuželke. Medtem ko se je pestro rastlinstvo razraslo tam, kjer so bili poprej nepredirni gozdovi, ki so se bili zaradi sil-

sekunde. Nekatere žuželke so se že zdavnaj sporazumevale s pomočjo elektromagnetičnih valov. Neki učenjak je napravil zelo zanimiv poizkus. Ujel je dva metulja, samca in samico. Samca je odnesel nekaj kilometrov proč in ga izpustil. Ta je nekaj trenutkov ostal negiben, le tipalke je nemirno ob-

Orjaški brontozaver

njih potresov pogreznili v zemljo in se pozneje spremenili v premog, so zavladovali nad zemljo orjaški savri in leteli zmaji so napolnili ozračje. Največje živali na svetu so bile nad 30 m dolge in so tehtale najmanj 40 ton. Pa ni jim bilo usojeno, da bi dolgo živele. Neizprosna usoda jih je obsodila na izumrtje.

Usoda žuželk pa je bila drugačna. Žuželke so se razširile po vsem svetu in niso izumrle. Danes poznamo nad 600.000 različnih vrst žuželk.

Učenjaki se trudijo, da bi rešili uganko, kakaj je usoda žuželk drugačna od usode velikih živali, toda njih prizadevanje še ni rodilo pravega uspeha. Brezuspšen je tudi trud učenjakov, da bi prirodi iztrgali skrivnost o mrzli svetlobi, o svetlobi namreč brez vročine, kakršno najdemo pri nekaterih žuželkah, na primer pri nekem južnoameriškem metulju. Če prinesemo trideset do štiriideset teh metuljev v temno sobo, se začnejo svetiti tako močno, kakor bi prostor razsvetljevala sveča. Neka svetilkajoča se snov, ki je v njihovi krvi, povzroča to svet-

Bazilisk, ki je v predpotopnih časih letal po zraku

lobo ob prav nizki toplini. Nekatere žuželke izžarevajo raznobarno svetlobo. En sam tak metulj sveti tako močno, da ob tej svetlobi lahko celo čitamo.

Znanost si prizadeva doseči hitrost, ki bi presegala hitrost zvočnih valov. Kakor so dognali učenjaki, more tako zvana ognjena muha preleteti nad 340 metrov v eni sekundi. Šele v zadnjem času je človeški razum premagal čas in daljavo z radijskimi poročili, ki preletijo pot okrog sveta v eni sedmimi

račal na vse strani. Prav kmalu pa se je dvignil v zrak in zletel naravnost k svoji tovarišici, ki ga je čakala. Ali je s tipalkami ujel hrepeneči klic tovarišice? Nemogoče, so ugovarjali nekateri učenjaki, razdalja je prevelika. Učenjak pa je dokazal, da zadostuje milijonski del konjske sile za radijsko oddajo na daljavo 7 do 8 km.

Po teh odkritjih si človek želi še jasnejših dokazov. Zakaj bi ne povečali moči naših čutov s pomočjo posebnih priprav? Izredno močan radijski sprejemnik bi nam mogoče odkril v navidezno tihi prirodi razne reči, za katere zdaj ne vemo. Slišati bi mogli glasove in stokanje majhnih bitij, ki živijo okrog nas.

Zal z zdajšnjimi sprejemnimi aparati še ne moremo sprejemati elektromagnetične valove, ki jih oddajajo žuželke, ker znaša dolžina teh valov komaj kakšen milimeter. A prve poizkuse v tem smislu sta že naredila dva učenjaka. Vsakdo, ki ima zelo občutljiv radijski aparat, lahko predre v podzemsko kraljestvo mravelj in termitov. Slišal bi nešteto različnih glasov. Toda kdo more razumeti

skrivnostno govorico malih bitij? Ni torej življenje teh drobnih bitij čisto tiho, kakovsimo še nedavno domnevali. Če se bo učenjakom nekoč posrečilo posneti na zvočni film to življenje, nam bo marsikaj jasnejše, česar zdaj še ne razumemo.

Če bi nam film mogoče pokazati, kaj se godi v svetu termitov, bi videli velikansko vojsko, ki grozeče koraka, da si osvoji zemljo. Pošastne množice bojevnikov, katere žene skrivnostna sila, se pripravljajo, da poplavi-

jo našo zemljo. Nihče jih ne more zadržati. Kjer se termiti pojavijo, jih ni mogoče več ugonobiti.

Nekateri učenjaki pravijo, da je ta vrsta žuželk določena za nadoblast nad drugimi bitji. Zgradbe teh čudovitih živalc so trdnjše od onih, ki jih zgradi človek, in dosežejo višino šestih do sedmih metrov. V sorazmerju s svojo velikostjo bi moral človek graditi

Pražival protoceratops

stavbe, visoke do dva kilometra. Zgradbe termitov so tako trdne, da jih more razrušiti edino dinamit. V tropskih krajih najdemo kar mesta samih zgradb termitov. Severna Rodezija in Katanga sta po trditvi nekega učenjaka bolj deželi termitov kakor pa ljudi. Stavbe termitov so zgrajene iz zelo trde tvarine, ki jo posamezni termiti izdelujejo sami. Vso zgradbo prepletajo neštevilni hod-

Zgradba termitov

stki in kanali, ki služijo za zračenje in uravnanje topline v podzemlju.

Plodovitost termitov je naravnost neverjetna. Kraljica, ki leži v kraljevski sobi, neprestano leže nove ličinke, do 30.000 na dan, 10 milijonov v enem letu, 100 milijonov v desetih letih, kolikor časa približno živi. Trdnjavo branijo nepregledne trupe vojščakov, izmed katerih je vsak podoben majhnemu bojnemu vozu. Čeljusti termitskega vojščaka so tako močne, da morejo zdrobiti celo kovino. Na čelih imajo termiti rogove, skozi katere spuščajo strupeno tekočino. Nič

Borba med tiranozavrom in triceratopsom v pradavnini

se jim ne more ustaviti, vse zgrizejo in zdrobijo, celo svinec. V pristanišču El Ferrolu so uničili celo ladjo. Do nedavnega so učenjaki domnevali, da živijo termiti le v vročih krajih, toda pred nekaj leti so ugotovili, da počasi napredujejo tudi proti zmernemu pasu.

Posebna vrsta termitov hoče zavojevati

Evropo. V nekaterih italijanskih mestih so ti termiti napravili že velikansko škodo, posebno kjer so vdrl v knjižnice in muzeje. Tudi iz Francije prihajajo podobna poročila. Znanost si prizadeva, da bi zavrla pohod tega strašnega sovražnika z ognjem in s različnimi strupi, a ves trud je brezuspešen.

Ali se človek, ki je iznašel tako raznovr-

stno orožje, da ubija sočloveka, ne bo mogel ubraniti te strašne šibe, ki uničuje vse, kar on ustvarja? Sila termitov je takšna, pravijo nekateri črnogledi učenjaki, da grozi od njih ugonobitev človeka. Toda termiti imajo svoje sovražnike. To so mravlje, ki so njih sorodnice. Med termiti in mravljami se vrše hudi boji in se še ne ve, kdo bo zmagal.

Mosazaver je bila pošastna morska gaščerica

Na severu imajo ljudje dobro, na jugu pa slabo zobovje

Splošno prevladuje naziranje, da zobje tандanašnih ljudi niso več tako zdravi, kakor so bili, dokler so ljudje živeli še skromneje in uživali hrano, vsebujočo obilo vitaminov. To bi torej pomenilo, da so slabi zobje posledica večje prosvetljenosti. Nekateri učenjaki pa trdijo, da temu ni tako. Nekki zobni zdravnik, ki je imel za seboj že dolga leta zdravniške prakse, je v treh pokolenjih ugotovil, da je izpadanje zob podedovana bolezen. Razen tega se je mudil med mnogimi tujimi narodi, kjer je preučeval zobe. Preučil je pa tudi zobovje, najdeno v lobanjah ljudi, umrlih v pradavnih časih. Na podlagi svojih študij je prišel do zaključka, da izpadanje zob (v zdravniškem jeziku se izpadanje zob imenuje paradentozna) ni odvisno od okolnosti, v kakršnih živi, temveč da je to prej podedovana lastnost. Na svetu so narodi in plemena, ki se jim zobje z grizenjem samo obrabijo, drugim pa prav lahko izpadejo.

Med narode, ki jim ostanejo zobje v ustih do smrti, spadajo v prvi vrsti grenlandski Eskimi, finski Lapenci in mnogi mongolski narodi, živeči v severno vzhodni Rusiji in severni Srednji Aziji, tako Samojedji, Ostjaki, Kirgizi in drugi. Nasprotno je pa pri narodih, živečih v vročih krajih, izpadanje zob tako razširjeno, da velja za nekaj samo ob sebi umevnega. Seveda so tudi tu izjeme, recimo Kabili, ki se jim zobje v nasprotju z njihovimi sosedi Arabci, Berberi in Židi prej okrušijo, kakor izpadejo. Kabili so narod, ki se je že v davnih časih preselil v Afriko s severa in s tem je ta pojav pojasnjen.

Nas seveda najbolj zanima, kako je s paradentozo v naših krajih. V Srednji in Juž-

novzhodni Evropi so narodi pomešani. Toso ljudje, ki imajo k paradentozni prirojeno nagnjenje, in drugi, ki ji sploh niso podvrženi. Izrazito podedovana paradentozna je neozdravljiva. Poznamo pa tudi manj ostre njene stopnje. V takih primerih se da izpadanje

zob omejiti ali vsaj odgoditi.

Dokaz, da paradentozna ni odvisna od načina življenja in od kakovosti hrane, naj bi bil tudi v tem, da se to zlo pojavlja tudi pri nekaterih preprostih narodih, živečih še strogo naravno življenje. Te bolezni ne poznajo severni narodi z zelo težavnimi pogoji, pa tudi srednjeazijski Mongoli ne, čeprav jedo po večini mlečno hrano. Nasprotno je pa med Arabci in Berberi paradentozna splošno razširjena, dasi žive približno tako kakot Mongoli.

Ugankarski kot

Skrit pregovor

POGUBA — VSEBINA — PREJEMEK — ZASLUGA — OVČICA — PRENOS — LIJAK — PRIGANJAC — GREGOR — GLAVAR — PASTIR — KOLENO — DOBRAVA — SAMOTA — VILICE — NAVADA — GOJENEC — ZASLUGA — NASTOP.

Iz vsake besede vzemi dve zaporedni črki (iz zadnje tri) in sestavi iz njih znan rek.

Posetnica

Ciril G. Legiša - Delak

Iz črk posetnice je treba sestaviti pokle tega gospoda.

Sestavljalnica

IST — ZMA — VE — EGA — OMT — MER — IKI — ČTV — GAZ.

Uredi te skupine črk tako, da ti dajo znan pregovor.

Čaroben kvadrat

1	A	A	A	A	A
2	A	C	D	D	E
3	E	I	I	I	I
4	N	N	N	N	R
5	R	R	R	V	Z

Pomen besed: 1. graditelj, 2. žensko ime, 3. kraj in grad blizu Trsta, 4. žensko ime, 5. ranocelnik.

Besede se berejo enako v vodoravnih in navpičnih vrstah.

Računska uganka

Oče, mati in dva otroka štejejo skupaj sto let. Oče je deset let starejši od matere in desetkrat toliko star kakor najmlajši otrok.

Koliko let ima vsakdo izmed njih?

Rešitve je treba poslati do konca marca na uredništvo »Domovine«, oddelek za uganke. Imena tistih, ki bodo pravilno rešili vsaj tri uganke, bomo v eni prihodnjih števil objavili.

Padalo so že včasih poznali

Malokdo ve, da padalo ni nobena novost, temveč, da je staro že 450 let. Prvo padalo je konstruiral genialni Leonardo da Vinci l. 1480. Dolga leta je pa služilo padalo samo cirkuškim artistom, ki so razkazovali ljudem svojo umetnost s tem, da so skakali s pomočjo padal z visokih nadstropij. Tako so prepotovali vso Evropo. Šele svetovna vojna je prinesla z razvojem letalstva tudi nov razvoj padala. Zdaj je to neobhodno potreben rešilni pripomoček vsakega letalca.

V 13. stol. je bil v Evropi izumljen smodnik. Vojna tehnika se je jela izpreminjati.

Leta 1597. je izdelal Italijan Lorini prvi top, ki se polni z adaj. Tri leta pozneje je bil izumljen na Holandskem daljnogled, zdaj tako važen pripomoček vsake vojske. Tudi podmornica ni novo orožje. Že leta 1800 je bila zgrajena prva. In ko je bil l. 1812 izumljen ladijski vijak, se je pričel nagel razvoj in preureditev zlasti vojne mornarice. Večina izumov je služila vojaškim svrham. Tudi privežani balon, ki se je prvič dvignil v zrak leta 1887., so kmalu uporabili v vojaške namene. Stoletje tehnike je pomenilo tudi tehnični preokret v armadah.

Zanimivosti

× Zavezniška vojska na Bližnjem vzhodu zaradi obrambe vrelcev sirovega petroleja. Irak pridela sedaj okoli pet milijonov ton sirovega petroleja, to je toliko, kolikor ga je potrebno za uporabo v mirnem času v Franciji. Če dodamo tej številki še 10 milijonov ton perzijskega sirovega petroleja, pomeni, da krijejo zavezniki s petrolejem z Bližnjega vzhoda tri četrtine vojnih potreb. Vprašanje bencina z Bližnjega vzhoda je za zaveznike življenjsko vprašanje. Zato tudi zavezniki stalno pošiljajo svojo vojsko na Bližni vzhod, kjer je njena glavna naloga braniti petrolejske vrelce. Iraški petrolejski vrelci so med najstarejšimi vrelci na svetu. Že v prastarih časih so uporabljali sirovi petrolej za razsvetljevanje hiš, kakor to delajo zdajšnji prebivalci okrog tistih vrelcev, ki jih še ni nihče vzel v svojo last.

× Rumunska Maginotova črta. Tudi Rumunija je nedavno zgradila vzdolž svojih mej id betonskih in jeklenih utrd. Delo je trajalo več let. Pri preizkušnji posameznih utrd ki so jih obstreljevali 24 ur z najtežjimi granatami, se je izkazalo, da je rumunski cement za utrdbe celo boljši, kakor češki, ki je zaslovel kot eden izmed najboljših za gradbo betonskih utrd. Vse večje utrdbe so povezane med seboj s podzemskimi hodniki. Pred utrdbami se vleče, kjer je to le mogoče, še 12 m širok in 4 m globok jarek, napolnjen z vodo. Način izgraditve teh jarkov in njihovega napajanja z vodo je poseben rumunski izum.

× Sredstvo proti magnetičnim minam. Znano je, koliko žrtev so že terjale med ladjami nemške magnetične mine. Zdaj poročajo, da so Angleži odkrili sredstvo proti tem minam. Gre za kabel, s katerim je obdana ladja približno v višini morske gladine. Po kablu kroži električni tok. Podrobnosti iznajdbe seveda niso izdane. Dejstvo je, da se po mnenju strokovnjakov z učinkom tega kabla vsaka ladja tako rekoč spremeni v leseno in magnet nanjo ne deluje več. Novi izum ima ime D. G. Kabel, s katerim je treba ladje opremiti, je razmerno cenen. Montirati ga je mogoče v 24 urah. Doslej se še ni donesrečila nobena ladja, ki je bila obdana s tem kablom. Angleški učenjaki so delali na izumu tri mesece.

× Koliko vitamina A potrebuje človek. Vitamin A je tisti, ki podpira razvoj in rast telesa, na drugi strani pa preprečuje nekatere bolezni, zlasti očesne. Njegovo pomanjkanje v telesu povzroči tudi znano nočno slepoto, ko se oči težko prilagode naglim prehodom iz teme na svetlo. Vitamin A prihaja v telo v glavnem s sočivjem in sadjem, pa tudi z mlekom in maslom. V vseh teh živilih je posebno žolto barvilo, nazvano karotin, in to barvilo se šele v telesu izpremeni v pravi vitamin A, ki se nabira v jetrih. Zato prihaja v naše telo ta vitamin, če jemo živalska jetra. V tem, koliko potrebuje odrasel človek dnevno tega ali onega vitamina, si učenjaki niso na jasnem. Vprašanje vitaminov se še vedno znanstveno preučuje in učenjaki prihajajo vedno do novih zaključkov. Razen tega se tam, kjer delajo posku-

se z vitamini na živalih, recimo na morskih prašičih, ne da vse tako kratkoma prenesti na človeka. Zato zasluži pozornost delo nekega nemškega raziskovalca, ki je napravil mnogo poskusov glede vitamina A neposredno na zdravih odraslih ljudeh. Če primanjkuje telesu vitamin A, se pojavi najprej nočna slepota. Težave pa nastanejo tudi tedaj, če se vitamin A v telesu uveljavlja v preveliki meri. Ta primer je pa dokaj redek, ker zbirajo jetra vitamin A v sebi kot zalogo. Včasih se nabere te zaloge toliko, da zadostuje telesu za več mesecev.

× Alkohol bo zdravil pijance. Neki francoski zdravnik predlaga nov način zdravljenja alkoholikov. Alkohol hoče pobijati z alkoholom, pa ne po načinu starega dovtipa, po katerem so pijanci največji sovražniki alkohola, ker ga pač največ ugonobijo. Pijanci naj bi alkohol kot zdravilo ne dobivali v obliki žganja in vina, temveč z brizgaliko pod kožo. Vbrizgavanje mešanice etilnega alkohola z destilirano vodo pomirja po zatrdilih tega zdravnika živčevje alkoholika tako, da ne čuti nobene potrebe več po alkoholni pijači.

× O življenju lastovke. Poleti lastovke od ranega jutra iščejo hrane zase in za svoje mladiče. Njihovo dnevno delo je velkansko. Ugotovili so, da par lastovic prinese v eni uri v gnezdo 20krat hrano. V enem dnevu jo prinesejo 640krat. Če vsaka ptica prinese vsakikrat enega komarja ali muho, je to že 640 kosov. Samo stari pojedjo dnevno gotovo do 600 škodljivih žuželk. Dnevna potreba lastovčje družine znaša 1840 žuželk. Na mesec bi to zneslo 55.200, a vse leto 160.000 žuželk. Če bi v eni vasi bilo samo sto parov lastovk, bi te uničile 16 milijonov komarjev, muh in drugih nepotrebnih žuželk.

× Veter, ki povzroča bolezen. Fen, to je v nekaterih gorskih pokrajinah pojavljajoči se topli in suhi veter, ki povzroča pri mnogih ljudeh čudne bolezni, duševne in telesne. Tudi mleko se ob fenu hitro sesiri, pivo se ne peni tako kakor običajno in je baje tudi slabega okusa, asfalt se razkrajja, kar povzroča delavcem, ki gradijo ceste, precej nepravilno. Živali slutijo fen že vnaprej, kakor na primer nevihto, in so po več ur pred fenom nemirne in zmedene. Poseben vpliv ima fen na človeško telo, tako da ljudje, ki so prav posebno občutljivi za fen, vselej zaradi tega vtrata zbolijo. Fenova bolezen se kaže v razdraženosti in slabi volji, ki navaja človeka celo na samomorilne misli. V šolah je ob fenu nepazljivost kar vidna. Dolgo so vremenoslovci ugibali, zakaj ta veter povzroča bolezen. Nekaj pojasnil glede na to skrivnost je nedavno objavil neki zdravnik iz Innsbrucka, kjer ta veter pogosto nastopa. Dolgo časa je opazoval vplivanje fena in je dognal, da pri izmenjavi hladnega in toplega zraka nastanejo neke električne motnje. Iz teh motenj izhajajo žarki, ki so znani kot električni zadrževalci. Ti žarki slabo učinkujejo na človeško telo, ker motijo v njem sokove. Za fenovo boleznijo oboleni morajo uživati mnogo sadja in zelenjave.

× V Italiji že od nekdaj lovijo ptice pevke. Zdaj pa pravijo Italijani, da se lov na male ptice ne izplača, ker stane vsak nabor več kakor ubita ptica. Ščinkovec da 10 dkg mesa, senica 7 dkg, lišček komaj 4 dkg. Če se računa, da je potreben za vsakega ptiča

poseben izstrelak, potem je vrednost izstrelka večja kakor ustreljena ptica. Na svoj račun pridejo le še lovci, ki love ptice selivke v mreže in na limanice.

Zgodba brez besed

Sezonski delavci pojdejo le v Francijo

Naši sezonski delavci so pričakovali, da bodo letos v Nemčiji še lažje dobili zaposlitev pri kmetijskih delih, ker primanjkuje delovnih moči zaradi vojne. Lani jih je bilo zaposlenih na Nemškem okrog 15.000. Kmetijska dela se bodo že kmalu začela in številni nezaposleni delavci vprašujejo borze dela in izselienske komisarijate, kako je z delom v Nemčiji. Kakor pa poročajo iz Zagreba, kjer so prejeli zanesljivo obvestilo od nemškega konzulata, Nemčija letos ne bo zaposlila naših delavcev. Na sezonska dela v Nemčijo odpotuje 30.000 delavcev iz Italije, tako da naši delavci ne bodo potrebni.

Pač pa bo tudi letos potrebovala naše sezonske delavce Francija. Delo bo dobilo okoli 12.000 do 15.000 delavcev. Nekaj jih je v Francijo že odpotovalo.

Postani in ostani član Vodnikove družbe!

Ložanova Tonca je imela le enega rada

To vam je bilo razposajeno dekletu ta Ložanova Tonca. Izpod lepih svetlorumenih las so se ji svetile rjave oči. Bog ve kako ni bila lepa, a potoški fantje so se kaj radi ozirali za njo. Kaj bi se ne ko pa je imela tako lepa, rdeča okrogla lica.

Pa plesati je znala. Kadar je Anžetov Matiček raztezal pri Klemenu svoj meh, se je Tonca vrtela, kakor bi jo veter nosil. Saj je štela šele osemnajst let. V takih letih je človek nor in lahek kakor peresce. Nič ni čudno, če je imelo Toncino srce že svoje skrivnosti. S Krnčevim Lojzetom se je pomenljivo spogledovala.

Pa kdo bi to Tonci zameril, ko je imel Krnčev Lojze tako lepe oči in je gledal tako milo kakor sam sveti Alojzij. Ložanova Tonca pa je imela tudi lepa rdeča usta, da se Lojze ni mogel braniti. No, če bi bil res vsak poljub greh, kakor pravijo matere, potem bi jih imeli dekleta in fantje cele koše.

Benčanov iz Raven je hodil nekaj časa za njo. Z vsakega sejma, ki je bil na Hribu ali na Blokah, ji je prinesel medeno srce z listkom, na katerem so bile zaljubljene besede.

Ta Benčanov pa ni bil tako priden, kakor se je delal pred Tonco. Imel je pred letom znanje z neko hribovko, kar ni ostalo brez posledic. Tonca je tudi slišala o tem. Ko je bil v Sodražici sejem, je kupila otroški cucelj in ga s škodoželjnim nasmehom dala v žep.

Na veliko soboto dopoldne je Tonca ribala in čistila sajasto kuhinjo, mati pa je pripravljala velik jerbas za žegen. Ko je bila hiša lepo pospravljena, je Tonca zadela jerbas na glavo in hitela z njim tja čez vas k Baštičkovim, kamor pride gospod župnik blagoslovit velikonočne dobrote.

Po blagoslovu je Tonca pograbila jerbas in stekla proti domu.

Ni minilo pol ure, ko jo je primahal Benčanov s polnimi žepi. Z njim so prišli tudi drugi fantje malo vasovat k Tonci.

Benčanov je moško stopil pred Tonco in izložil pred njo pirhe in pomaranče.

Tonca se je takoj spravila na pomaranče, jih tlačila v usta in se zadovoljna smejala.

Benčanov je prijel dekletu za roko in mu zašepetal:

»Kaj boš pa ti dala meni za pirhe, Tonca?«

Tonca je stopila v kamro in se vrnila s cuceljem, ki mu ga je dala s porednim nasmehom:

»Tole bo menda prav zate!«

Kaj je rekla še drugega, se ni več slišalo, ker so vsi navzočni planili v silen smeh. Benčanov je obledel od jeze in siknil:

»Čakaj, smrklja, ti bom že pokazal!«

Seveda jo je takoj pobrisal.

Pri Klemenu so na velikonočni ponedeljek plesali. Tudi Krnčev in Tonca sta bila poleg.

Benčanov je bil ta dan doma; ni se upal pokazati zaradi sramote, ki mu jo je napravila Tonca Koval je načrte, kako bi se maščeval. Kmalu je imel pripravljen načrt.

Potoški fantje imajo navado, da mladenki, ki se jim je kaj zamerila, napravijo slamnatega možica, ga opremijo s cilindrom in fra-

kom ter ga obesijo na streho nad oknom, kjer dekletu spi. Zalostno je dekletu, ko se zjutraj zbudi in vidi slamnatega ljubčka nad svojim oknom. Posebno huda je nesreča, če možica vidi nagačivi fantiči. Ti se zberejo pod hišo, kriče in obmetavajo slamnatega možica s kamenjem, da se ubožec nazadnje zgrudi pod kap. Nato pa otroci napravijo pogreb. Za vsako dekletu je slamnat možic velika sramota.

Benčanov iz Raven se je nameraval maščevati nad Ložanovo Tonco prav s takim slamnatim ženinom. Dogovoril se je z dvema tovarišema, da mu bosta pomagala. Dobro so vedeli, kje Tonca spi in da bo na veliki ponedeljek zvečer še bolj sladko spala, ker bo trudna od plesa.

»Možica bomo obesili kar pod sleme, da mu bodo noge visele prav nad okno. Jej, kako se ga bo prestrašila, ko vstane,« so govorili fantje zarotniki.

Postavili so ob hiši lestev in Benčanov je nesel možica nad njeno okno. Ko je bil že na vrhu, je začel nekdo vpiti:

»Na pomoč, tatovi, tatovi!«

Bil je to godec Matiček, ki se je pozno vračal od Klemena. Ko je zagledal sumljive moške z lestvo pod oknom, je res mislil, da so bili tatovi.

Seveda je bila takoj vsa Ložanova hiša na nogah. Matičku se je pa posrečilo enega izmed fantov zgrabiti. Med tem časom je že prišla Tonca z lučjo v roki, za njo pa Ložanovka, kateri je bilo takoj vse jasno, ko je zagledala na tleh strašilo in vsega skesanega Benčanovega. Popadla je grablje, ki so bile naslonjene k zidu, in jih začela nalagati. Tonca pa je svetila z lučjo, da je padalo po pravem mestu...

Tisti slamnati možic je Ložanovi materi prav dobro služil. Posadila ga je o kresu v zelnik, da je strašil zajce.

Tonca pa tudi ni bila brez zaslug. Benčanovega je pripravila do tega, da je vzel tisto hribovko. Tonca sama in Krnčev Lojze sta se o binkoštnih nehala imeti od daleč rada, ker ju je gospod župnik zavezal s štolo.

Stanko Mohar

Dobro jih je spokoril

I.

O, kako prijazen in mikaven je slovenski trg Lepoličje! Seveda, če kar takole v en dan zdrdraš mimo njega z lukamatijo in hlaponom, ne moreš spoznati njegove lepote. Treba je, da ga kdaj obišeš, da se sprehodiš po glavnem trgu in naokrog, ali pa, da stopiš na bližnji griček in se razgledaš po dolini: kakor rejen dojenček leži trg Lepoličje v zeleni dolinici, ves je bel in se sveti na soncu, kakor da je vedno praznično opravljen za veliko nedeljo.

Za hišami so vrtovi, okrog trga pa so sadovnjaki, dalje travniki in zeleni gaji. Pa še nekaj je po prisojnih pobočjih, vinogradi z zidanicami, ki kar vabljivo kličejo v svet: »Tak pridite vendar malo k nam na obisk!«

Seveda, tisto, kar je v vsakem trgu glavno, je pa glavni trg. Če se sprehajaš po njem, spoznaš, da je v skladu z lepoto tega trga tudi imovitost tržanov. Debeli očanci stoje pri vratih svojih štacun, gospod pek ves pobeljen pokuka, ko se je komaj naspal od ponočnega truda, pomežika sosedom in že jo mahnejo v oštarijo na malico in na poliček. Otroci so zdravi in se kuštravi pode po trgu. Kdaj pa kdaj uide iz veže na ulico vik in krik matere, ki s palico v roki zasleduje svoje nikdar ubogljive paglavce. Zdrav, vesel in zadovoljen rod prebiva v prelepem trgu Lepoličju.

Ali najlepše je tam vendarle ob nedeljah in praznikih. Popoldne, ko je obilno kosilo pospravljeno, poromajo tržani iz svojega millega trga in počasi zastavijo korake v hrib. Sopihaajo kakor stare lokomotive, počivajo, se oddihujejo in spet nadaljujejo pot, dokler ne prispejo vsak do svojega zaželenega cilja, ko zasadijo bridki ključ v ključavnico svoje zidanice, kjer si v hladu otarejo potno čelo, potem razmestijo klopice in si oddahnejo: »aaah!« Ženice so pritovorile za možaki cele kočarice dobrega prigrizka, klobasovja, jajc,

hrena in kruha. In gospodar stopi k pipi, natoči majoliko in potem se začne veselo praznovanje, bridko prisluženo po trudapolnem tednu...

Tako žive Lepoličani, bi dejal, leto in dan, nedeljo za nedeljo, praznik za praznikom. Najimnitneje je pa obiskovanje vinskih goric vendarle na veliki ponedeljek. Če je nebo naklonjeno in odgrne sive zavese oblakov, tedaj pomežikne na zemljo zlato solnce in se kakor nalašč upre v prisojne vinske gorice nad Lepoličjem. In tedaj je vsa ta prijazna dolina kakor zemeljski paradiz. V pozdrav pomladi se iz zidanice oglašava vesela slovenska popevka. Kakor da se vabijo golobčki, odmevajo zdravice od hrama do hrama. Potem se neredko zgodi, da sosed obiše sosedu in da se več družin strne v enem samem hramu. Joj, to si imajo kaj povedati: koliko lepih želja drug nasproti drugemu in koliko opravljenih besed o tistih, ki niso zraven! Kratko in malo, veliki ponedeljek je vse leto željno pričakovani praznik Lepoličanov, četudi pogosto ne ostane brez nevšečnih posledic. Da, tudi to se je že zgodilo, da so tega all onega očanca morali drugi dan prepeljati v bolnišnico, ker se je pozno ponoči na povratku iz zidanice zakotalil po hribu kakor poln sod in si natrl nogo ali roko, da že kar ne govorimo o krvi, ki se mu je pocedila iz nosa kakor v turški bitki.

II.

Nekoč se je na veliki ponedeljek vendarle zgodila prečudna izjema, ki jo hočemo danes opisati. Vemo, da bo trg Lepoličje zaradi tega pokonci kakor bi dregnul v osinjak. Kajti spomin na ta pripetljaj jim je hudo neljub, ker je močno v škodo njihovemu trškemu ponosu. Ali dogodek sam je toliko mikaven, da bi bilo res škoda, če ne bi zapisanega otel pozabi.

Okrog Lepoličja so kmetje, številne kmetije. Kmetje se pehajo skozi življenje, kakor vedo in znajo. Leto in dan se ubijajo in še je treba ponujati in moledovati, preden spravijo v denar živino in les in vino ali kaj drugega pridelka in prireje. Ves denar se steka v trg Lepoličje. Pa kakor je to pri nas na Slovenskem že stara navada: čeprav žive tržani od kmečkih žuljev, nimajo o kmetih nič kaj posebno visoke in laskave sodbe.

Daleč izven trga, nič manj kakor dve uri hoda in sicer precej v hrib, je čisto kmečka fara Zabrezje. Že dolga leta kmetuje tam silvasi gospod Tomaž. Pravijo, da je čudak. Res je nekoliko trd pod palcem in vsakomur pove v brk, kar mu gre. Še samemu gospodu škofu je nekoč, ko je bila birma, izpregovoril nekako v pozdrav: »Prevzvišeni! Moral bi vam reči, da ste v naši fari dobrodošli. Toda kako vam bom rekel, da ste dobrodošli, ko niste prišli k nam na obisk, temveč le po službeni potrebi. Pozdravljamo vas že, kakor vemo in znamo, toda da bi nam bili dobrodošli, tega pa ni mogoče reči...« Škof so se baje od srca namuznili, kaj takega še nikoli!

Gospod župnik Tomaž je torej res nekoliko svojvrsten mož, ali, kar je res, je pa res: vsi župljani ga imajo radi. Nikoli se ne meša v politiko, nikomur ne trga »brezverskih« časopisov iz rok, nikjer ne vtika nosu v družinski lonec. Kadar stoji na prižnico, izpregovori domačo besedo, ki zazveni včasih nekoliko čudno, je pa vselej poučna. Zlasti ob nedeljah popoldne pri krščanskem nauku zna gospod župnik Tomaž zasukati po svoje vse, kar je videl slabega ali napačnega med tednom, ko je hodil po fari. Vse obdela kot dober pastir in da nasvete in dobre napotke. Prenekatera njegova beseda je ostala trajno v spominu faranov. In ko so jo ti dalje povedali v trgu, so tržani sklenili:

»Na, zdaj je pa res skrajni čas, da tudi mi enkrat čujemo župnika Tomaža!«

Bilo je v velikem tednu in je sam župan Lepoličja hodil in vabil po trgu:

»Veste kaj, ljubi tržani? Letos ne poidemo na veliki ponedeljek v zidanice. Napravimo skupen izlet v Zabrezje, da čujemo, kaj bo povedal gospod Tomaž. Kar nas je, ki imamo koleslje in zaprego, bomo zapregli. Potegnemo se do vznožja, potem nam bo tisto pičlo uro hoda v hrib kar dobro delo. To bo gledal župnik Tomaž! Saj nas bo za pol cerkve! In mi, mi se bomo nasmejali. Potem pa gremo v oštarijo in bo veselo, kakor še nikoli!«

Gospod župan jo je izrekel in gospod župan jo je tudi izpeknel, ali po starem: kakor so sklenili, tako so tudi storili. Na veliki ponedeljek so konjički hrzali pred koleslji. Trška gospoda se je stiskala na sedežih, gospodje tržani so bahavo prižigali cigare, gospe so klepetale, otroci so vreščali. Pripeljali so se do pobočja hriba. Tam je prostrana gostilna. Izstopili so, veleli so izpreči, dali so konjičke v hlev. Potem pa so zastavili korake v breg. Sopihali so noseč rejene trebuščke navkreber. Bilo je še hujše, mnogo hujše kakor ob drugih velikonočnih ponedeljkih, kadar so jo mahnil v zidanice. Bil je to zanje pravi križev pot. Pridno so otirali znojne kaplje s čela in gospod župan je moral čuti marsikatero opombo.

»Na, naj bo zaradi tebe, župan! Toda, če bi bil vedel, da bo tako bridka, bi rajši rekel, naj me gospod Tomaž pri priči v uho pihnejo!«

Sonce pa je grelo, grelo, kakor da hoče porogljivo izkazati svojo naklonjenost pobožnim tržanom, ki so se napotili tako daleč na trudoporno pot samo zato, da čujejo krščanski nauk gospoda Tomaža.

Nazadnje se je procesija iz Lepoličja le prisukala po klancih in prisopihala do farne cerkve v Zabrezju. Komaj da so si malo odahnili, je že bilo treba v cerkev k večernicam, h krščanskemu nauku. V cerkvi ni bilo dosti vernikov, zato se je gospod župnik Tomaž kar začudil, ko je stopil na prižnico in videl, kako se je v njegovo skromno cerkev privarila tako številna družba bahaških tržanov iz Lepoličja. Pa je gospodu Tomažu šinila skozi bistro glavo misel:

»Aha, sem jih že pogruntal. Že vem, po kaj so prišli. Mene bi radi poslušali, me potem

za norca imeli in me po zobeh trgali naokoli. Ne, dragi trški bahači, še ne poznate gospoda Tomaža! Danes vam jo zagodem, da me boste pomnili!«

III.

In jo je res zagodel...

Stopil je s prižnice nazaj v zakristijo. Poklical je cerkovnika k sebi in mu šepnil na uho nekaj strogo zaupnega. Cerkovnik je voljno prikimal in takoj nato pohitel iz zakristije. Gospod župnik pa se je vrnil nazaj na prižnico. Ko je opravil uvodne molitve, je pa začel takole:

»Predragi moje verniki! Malokdaj se zgodil, da bi bila naša cerkev pri krščanskem nauku tako polna kakor je danes. Kaj vidim pred seboj? Prišli so nas obiskat naše predragi tržani, naši ljubi sosede iz Lepoličja...«

Gospod župan je začel poblebkavati z očmi in je pomignil zdaj temu zdaj onemu, češ: zdaj se pa začne komedija!...

Gospod župnik Tomaž pa je nadaljeval:

»Predragi moji verniki, to je velika čast za nas, da imamo obisk iz trga z županom na čelu. Vas, moji dragi farani, vsako nedeljo poučujem v krščanskem nauku. Naših dragih tržanov pa ne bom poučeval. Ker mislim, da bolj po redko molijo, bom zatorej danes rajši z njimi zmolil vse tri dele rožnega venca.«

Župan iz Lepoličja je kar poblebdel pa tudi vsa njegova družba je bila kakor da jo je oplazil mrzel curek. Spogledovali so se, a kaj so hoteli — treba je bilo na kolena! Kajti gospod župnik na prižnici je že pričel moliti prvi rožni venec... Kmalu so začela razvajene tržane in njihove milostljive gospe boleli kolena in skrivaj se je hotel izmuzniti zdaj

ta, zdaj oni iz cerkve. Toda kdor se je priti-hotapil do cerkvenih vrat in pritisnil na kljuko, je ostrmel: vrata so bila zaklenjena.

Še nikdar v življenju se tržani iz Lepoličja z gospodom županom vred niso tako pokorili za svojo prevzetijo kakor na ta veliki ponedeljek. Odmoliti so morali vse tri rožne vence. Pa to še ni bilo vse. Gospoda župnika Tomaža je prevzela taka vnema, da je po vseh treh rožnih vencih opravil še celo vrsto drugih molitev. In bolj ko je videl, kako razvajence skelijo kolena, bolj vneto je nadaljeval z molitvami. Sonce se je že po malem nagibalo v zaton, ko je gospod župnik Tomaž izrekel svoj poslednji amen. Potem se je na prižnici zravnal in je rekel:

»Predragi moji tržani, lepo vas vabim, da le še kdaj obiščete našo hribsko faro. Vsaj sleherni veliki ponedeljek bi želeli, da pridete k nam častit Bogal — Mežnar, zdaj pa le odkleni vsa vrata!«

Tržani z gospodom županom na čelu so kakor poparjeni mučki zapuščali cerkev. Jezili so se drug na drugega in gospod župan je čul toliko pikrih, da si je mislil: rajši bi bil opikan od os in sršenov, kakor od te moje gadje zalege... V dolino prišedši se kar niso pomudili v gostilni. Sram jih je bilo. Brž so dali zapreči in so v diru gnali nazaj v svoj lepi trg Lepoličje. Od tistikrat spet na vsak veliki ponedeljek obiskujejo le svoje vinske hrame nad trgom. Gostoljubno boš sprejet, če se kdaj zglediš pri njih kot gost. Samo tale zgodbica naj ti bo v svarilo: nikar jih ne povprašuj, kako so enkrat samkrat na veliki ponedeljek šli poslušat krščanski nauk gospoda Tomaža.

Roter Brus

Francšek se je vrnil domov

Tako težko je čakal tega dne. Domov pojde. Prvič po tako dolgem času. Saj skoraj ni mogel več strpeti v mestu, kamor so ga poslali v šolo. Samemu sebi se je moral čuditi, če je pomislil, kako vesel je bil lani poleti, ko so mu rekli, da pojde študirat. Takrat je sanjari o mestu, o lepih, belih cestah, o ljudeh, ki jih je toliko, da se nikoli ne ustavi njih val, o svetlih izložbah, o vsem čudežnem, kar je dotlej poznal samo iz pripovedovanja drugih.

In potem je prišel tja. Hladno, tako tesnobno je bilo vse. Novi obrazi, novi časi. Šola, ki je bila tako resna! Ne tako kakor doma. Učitelji, ki jim nikoli ni videl smeha na obrazu.

Spomnil se je še, kako je bilo, ko je pisal prvo pismo domov. Takrat ga je prijelo, da bi zbežal s tem pismom, da ga ne bi bilo nikoli več nazaj. Napisal je v njem, kako hrepeni po domu, kako bi rad prišel spet nazaj na domače dvorišče, vse. In ko je to pismo odšlo, je ostal še bolj sam. Štel je dneve, ure, kdaj bo lahko sedel na vlak in se odpeljal, daleč, daleč, kjer je doma.

Zdaj je prišel ta dan. Hladen, oblačen dan, pa vendar tega niti opazil ni. Kaj mraz, kaj oblaki, — dovolj ga je grelo to, da bo še danes videl mater, domače. In ko je prišel na postajo, je komaj pričakal vlaka. Kako dolga bo vožnja, kako dolgo bo moral potem še peš hoditi domov.

V oddelku je sedel nekaj časa sam. Stisnil se je k oknu in gledal ven, kjer so mimo hiteli brzojavni drogovci, ceste, ljudje.

Kako je zdaj doma? Kaj delajo? O dobro je preračunal! Pirhe barvajo, pripravljajo košaro, da bodo popoldne nesli k blagoslovu. Škoda, da ga takrat še ne bo doma. Minka bo z belim predpasnikom šla v cerkev. Lani je bil z njo...

Nekdo je stopil v vagon. Francšek ga sprva niti opazil ni. Toda potem, ko je došlec odložil nahrbtnik in sedel zraven njega, se je zdrznil in ga skoraj sovražno pogledal. Kaj ga moti?

»Kam se pa pelješ, fant?« ga je vprašal možak. Dišal je po žganju.

»Domov«, je odvrnil Francšek, »iz šole.«
Možak je silil vanj, izpraševal ga je, toda Francšek ga je komaj poslušal. Računal je, kako dolgo se bo še vozil, kako daleč je še

do domače postaje. Morda ga bo kdo tam čakal, — ali pa ne. Znabiti so prepozno dobili njegovo pismo. Pri tem je pomislil, kako bodo veseli. Kakšne zaklade jim prinašal. Varčeval je, kar je mogel, da je kupil nekaj darov, za svojo mlajšo sestrico, pa še za mater. To bodo gledali, to bodo veselili. Nič jim ne bo takoj rekel. Šele zvečer, ko bodo sedeli vsi za mizo, bo odprl kovčeg in dal na mizo vse tisto, kar nosi s seboj.

Trobentice bodo že cvetele na gricu za hišo. V nedeljo zjutraj pojde s fanti k vstajenju. Novo obleko bo imel in vsi ga bodo gledali. To bo ponosen Edini je, ki so ga poslali v mestne šole. Kar ni vedel, ali naj bi se še družil z njimi ali nič več.

Spet nova postaja. Koliko jih je še do domače? Dve, tri? Možak, ki je sedel zraven njega, je zadremal se naslonil v kot in zasmrčal. Francšek je bil kar vesel. Zdaj ga vsaj motil ne bo. Ne bo silil vanj z vprašanji, ki se mu nanje niti ni ljubilo odgovarjati.

Da, dve postaji sta še! Francšek je vstal in šel po hodniku. Vlak se je zibal, da ga je zanašalo. Odprl je vrata, stopil na ploščad med dvema vagonoma. Hladen veter mu je zavel nasproti in mu razkuštral lase. Od daleč je že videl hribe, ki jih je poznal, domače gore, ki so mu bile tako blizu. Tolikokrat jih je gledal v mislih, ko je stopal po mestnih ulicah, hitel v šolo. Zdaj se mu spet bližajo, kakor bi mu hotele priti naproti in ga pozdraviti.

Ni se več vrnil v oddelek. Ni se mogel. Tu je hotel ostati, počakati, da ga bo vlak popeljal na domačo postajo. Spet postaja. Predzadnja. Na prihodnji bo že izstopil.

Od nekje je slišal zvonjenje. Ko se je vlak spet premaknil, je zvonjenje zamrlo v ropotu koles. Še nekaj minut. Hribi so že čisto blizu, da bi jih skoraj lahko objel. Francšek strmi vanje, vidi na pobočjih bele hiše, vidi cerkev na vrhu griča. Tam je bil že dostikrat. Za cerkvijo je gozd. Tam so se igrali, skrivali. Zdaj ga ne vidi. Stena sprednjega vagona ga zakriva.

Stopil je na rob ploščadi, da bi imel boljši razgled. Potem na prvo stopnico. Da, tam je gozd, tja vanj, izpraševal ga je, toda spodaj pod njim, je njegova domača hiša. Ko bi jo mogel videti! Dom, ki je tolikokrat

hrepnel po njem! Se bolj se je sklonil čez ograjo. Da, zdaj ga je menda zagledal, rdečo streho med drevjem. Dom. Tam ga čakajo. Njega in veliko noč. In nekoliko dni bo lahko zdaj ostal. Pozabil bo vse, kar je trpel zadnje čase, vse, kolo, mesto, grde ljudi, ki so mu branili pot domov. Vso učenost.

Oh, saj bo kmalu obstal vlak, kmalu bo lahko odhitel tja po beli poti navkreber.

Zasanjal se je, zagledal v vso lepoto, ki jo je videl pred seboj. Niti opazil ni, da je vlak začel voziti nekoliko počasneje, da je potem zažvižgal, kakor bi bil zavriskal, in obstal. Kaj je že doma? Ne, ni še, samo sredi proge je moral obstati vlak. Franček je vse to čutil bolj podzavestno. Samo strmel je v rdečo streho med drevjem, mislil na domače, na darove, ki jim jih prinaša, na pirhe, ki ga čakajo. Sam ni vedel, kdaj so se odločile njegove roke, ki so se prej krčevito oklepale ograje.

Nov žvižg. Franček ga je slišal, pa niti po-

mislil ni, kaj naj pomeni. Kaj ga brigajo zdaj ti žvižgi, kaj ga briga zdaj vse na svetu, zdaj, ko bo kmalu doma, med svojimi!

Potem se je iznenada stresel vlak. Kakor bi bilo nekaj sunilo vanj. Franček se je zamajal, kriknil in omahnil z vlaka. Nihče ni tega opazil. Padel je med tire, ropot vlaka je zadušil njegov poslednji klic.

Na domači postaji ga je čakal oče. Od vagona do vagona je hodil, gledal, klical, a Frančka ni bilo nikjer. Samo njegov kovčeg so našli v oddelku, in možak, ki je dišal po žganju, je povedal, da je fant odšel in da ga ni bilo več nazaj.

Franček je ležal sredi proge, mrtev, s široko odprtimi očmi. Nobene bolečine ni izdajal njegov pogled, niti kaplja krvi ni orosila njegovega obraza. Še v smrti se je smehljala, kakor bi še zmeraj gledal svoj dom, od daleč, z rdečo streho med drevjem.

Branko Sodnik

Mesto jo je požrlo

Gregorčeva želarija v Župetincih sicer ni bila velika, vendar pa je zadoščala za preživljanje osmih ljudi če po naključju setve ni pobila toča, ali če letina ni bila izredno slaba. Prodajati seveda z nje ni bilo kaj, zato je gospodar hodil po svetu delat kot tesar, da je lahko odrl denar za davke, da je oblekel otroke, ko so bili še manjši, in da je z zaslužkom popravil tudi bajto, v kateri so stanovali, in gospodarsko poslopje.

Ni hodil rad po svetu, kjer je bil odvisen od naklonjenosti mojstrov in delodajalcev, zakaj kmet, ki je vaje široke svobode, v kateri živi, odvisen le od matere narave, se težko navadi, da mu kdo ukazuje, ali ni se dalo pomagati. Poleg stiske, ki ga je gnala po svetu, je tlela v njem še živa sla po povečanju grunta. Hotel je še dokupiti to in ono, kar bi prav za prav še morali imeti. Ko bi bilo dokupljeno to in ko bi dorasli otroci, je nameraval ostati doma za zmerom. Zavest, da se bo za nekaj let lahko ustalil na gruntu, kjer bo oral, sejal, vozil s svojo živino, kjer bo sam svoj gospod, mu je osladila marsikatero uro, ko je daleč od doma sanjal o svežih brazdah zemlje, ki jih pomladi obrača plug in izpod katerih prihaja vonj po gnoju, po zemlji, pomešan med seboj v opojno dišavo. Koliko stotisočkrat so mu šle misli med letom domov! Vse delo na gruntu je spremljal v mislih.

Sleherno pismo, ki ga je pisal domov, je bilo polno ljubezni in skrbi do grunta. Kako uspeva setev, je spraševal. Kako kaže na travnikih krma, in če se je krava po sreči otelila. Nikoli ni pisal o sebi ali kaj mnogo spraševal po otrokih. Zanj je bila prvo zemlja; če je bila rodna ta, so uspevali tudi otroci. Otrok je kakor pes, bolj ko ga boš in vlačiš po rokah, slabši je. Samo da je sit, pa bo rasel, čemu še čenčati okrog njega ko baba.

Ko je prišel ob svetkih domov, je bila njegova prva pot po gruntu. Sleherni ogon njive je obšel z očmi, slehernemu cvetu krompirja se je nasmehnil, in če preklja pokraj fižola ni stala ravno, jo je zravnal ter zasadil krepkeje v zemljo. Zvečer, ko je zvonilo zdravomarijo, je smuknil navadno v gorico, ki je bila nad hramom. Skril se je med lepo se razvijajoče rozge in tam je pomolil. Zahvalil se je bogu za srečo, ki jo ima pri gruntu, pri živini in pa zato, ker postajajo otroci že sposobni za delo.

Ali otroci so bili do grunta razporejeni drugače kakor on. Niso doumeli svobode, ki je lastna kmetu, in obdelovanje zemlje so smatrali za manjvredni posel.

Prvi je odšel od doma najstarejši sin. Spril se je bil z očetom, češ da se hoče oblačiti boljše, da ne mara v hlačevinasti obleki v eerkev. Druge pa da si z delom na gruntu ne more zaslužiti. Šel je v mesto v tvornico. Oče mu ni branil, le dejal mu je, da se bo še kecal, ko pride k pameti.

Prihodnje leto o veliki noči pa se je zgo-

dilo tako s hčerko, z Liziko. Tudi ta je zasovražila grunt, ki baje zahteva od človeka preveč truda. Tudi ta je šla v tvornico, kjer je delavcem odmerjeno delo na ure in kjer je plača tolikšna, da se človek pošteno obleče ter se še včasih lahko tudi nekoliko povese. Tam ni blata in solčne pripeke, ni žuliev in potnih srag, ki razjedajo v letnem času kmetu kožo: tam je vse lepo, ob tednu pa dobi človek plačo. Tako vsaj so ji povedali, pa je šla. Nora bi bila, če bi ne izrabila prilike.

Nekaj mesecev je bila zaposlena v tvornici za izdelovanje nogavic. Delo je bilo sicer snažno, ali zaslužek je bil pičel. Garali so na akord in ona, začetnica, se je odrezala slabo. Zmerom se je tolažila, da se bo to popravilo, ko postane spretnejša. Po štirih mesecih pa je tvornica zaradi gospodarske krize skrčila svoj obrat in Lizika je bila brez posla.

V prvem trenutku se je spomnila doma. Mnogokrat je že mislila nanj v teh mesecih in hudo ji je bilo, da ga je zapustila. Spoznala je, da je kmečko življenje prav za prav lepše od tega v hrupu in brnenju strojev potekajočega, od življenja, ki je závisno od tolikih okoliščin, pa je zahrepenela po domu. Tokrat huje kakor kadarkoli prej, ali zmerom ji je vstal pred očmi lik njene očeta, kako jo gleda hladno, tuje, ter ji pravi, da naj le gre, samo naj se ne vrne več na grunt, dokler živi on. Sram je bilo tudi pred ljudmi v fari. Posmehovali se ji bi, pa je rajši ostala v mestu. Mesec dni je iskala službo, se prebijala, kakor se je pač znala, dokler ni dobila dela v tvornici čoko-

lade. Po šestih tednih je prišla tvornica v stečaj in Lizika je bila znova na cesti.

Gospodarska stiska v deželi je takrat dosegla svoj vrhunec. Stotine brezposelnih so romale po cestah, prosile, kradle in tej vojski se je pridružila tudi ona. Toda beračiči jo je bilo sram, domov pa tudi ni hotela. Preostala ji je tedaj ona sramotna, grenka pot, na katero zaide toliko kmečkih deklet, ko izgube v mestu delo. Po večerih je zahajala v kavarno, opozarjala moški svet, ki je imel kaj pod palcem, nase, dokler ni postala kavarniška lahkoživka, ki jo je poznalo pol mesta. To ji je donášalo obilo dohodkov. Oblačila se je lepo, imela je elegantno stanovanje. Tu pa tam je poslala kak stotak tudi domov, da bi jim pokazala, kako ji gre.

Dve leti že ni bila doma. Za veliko noč v tretjem letu pa se ni mogla ubraniti hrepnenju po domu.

Pozno je bila to leto velika noč in narava se je že prebudila. Listje bukev je pregrnilo s svojo zeleno barvo gozdove in kakšna zgodnja sliva je bila že v cvetju. Lizika je vso to lepoto, dihačo iz podeželja, primerjala s puščobo mesta in hudo ji je bilo. Če bi mogla, bi ostala doma, ali pe-dalec je že zašla. Če pa bi jo kakšno dekle v fari vrašalo, kako ji svetuje glede mesta, bi jo odvrnila od namere. Naj le ostane doma, bi ji dejala, naj ne hodi z grunta v svet, ki je grabežljiv in zahrbtn.

Na veliko soboto popoldne je družina sedela pri mizi. Mati se je bila vrnila od velikonočnega blagoslova. Razgrnila je košarico, narezala na mizo blagoslovljenega mesa, da bi se zdaj, ko ni več posta, pošteno najedli. Lizika je pripovedovala, kako živi v mestu, kaj dela in kako se ji tam zdi. Očeta je zanimalo.

Nekdo je potrkal na vrata, in trenutek nato sta vstopila žandarja. Vsi so se ozrli na njih presenečeni in vrašujoče, zakaj navada, da bi žandarji hodili po hramih še na veliko soboto. Lizika pa je vstala. «Lahko gremo!» je dejala in ona dva sta se obrnila, da bi odšla. Družina je obsedela za mizo trda od presenečenja, le oče je skočil pokoncu. Hotel je izvedeti, kaj se je zgodilo. Nikogar od njegove družine še niso preganjali žandarji, zato hoče vedeti, kako je prišlo do tega.

Povedala sta mu, kak posel ima njegova hči v mestu, in da je pred kratkim ukradla trgovcu, ki je prespal noč pri nji, večjo vsoto denarja.

«Pravil sem ti, ne zapuščaj grunta, ki nikoli ne izda tistega, kdor ga ljubi, in ne hodi v mesto, ker ono rado požre deklet s kmetov, pa nisi ubogala, zdaj pa nosi, kar si si naložila», je grmel nad njo oče, potem pa je zaloputnil za njo vrata, sedel za mizo in jedel dalje, ne da bi se še ozrl za njo.

Od takrat se ni več vrnila.

Ignac Koprivec

Zavržena kri

Sam hodi po dramečih se tratah, željno vdihava pomladno svežino in se potaplja v svoje misli. Šest križev na plečih in sedmega pol ima oče Kobilar. Rad bi preložil breme gospodarja na mlajše rame, pa ni nikogar, ki bi ga maral prevzeti. Sinovi so se razšli; nekaj jih je pobrala vojna, drugim ni dišalo doma. Hčeri sta se omožili. Starejša živi v Ameriki in piše, da ji nikakor ne diši domov. Naj se ravnajo, kakor vedo in znajo. Želi jim vse dobro, ne potrebuje pa z doma ničesar. Mlajša — oj, kakor srna je bila — je dala življenje za prvega otroka. In še otrok je čez nekaj dni omahnil za materjo, kakor da mu je brez toplega materinega srca premrzlo na tem hladnem svetu.

Tako je oče Kobilar, ki je tudi sam že nekaj let vdovec, čisto sam na hribovskem gruntu. Trši in mecesni so mu tovariši. Z njimi se pomenkuje, kadar hodi po gozdu. Jelke in smreke in bele breze so mu družice. Posebno breze, te so mu pri srcu. S svežo belino ga iz temnega zelenja spominjajo mladosti.

Ah, to vse je tako silno daleč in tako čudovito blizu, kakor da se je zgodilo včeraj, ne včeraj, ampak komaj šele davi. Takrat je bil Kobilar mlad in poln krvi, ki je prekipevala v njem in terjala svoje pravice. V toplih poletnih dneh, ko so gozd, travniki in polja polni tajinstvenih zvokov, ki jih sliši bolj srce ko uho, se je včasih premetaval po ležišču na senu in sanjal o dekletu, o ljubezni, o sreči, ki mora priti kakor veliko razodetje. Kadar je pogledal venkaj v zvezdno noč, se mu je včasih zazdelo odprto nebo. Tedaj se je domislil, da se človeku izpolni vsaka želja, ki si jo v takem trenutku zaželi. Hitro si je zaželel, pa se je koj zaprla nebo in so ugasnile vse zvezde. Samo dve sta še goreli in prihajali z zagonetnim, toplim sijem vedno bliže. To so bile oči Pergačeve Manice, dinarske hčere, ki je bila kakor metulj v rosnih pomladi. Bila je še skoraj otrok, vendar pa tako stasita kakor nobena na vasi.

Tisti čas Kobilar še ni vedel, kako trd in neizprosno je ukaz življenja. Ni vedel, da

kmet ne more živeti od mehkih sanj. Tiho je vstal in odšel pod okno k ubožnemu dekletu. Kako čudovite besede mu je narekovala ljubezen. Vse se je vezalo in zvenelo, Manica je bila čisto omamljena in je od same sreče jokala. Njo, dninarsko hčer, siroto, ljubi premožen gruntarski sin. Ali je mogoča taka sreča?

Tako sta se ljubila ko cvetke na polju, ko ptičice v gaju brez misli na jutrišnji dan.

Po vasi so se kmalu raznesle govorice, stari je sina ostro prijel, fant pa se ni dal kar tako ugnati. Kako naj se odreče dekletu, ki ga tako iz srca ljubi? Naj oče le godrnja in rentaja, se bo že naveličal!

Na jesen, ko k s škednjem odmevali pikar-poki cepov in vriski mlatičev, mu je Manica zaupala skrivnost.

»Se boš moral pogovoriti z očetom, da ne bo sramote. Saj veš, da bi morala drugače umreti od sramu in bolečine.«

Na to ni bil dotlej še nikoli pomislil in ga je zdaj zadelo kakor strupeno jeklo. Kaj mu je storiti? Kakor tat se je tisto noč splazil domov, se zari v seno, premišljal in ugibal. Do bele zore ni zatislil oči, toda zjutraj je bil z mislijo še vedno tam, kjer je ponoči začel.

Ves dan si ni upal pogledati očetu v oči in tako mu je bilo, kakor da vsi ljudje s pogledi kažejo nanj in si šepetajo o njem. Zvečer je še pred večerjo izginil, pa ne k dekletu, ampak na seno, kjer je zopet začel prestati svoje misli. Ali naj res zaupa očetu? Ali ga ne bo po vsem, kolikor ga je že opominjal in svaril, nagnal iz hiše? Kaj naj počne odtrgan od zemlje in doma? Kam naj se obrne in kje naj poišče zavetje sebi in njej?

Ob misli nanjo se je stresel. Kaj bo z dekletom, kaj z otrokom, z njegovim otrokom?

Na nobeno vprašanje si ni vedel odgovora. Čutil in spoznaval je samo, da nima dovolj moči in poguma za kako res odločno dejanje. Ni imel moči, da bi se bil zaradi dekleta odrekel domu, pa spet ne, da bi se zaradi doma odrekel dekletu.

Tako je nihaj in se obotavljal nekaj dni ki so se mu zdeli strašni in neznansko dolgi. Naposled je srečal v meji za pašnikom Manico. Bila je bleda in objokana.

»Manica!«

Glas mu je drhtel, ko pa je dekle dvignilo pogled k njemu, je ves osramočen povsilo oči.

»To so torej tvoje prisege in obljube, komaj od poletja do jeseni traja večnost tvoje ljubezni...«

Prijel jo je za roko in jo v silnem navalu bolečine začel tolažiti, kakor mu je sproti narekovala splašena misel. Naj se nikar ne huduje nanj in naj mu ostane zvesta, samo naj ga ne izda. Z materjo se lahko preselita v drugo vas. On bo prihajal k njej kakor doslej, nemara sicer ne tako pogosto, a prihajal bo! Za zdaj ne more misliti na to, da bi jo brž vzel za ženo, ker mu oče še ni voljan izročiti grunt. Kakor hitro pa pride do tega, pride ponjo in jo povede domov. In tudi otroku bo dal pred svetom in postavo svoje ime, da ne bo nikoli zaničevan zavoljo očeta.

Manica je srkala besede tolažbe, jim je verjela in se zvesto ravnala po njih. Ko pa se je stari Kobilar odločil, da izroči grunt sinu, se mladi ni več spomnil Manice. Treba je bilo bratom in sestram izplačati doto, tudi oče si je bil izgovoril obilen užitek. Kaj naj bi mladi počel z nevesto, ki bi mu namesto denarja prinesla v hišo le štiriletnega sinka!

In mladi Kobilar je tedaj zatajil svojo ljubezen in lastno kri ter se oženil s premožno gruntarsko hčerjo, ki mu je lahko prinesla toliko, kolikor je potreboval.

Vest ga je grizla. Hotel je Manico potolažiti in se odkupiti z denarjem, ki ga ji je skrivaj poslal po stari potovki, toda dekle mu ga je po isti poti ponosno vrnilo.

»Povejte mu, da imam več časti v beračiji ko lažnivi zapeljivci v bogatiji!« je naročila potovki, ki je naročilo s primesjo svetohlinskega javkanja tudi vestno sporočila.

To ga je grizalo in peklo vse žive dni. Že

takrat, ko mu je pred leti umrla žena, je Kobilar resno razmišljal o tem, da bi stopil in spregovoril pametno besedo z Manico, če mu dovoli, da zdaj popravi, kar je v mladosti zagrešil. Dal je tako poizvedovati, pa se je moral prepričati, da trpljenje vseh dolgih let ni prav nič uklonilo Maničinega ponosa.

Potlej se je spet zaprl vase in molčal. Odhod in odtujitev vsakega otroka, ki mu je nepovratno odšel v svet, je smatral za bič usode, ki ga tako kruto tepe za eno samo krivico. In v kesanju in notranjem razjedanju samega sebe je začel lesti skupaj kakor sneg, kadar ga jame stiskati pomladna toplota...

Zdaj je kakor osemdesetleten starec in čuti, da je zadnji čas, ako hoče res še kaj popraviti. Ondaj je izvedel, da njegov in Maničin Janez služi v sosednji vasi pri nekem kmetu za hlapca. Manica se je že umaknila svetu in njegovim bolečinam, zato hoče Kobilar spregovoriti vsaj z njenim sinom. Naj pride, naj prevzame grunt. Pred vsem svetom, pred otrokom in lastno vestjo hoče Kobilar popraviti krivico.

Odločno zavije mož s travniške steze na kolovozno pot in kakor pomlajen speši dalje.

Pod moževo pestjo

V deželo je prišla pomlad. Nenadno in gospodovalno, kar čez noč, kakor bi čakala za hribovjem primerne trenutka, ko bo nadložna, pospana in vrtoglava zima nekoliko zadremala, da bi jo lahko brez boja premagala. Posrečilo se ji je. Nekaj dni se je še cedilo po tratih, ko je kopljel sneg in je zima pretakala poslednje solze, nato pa je izginila sleherna sled za letnim časom, ki je strah in trepet siromakov.

V svojem naročju je prinesla ptičev pevcev, cvetja, zelenja, pobarvala je trate, vzdrnila iz sna gozdove in vtisnila v obraze ljudi veselost, smeh.

Valentinova hiša v Bukošaku pa je ostala nedostopna za vse to, kakor bi nji pomlad ne bila namenjena.

V prednji sobi hrama je ležala na smrt bolna mlada gospodinja. Sive, trudne oči so ji izmučene strmele v krasen dan, ki je dihal skozi okno v sobo. Ni se ga veselila. le ugotavljala je spremembo v naravi kakor nekaj tujega, daljnega, kar se nje ne tiče. Ljubila je pomlad, to brezskrbno, noro pomlad, ko zajema človeka občutek, širok, kakor svet, ali to je bilo nekoč, preden se je poročila.

Rahlo je vzdihnila ter si potegnila odejo proti bradi. Zaklicala je neko ime, kolikor so ji pač dopuščala nagnita, od jetike razjedena pljuča, a nihče si ji ni odzval. Poklicala je znova ter čakala z očmi, uprtimi v vrata, ali vrata se niso odprla. Preslišali so njene klice, vedela je to. Nihče ni prihajal rad k nji, kakor bi jo sovražili, čemu že ni umrla.

Grenko se je nasmehnila ter se predala razmišljanju, spominom. Kako je sanjala nekoč o lepem življenju. Kako se ji je zdela pot skozi to življenje rožnata in gladka. Menila je, da bo živela zmerom tako, kot je živela, ko sta bili z materjo sami.

Kašelj jo je stresel. Privzdignila je glavo, da bi je ne zadušilo. Ko jo je popustilo, je sanjarila znova.

Tri leta je od tega, ko se je seznanila s svojim možem. O, kako noro si je takrat predstavljala zakon. Menila je, da je to zveza dveh ljubečih se bitij, ki se podpirata ter se izpopolnjujeta. Pa se je prevarala. Že takrat je bila nekoliko bolna, a upala je, da bolezen ni resna. On pa je vedel, kako je z njo, zato jo je silil, naj se čim prej poročita. Dišalo mu je posestvo, katero je na pretkan način izvabil od njene matere, češ da naj napravi z njim nekakšno pogodbo, sicer mu starši ne dajo dote. Potem pa je njen podpis zlorabil in morala mu je posestvo predati. Zdaj že matere ni pri njej poldrugo leto. Lajal je nad njo toliko časa, da se je preselila v viničarijo daleč od Bukošaka, kjer živi vsaj v miru. Sicer mora

Naposled bo vendar doživel trenutek, ko se bo lahko umiril.

Dve debeli uri hoda, pa ne čuti nobene utrujenosti. Ko pride na vas, zavije med vrtovi k hiši, kjer bo ugledal Janeza. Praviho, da je kakor živa podoba nekdanjega Kobilarja. Toliko boljše! Kri bo potegnila h krv in se bosta lahko pomenila.

Pri fari zazvoni. Ta lepi čas, pa zvoni mrliču! Le kdo ni mogel dočakati pomladnega cvetja?

»Bog daj!« pozdravi Kobilar gospodarja, ki je pravkar nekam potrč stopil iz hiše. »Komu pa zvoni?«

»O, Bog daj, Kobilar!« mu seže gospodar v roko. »Ne veš, kakšna nesreča nas je zadela! Hlapca, našega Janeza je včeraj popoldne zmečkalo v gozdu. Ponoči je izdihnil!«

Kobilar se opoteče, plane v hišo in omahne na mrtvaški oder, kjer mirno počiva Janez.

»Sin, moj sin!«

Ljudje zaihte in se plaho križajo, Kobilarju pa niti solze nočejo iz oči, niti s solzami se ne more oprostiti pri krvi, ki jo je bil zavrgel.

Ivan Albrecht

hoditi delat, da si prisluži vsakdanji kruh, kajti zet jo je ociganil tudi za preužitek, ki ji ga je dal komaj četrtnino od tega, kar bi ji pripadalo.

»Ko bi bila tu vsaj mati!« je pomislila, »koliko lažje bi mi bilo«. Ali ko se je spomnila, koliko zlega ji je prizadejal njen mož, je razumela, da ni mogla ostati pri hramu. »Kristus, koliko sva pretrpeli takrat!« je zavzdihnila. Možu takrat ni bilo nič všeč. Jediti mu nista kuhali po volji, živina ni bila pravilno opravljena, delo na polju je zaostajalo, on pa seveda ni delal. Sam sebe je visoko cenil. Bil je najmodrejši v fari in kot tak se je upravičeno odtegoval delu, je mislil. Najrajši je pohajkoval. Kadar pa se je s pohajkovanja vrnil domov, je rohnul po hramu.

Zdaj, ko je bila težko bolna in se ni mogla izvleči iz postelje, je prihajal k nji v sobo po parkrat na dan. Dri se je nad njo ter jo pošiljal k vragu. Očital ji je, da ga je po zvižaji ujela, čeprav je bil on s srcem zmerom pri svojem dekletu, s katerim ima otroka. Načrtno jo je mučil, da bi ji ubil čim prej še tisto malo duše, ki je spričo njegove sirovosti ostala še cela. Vedel je, da človek umrje hitreje, če hreneni po smrti. Njegov smoter pa je bil v tem.

To jutro ga še ni bilo, ali pričakovala ga je. Ni se še zgodilo, da bi pozabil. Verjetno še ni imel prilike. Imel je težake, ki so vozili iz gozda drva.

Okrog desestih pa je prišel. Ustavil se je med vrati, jo nekaj sekund motril skozi priprte veke, nato pa je siknil:

»Se še nisi stegnila! Sem mislil, da te bom našel trdo.«

Ni mu odgovorila. Vedela je, da je vse zaman, da ga ne gane, če ga še tako prosi, in bil je še hujši, če se je branila. Le gledala ga je pohlevno, mirno in ustnice so se ji tresle.

»Koliko časa te bom še gledal v postelji? Kdor ni za delo, naj umre.«

Zatreščil je vrata ter odšel. Čudila se je, da je odšel tako naglo. Ni bila njegova navada. Ostajal je navadno dalje. Misli je, da bo imela zdaj do popoldneva mir, on pa je poklical viničarja v kuhinjo, mu pošepetal nekaj na uho in oni je priklmal. Šla sta v pivnico. Točil je viničarju žganje, krožico za krožico; ko pa je ta popil tretjo, je menil, da bo dovolj.

»S postelje jo potegnem!« se je režal proti gospodarju, ta pa mu je pritrdilno pomežiknil.

Pijan se je prizibal viničar iz kleti ter zavil naravnost proti sobi, v kateri je ležala Mica. Skoraj padel je v sobo. S pijanimi, krvavimi očmi je boščal v njo ter šel proti nji razprtih rok in stisnjenih pesti.

»Ven, preklete babel!« je vpil. »Ven delat,

ali pa na oni svet!»

Mica je zakričala. S poslednjimi močmi se je dvignila. Sklenila je roke pred njim ter zaprosila: »Usmili se me vsaj ti, Maks, saj vidiš, kakšna sem! — Ne bom vam več dolgo na poti.«

Viničar je onemel. Njena upadla lica ter s bite oči so zbudile v njem sočutje in odzi-

bal se je iz soba.

Mica je legla nazaj. Solnce se je bilo med tem dvignilo visoko na nebo, metulji so se sibal na vrtu pod oknom in švižg škorcev je vzgibaval v zdušja. Nji se je vse to počasi oddaljevalo in oddaljevalo. Utrujena po vsem, kar je preživela, je zaspala za zmerom.

Ignas Koprivec.

Sreča ga je obiskala

Koča, kjer so stanovali, je bila tako nizka in temna, da se je v njej že temnilo, ko je bilo zunaj šele poldne. Samo nejasno je bilo mogoče pregledati vse prostore. Koti so bili zaviti v temo, tla so bila zelo slabo tlakovana, da so bila zaradi svojih majavih kamenitih plošč in gole prsti prej podobna slabi cesti.

Umirajoča starka je pogledala s postelje v somrak bledeh sončnih žarkov, ki so silili skozi potemnela stekla malih oken. Dejala je hčeri:

»Marija, po moji smrti moraš iti iskat svojega brata. Ostal je takrat v rudniku, ko sem zapustila vajinega očeta. Zdaj sta ostala sirota in živita skupaj. Lahko ga boš dobila, ker se piše prav tako kakor ti. pomagala mu boš, on pa bo tebi pomagal, saj veš, da ni slab človek.«

To so bile njene poslednje besede. Še tisto noč je za zmeraj onemela.

Po pogrebu si je Marija oblekla sivo obleko, snela cvetice s klobuka, ker niso bile primerne za žalovanje, in se odpravila na potovanje. Najprej se je vozila dolgo z železnico, potem je morala hoditi peš skozi črno deželo premoga proti tistemu kraju, kjer je prebival in delal njen brat.

Cim bolj se je bližala rudniku, tem temnejša je postajala pot. Ogromen oblak je ležal nad pokrajino, skoraj tik nad zemljo. Tako temno je bilo nebo.

Marija je najela sobo v gostilni ob glavni cesti. Hiše so bile vse temne od saj.

Zvečer je čakala z veliko množico žen delavce, ki so prihajali iz jame. Tuljenje siren ji je jemalo sapo, potem pa se je prestrašila neizmerne množice bledeh rudarjev, ki so stopali iz globoke jame s težkimi koraki in bli dalje kakor en mož, in vsi v isto smer. Tako je bilo, kakor bi bila gledala pogreb.

Sredi delavcev je takoj spoznala svojega brata, čeprav je bila šele v petnajstem letu, ko sta se ločila. Da, da, seveda je bil Ivan s svojim drobnim, bledim obrazom (oh, tako droben, tako blede je bil!) in z dolgim, vse preveč okleščenim telesom. Nekaj je bilo na njem, kar ga je ločilo od drugih, zdelo se

je, da mora biti bolj utrujen kakor vsi drugi, zelo nesrečen in zelo sam.

Toda, oh, moj bog, Marija je takoj opazila, da so ga začeli tovariši suvati, se norčevati iz njega in se mu smejati. Potem je stopil iz njihove vrste, se preril od njih stran.

Marija je šla za njim. Stopil je v hišo, v čisto preprosto hišo, kjer so dajali stanovanja v najem, toda prej je še dvignil glavo, kakor bi se bil hotel prepričati, ali je res prava hiša. Tako delajo vsi ljudje, ki so negotovi, zamišljeni. Kmalu se je vrnil iz nje in šel v sosedno, kjer je bila javna kuhinja. Tu je obstal na pragu, kakor bi se bil prestrašil ropota, naposled pa je le z negotovim korakom stopil v vežo in izginil.

Torej sam, brez žene ali prijateljice? Kaj je to vendar čudnega, saj to je prav. Toda zakaj to veselo spoznanje hkrati tudi boli, zakaj drhti vsa ob misli na njegovo samoto?

Tudi ona stopi v javno kuhinjo in sede, tako da gleda z obrazom proti bratu, dve mizi od njega. Povsod okoli jedo obiskovalci, na glas srebajo in cmokajo. Ivan gleda zmedeno, žalostno, kakor bi bil že zvedel, da je mati umrla. V žarki luči se kažejo na njegovem koščnem obrazu črne črte in beli madeži.

»O, ti si, ljubi?«

Prešerna tropa in v njeni sredini s trakovi polepšana pijana ženska živih oči in živih kretenj. Mimo grede se ustavi ob mizi mladega moža in ga potrepilja po glavi. On pa je le nekaj zamrmral in se še bolj sklonil nad svojim krožnikom. Naposled so šli zasmehevalci dalje, toda povsod okoli se je še slišal ženski smeh.

Njen brat, ki ga je naposled dobila, je torej tak siromak, da se vsi iz njega norčujejo. Nihče ni dober z njim, nihče noče biti njegov prijatelj. Če gre z dela, se mora ogibati ljudem, se mora skriti prav v kot jedilnice. Marijine oči so se zaiskrile od solza. Hudo ji je bilo zaradi njega. No, saj je zdaj ona prišla. Ona mu bo polepšala življenje. Nادمestila mu bo družino. Stanovanje bosta imela in cvetje na mizi...

Posmejala se mu je.

Prestrašil se je. Od presenečenja so se mu odprla usta in obstrmel je ob pogledu na žensko, ki se mu je zasmejala.

Ona pa je zardela. Torej je ni spoznal? To se pravi, mislil je... Podzavestno je povsila trepalnice in prav tako podzavestno jih je zopet dvignila. Kakor prej ni umaknil svojih široko odprtih oči v njo. V njegovem bledem obrazu so bile te oči kakor dve velikanski, okameneli solzi. Izdajali sta tako začudenje, da je Marija vzdrhtela. Znova se mu je posmejala.

Ta nemi prizor ni ostal brez prič. Glasna družba je opazila, da sta se Cadieu in lepa tujka spogledovala. Delavci so začeli drug drugega suvati, ženske so klepetale in vsi so z zanimanjem pričakovali, kako se bo to še razpletlo.

»Poglej no... saj res... res...«, so šepetali.

Iz zadrege je začela Marija jesti. Ni se več upala pogledati Ivana, čeprav je čutila, da počiva njegov pogled neprestano na njej. Hkrati je čutila na sebi tudi poglede vse dvorane.

Naposled, ko so bili že pri kavi, se je dvorana na pol izpraznila.

Tedaj se je odločila, da je vstala in šla k svojemu bratu. Ko je videl, da je res namenjena k njemu, je vstal, da bi ji pojasnil zмотo — zakaj mislil je, da mora biti pomota — in se ji predstavil:

»Jaz sem Ivan Carieu.«

Že je odprla ustnice, da bi mu rekla:

»In jaz sem, jaz sem Marija, saj veš, tvoja sestra Marija.«

Toda na teh rdečih, svežih, polnih ustnicah je videl on toliko upanja, da Marija — ne da bi se zavedla, kaj se godi v njej — ni mogla izgovoriti besede in je samo smehljuje se obstala pred njim. Naposled se je zbral in rekel:

»Če hočete, pojdeva ven!«

Skupaj sta šla, počasi, zamišljeno. Ka sta bila zunaj, jo je prijel za roke. Potem jo je vzle pod roko. Pustila mu je.

Zakaj ni takoj razdrla te žalostne zmoti? Namesto tega mu je samo rekla:

»Ali živite čisto sami?«

»Da, seveda«, je odgovoril. Potem pa, sama bog vedi, kako se je trudil, da je to besedo rekel: »Zakaj me vprašujete? Tako smešno je. Saj vendar veste, siromak sem... Zaradi siromaštva se zdim tudi vsem tako smešen.«

»Ali nimate nobenega prijatelja?«

»Ali kdo mara zame?... Saj razumem — toda kako naj rečem... Nerodno mu je bilo govoriti o takih stvareh. Tudi ni bil vajen uporabljati takih besed in zato so ga zmedla.

Toda namesto da bi mu bila vse razložila, je nadaljevala tiho, skoraj šepetaje:

»Kako mehek je izraz vašega obraza. Mar-sikatera ženska bi bila lahko z vami srečna.«

»Do danes mi ni še nobena rekla, da...«

»Toda jaz vam tako pravim... Saj me vendar slišite?«

Iznenada jo je objel s svojimi dolgimi rokami in jo potegnil k sebi, da bi jo poljubil. Njegove ustnice so se dotaknile njenega lica. lica.

Potisnila ga je stran.

»Ne, ne.«

Brez moči so mu omahnile roke, tako slaboten, tako poteptan je stal pred njo.

»Poslušajte me«, je rekla Marija. »Ne smete me ljubiti. Zelo nesrečna bi bila, če bi me ljubili. Nisem prosta, ne, nisem prosta... Če bi le vedeli... In potem — stran moram od tod. Toda druge ženske bodo odkrile, prav tako kakor jaz, da niste kakor kdorsibodi...«

»Kako?« je vzkliknil in njegov obraz je bil kakor v ekstazi. »Da bi mene ljubile? Ali je sploh mogoče mene ljubiti? Povejte mi, ali bi me ljubili, če bi bili prosti?«

»Da«, je šepnila, »da... toda — zdaj se dobro imejte!...«

Pobegnila je.

On pa je ostal še tam, ves trd, blede in nekaj na niem se je lesketalo kakor voščena sveča. Njegove oči, njegov obraz, vse se je lesketalo. Zadel ga je odsev najlepše, najčudovitejše ženske... Od tega trenutka dalje se mu je zdelo, da ima ogromen zaklad, talisman, ki mu je dal moškost in moč, da se

bo lahko boril za življenje in srečo.

Ona pa je zbežala, odhitela, ne da bi jo bil kdo opazil, po brezkončnem hodniku gostilne. vrgla se je na posteljo v svoji siromašni sobici in zarila svoj obraz v blazine.

Ko se je zjutraj zračilo, je šla stran. Svo-

jega zapuščenega brata ni smela več srečati, ker se mu je pokazala kot ljubeča žena in ne kot sestra.

Zelo je jokala, ko je šla. Toda to so bile solze veselja in bolečine hkrati.

Henry Barbusse

Kobilarjeva vrnitev

V Kobilarjevi bajti je zavladalo burno veselje, ko je mati Meta prebrala očetovo pismo. Stiri leta je že živitarila mala domačija brez gospodarja, ki se je ubijal in mučil po svetu, da bi potem s prihranki utrdil dom in svojim olajšal življenje. Ko je odhajal, je Meta pričakovala četrtega otroka.

»Če bo dekle, jo krstite za Metko.« je ob slovesu naročil oče Miha, ki si je ob treh sinovih silno želel hčerke. To je bila njegova zadnja želja, poslednje naročilo pred odhodom v neznani svet. In kakor da se mu je usoda, ki mu je sicer tako skopo pošiljala vesele trenutke na pot življenja, hotela zdaj posebej prikupiti, je dobrega pol leta po očetovem odhodu zajokala na svet brhko dekletce, ki se je v teh letih razvilo v ljubko, koderasto živo igračko. Metkine oči so se rjavo svetlikale ko najmehkejši baršun, njen smeh pa je bil kakor žuborenje studenca, ko iz gozdička za hišo smuka po solnčni pokrajini kdo ve kam v ta pisani svet.

Odkar so bili očetu sporočili novico, ni po zabil v nobenem pismu omeniti Metke. Vpraševal je, kako kaj rase in se razvija, ali je zdrava, komu je podobna in koliko drobnih malenkosti, da mu žena nikoli ni znala sporočiti vseh podrobnosti, ki so se pač njej zdele vsakdanje in brezpomembne, medtem ko so očetu v daljni tujini pomagala ustvarjati sliko tako željno pričakovanega otroka. Kadarkoli je poslal domov kaj denarja, ni nikoli pozabil omeniti, da je del zneska določen prav posebej za Metko, in je zapored naštel, kaj naj ji mati vse kupi. Tako mali ni nikoli manjkalo niti obleke niti igračk in so se ljudje kar čudili, češ:

»Malo imaš kakor gospodično, Kobilarica. Le kaj poreče Miha, kadar se vrne?«

»Saj on tako želi,« se je smehljala bajtarica. »Če mu z ničemer drugim ne morem pomagati, naj mu izpolnujem vsaj te želje.«

V prenekateri ženi se je zdramila jedka zavist, ko je spoznala, v kaki skladnosti živi Kobilarjeva družina kljub temu, da se mora oče pehati kdo ve kje po svetu.

»Kdo bi si bil mislil, da se bo Miha kdaj tako naredil!« se je zavzela ta in ona. »Dokler je fantoval, je bil ko metulj. Nikjer ga ni dolgo držalo.«

»Zivahen junec bo zmeraj dober vol,« je menila stara kmetica, ki se je že močno nagibala k zemlji in je zato gledala na življenje brez samoljubja. Kadar je srečala Kobilarico, jo je vzpodbujala:

»Le vesela bodi, Meta, da je takol Mož, kakršen je tvoj Miha, je malo. Prenekatera gruntarica bi bila srečna, ko bi smela biti njegova žena.«

Izpodbudne besede izkušene starke so Kobilarico navdajale s ponosom in so utrjevale v njej občutek tihe sreče. Nič se ni zmejnala zato, če jo je kje zavistna znanka zbodla z oponašajočo besedo. Samo smehljala se je, češ:

»Vsak po svoje. Mihov denar je s pretrdimi žulji prigraran, da bi mu jaz smela kratiti voljo, kaj naj počne z njim.«

Zenske, posebno take, kjer je bilo v hiši več šundra ko miru, so si jezile:

»Joj, kako je Kobilarica prevzetna! Bo že videla, kaj in kako bo, kadar pride Miha zgaran in nejevoljen domov. Še nekaterikrat jo bo nalomil, pa bo imela njegovo voljo!«

Skrivaj so se muzale ob misli, da utegne biti Kobilarica za vso svojo nežno vdanost in zvestobo nazadnje celo tepena, češ:

»Dedci so vsi enaki. Skraja je vse mleko in med, ko se pa naveliča, začne celo najslajšo medico zametavati kakor najhujši pelin!«

Tako govoričenje je bila edina senca, ki je nekoliko megličila nebo Kobilaričine sreče, vendar ji ni nikoli mogla resnično leči na

dušo. Zdaj pa, ko je v drhtečih rokah držala možovo pismo, je še ta edini mrak utonil v solnčni radosti. Na oknih so se kupičile ledene rože, zunaj je snežilo, kakor da ni več nobenega presledka med nebom in zemljo, v Metini duši pa je zasijalo tako žarko sonce, da ga ni mogla pozdraviti drugače ko s solzami.

Otroci so se plaho gnetli okrog nje. V vseh drobnih srcih se je dramilo samo eno neizgovorjeno vprašanje:

»Kaj se je zgodilo materi, da joče.«

Poldetu in Janezu so že silile solze v oči, Mihče je v zadregi vtaknil palec v usta, Metka pa se je stisnila k bratcu in ga šepetaje vprašala:

»Ali bomo zdaj vsi jokali?«

Šele to vprašanje je mater zdramilo iz vesele otopelosti. Zasmejala se je in dvignila malo k sebi:

»Kaj pa stojite kakor snopi? Očka pride domov, otroci, očka!«

Beseda je kakor pesem. Otrokom se zaiskri v očeh, vseh se poloti vesel nemir, da mezde in gomaze ter izprašujejo mater brez konca in kraja.

To je v tesni hišici pripravljajanja in pospravljanja, dela in veselega pričakovanja, dokler naposled ne napoči dan, ko mati Meta praznično obleče svojo štiriglavo čredico in se odpravi z njo na dve uri oddaljeno postajo. Dan poprej je zavladala odjuga, čez noč pa je pritisnil mráz in je nastala taka poledica, da se mali kar trkljajo po vijugastih poteh. Spchani in potolčeni pridejo na postajo in čakajo Vlak ima zamudo. Zaradi zametov in mraza, pravijo železniški uslužbenci. Kobilarjevi pa so tako nestrpni, da nimajo nikjer obstanka. Kdaj se pripelje očka? Kakšen je zdaj? Kaj jim bo prinesel? Ali jih bo spoznal?

Vprašanj je toliko, da mati niti ne utegne sproti dovolj hitro odgovarjati, ko končno vendarle prisopiha iz dalje vlak. Od zmrzlih tal se pošastno odbija udarjanje koles. Ved-

no bliže prihaja šum, vmes se oglašajo vriski lokomotive.

Vlak še drvi, a potniki že odpirajo okna in se ozirajo po svojcih. Meta bega z očmi. Seveda gleda že tudi Miha venkaj. Zeni se zdi, da še ni spoznal svojih, zato hlastno dvigne Metko v naročje in pomaha z roko v pozdrav.

»Otroci, ali vidite očka?«

Otroci mahajo, zagoreli obraz v oknu se zjasni, vlak zmanjšuje brzino.

»Pozor!« opozarjajo železničarji ljudi, ki vedno bolj silijo k tirom.

Kobilar je spoznal svoje in hiti, da bi čim prej prišel do njih. Komaj utegne ženi pomahati z roko, je že pri vratih, da bi bil tako vsaj prvi zunaj. Vse si pripravi in tudi že odklene vrata, ko ga v trenutku, ko vlak zavozí čez kretnice, močan sunek pahne naprej. Kobilar omahne, se opoteče in se hoče ujeti za držaj pri vratih, a zgreši in zdrkne venkaj. Vse se zgodi z bliskovito naglico. Ljudje kriknejo, zavore zaškripljejo in železničarji hite na pomoč.

»Ali ga je hudo? Kdo pa je bil?«

»Mir! Prostor!«

Kobilarici se šibe noge. Od nekod prineso nosilnice, drugi odganjajo radovedneže. To mati Meta še vidi, potem pa se ji zamegli pred očmi in omahne na zledenela tla.

»Naložite ga nazaj, da bo prejel v bolnišnici!« svetuje nekdo, črnkasti sprevodnik pa trpko:

»Cemu, saj vendar vidite, da mu je odtrgalo glavo!«

Kobilarjevi otroci jokajo ob materi in kličejo očeta, ki se je vrnil tako, da nikdar več ne bo zapustil rodnega kraja.

Čez malo zopet zaškripljejo kolesa, lokomotiva zavriska in odbrzi v zimski dan, kakor da se ni zgodilo nič. Samo tam po cesti se pod večer vije žalosten sprevod. V plahiti zaviti leži Kobilar na lojtrnem vozu, ki ga previdno vlečeta dva vola. Za vozom se komaj vlečejo vdova in otroci, zraven pa stopa nekaj sosedov, ki skušajo tolažiti in pomagati, a se hkratu čutijo brez moči pod nadihom neizprosne smrti.

Skozi megleno ozračje mežika sonce, a je brez moči in se kmalu čisto skriva za gosto zaveso oblakov.

S hribov brije oster veter, pri fari zazvojni mrliču in zvoki bijejo vdovo naravnost v srce. Dom, ki je bil še davi kakor cvetlična greda, molče sprejme mrtvega gospodarja.

Ivan Albrecht

Za zločincem manjka sled

»Zločin se je zgodil okoli poldneva. Pri raztelesenju so našli devetmilimetrsko kroglo. Za zločincem manjka sled. Vsa poročila, ki bi mogla pomagati k izsleditvi zločince...«

Glas v zvočniku je bil hladen in stvaren. Torsten je aparat zaprl. Vse v sobi je utihnilo. Zunaj je padel mrak na ceste in mesto.

»Manjka sled...« je tiho rekel in se nekoliko nasmehnil. Zanj je to dejanje pomenilo veliko sprostitev. Marlena je bila mrtva. Nikakšnega kesanja ni čutil. Doslej se je samo malo bal, da je storil kaj neprevidega, kar bi ga bilo moglo izdati. Tudi to je zdaj minilo. Saj so povedali, da manjka za zločincem sled. Dolge tedne je pripravljaval ta strel, vse je premislil, preudaril je, kaj mora vse storiti, da ga ne odkrijejo, dokler ni včeraj svojega dejanja opravil in se polastil pisem, ki bi mu mogla biti nevarna.

Vzel je orožje iz žepa, ga potehtal v roki in nabil. Imel ga je za poslednjo pomoč, če bi mu prišli na sled. Zdaj te pomoči ne bo več potreboval. V parku bo zagnal orožje v prekop.

Torsten je spravil orožje v žep in se vzravnal pred ogledalom. Neukrotljiva življenjska sla se je ga polotila. Globoko se je oddahnil. Zdaj je že vse minilo. Ubil je človeka. Moralo je tako biti. Zaradi Eveline...

Zagledal je njen rdeči klobuček na cesti. Hlastno si je oblekel plašč, vzletel klobuk in rokavice, zapustil stanovanje. V mračni veži mu je dekle prišlo nasproti. Objel jo je,

pritisnil k sebi, da je skoraj kriknila. Evelina ne bo dobila nobenega pisma! Zadnjič mu je Marlena grozila, da bo pisma poslala njej in ji vse izdala. Da ima otroka z njim, da jo je zapustil zaradi Eveline.

»Evelina, je tiho rekel, «mala Evelina.«

Z roko v roki sta šla po cestah. »Tako tih si danes, Andrej,« je reklo dekle in se mu nasmehnilo. Potem sta zavila proti parku. Nekaj ga je prijelo, nekakšno čudno hotenje, da se mora takoj iznebiti orožja.

»Najino stanovanje bo kmalu pripravljeno. Starši so bili že včeraj tu,« je rekla Evelina.

Starši... stanovanje... Evelina... Nerazložno je poslušal njene besede. Nič več se ne bo mogla Marlena vsiliti med njena in njo. Za grmovjem pred sabo sta videla betonski zid prekopa.

Pred njima je bila voda. Brez ledu. Zdaj bom moral samo poslati dekle naprej. Nerazložno je čutil skozi hlačni žep obrise orožja.

Skoraj temno je bilo okoli njiju. Evelina se ga je še tesneje oprijela. Pred njima so se pokazale sence. Šele po glasu je Torsten spoznal, da sta tam Peters in njegova mlada žena. Peters je delal s Torstenom v isti pisarni.

Skupaj so šli dalje. Proti svetilkam v daljavi. Tam so bila razsvetljena okna velikega hotela v parku. Sabina in Evelina sta šepetali in se tiho smejala. Torsten je prijel Petersa in zaostal za njim, za nekoliko korakov. Ženski pred njima sta bil kakor dve črni vitki senci.

Torsten ni bil vesel. Orožje v žepu ga je žgalo in tiščalo. Pri prekopu bi ga bil moral odvreči. Zdelo se mu je, da mu je neka čudna temna sila branila, da tega ni storil.

Zenski sta šli v kavarno. Moža sta morala stopiti za njima. Toplota jima je udarila v obraz, znašla sta se sredi smeha. Vmes sta ujela tuj glas iz zvočnika. Torsten je obstal in se zastrmel v kot, kjer je stal aparat.

»Pri raztelesenju so našli devetmilimetrsko kroglo. Za zločincem manjka sled. Vse poročila, ki bi mogla pomagati k izsleditvi zločinca...«

»Andrej!« Evelina je stopila k njemu. Zbral se je in jo pogledal z nemirnimi, vprašujočimi očmi.

Glasba je začela igrati. Zaplesala sta. Vmes spet glas iz radijskega aparata. Ko se bo vračal, bo zagnal revolver v prekop... Dekleta so šepetala, se smejala. Zdaj ga je nekaj začelo iznenada motiti. »Ni mu šlo prav v račun. Evelina se mu ni zdela vredna tega dejanja. Samo zaradi nje je ustrelil Marleno. Tako resno je vzel Evelino, da se je bal pisem, ki jih je bil nekoč pisal Marleni...«

»Evelina, poslušaj me!« ji je rekel. »Če bi bil kdaj ljubil kakšno drugo dekle in imel, recimo sina... Kaj bi ti k temu rekla, Evelina?«

Mala Evelina se je nasmehnila.

»Neumnost, Andrej! Zakaj pa to govoriš?«

»Če bi bilo tako...«

Njen nasmeh je počasi zamrl. Opazil je to. Nekdo ga je sunil. Niti opazil tega ni. Ves poln neke neznane neizmerne napetosti je čakal na njen odgovor.

»Ne bi bilo tako hudo, Andrej«, je rekla Evelina. »Kar povej mi, kako je bilo temu dekletu ime!« Nasmehnila se je. »Ali ne bi bil tudi moj sin? Ali si bil zaradi tega danes tako tih?«

Neizmerna praznina je nastala v njem. Plesne glasbe je bilo konec. Na svoje prostore so šli. Zastonj je bil njegov strah, zastonj je bil njegov zločin.

»Kako ji je bilo ime?« je tiho še enkrat vprašala. Obotavljal se je. Nikoli ji ne sme povedati imena.

Dvignil je glavo. Nad njim spet glas iz zvočnika:

»Pri raztelesenju so našli devetmilimetrsko kroglo. Za zločincem manjka sled...«

Orožje v žepu! Mora se ga iznebiti. Počasi je vstal: »Za trenutek mi oprostite!«

Že je šel od nje, pa se je spet vrnil. »Marlena ji je bilo ime«, je še rekel in potem kar pobegnil.

Našli so ga ob prekopu. Mrtvega. V revolverju sta manjkala dva strela, dve devetmilimetrski krogli.

Jean Marat

Kaj počneta Boltek in Špelca čez leto

Januarja snežec beli pada,
Boltek, Špelca sankata se rada.

V februarju sanke odložita,
pa po ledu malo se vrtita.

V marcu se od nas poslavlja zima,
zvončkov tropa za potokom kima.

Psa v aprilu Boltek si napreže,
brazde s plugom v njivo reže.

V maju s cvetjem se samo igrata,
zdaj dovolj ga vsepovsod imata.

Junija koštrunčka paseta,
sama tudi le koštrunčka sta.

Julija pa hvalita Boga,
da dovolj vode naš svet ima

In v avgustu Boltek žito reže,
Špelca pa vesela snope veže.

Jabolka septembra trgata,
v košek skrbno jih polagata.

Lov oktobra nam koristi da,
ako mojster z lovom se peča.

Ko v novembru mrzel dežek lije,
pod marelo par se mladi skrije.

A v decembru sveto noč slavita
in darov se lepih veselita.

1.

2.

3.

Popotnikova torba

Obmejnemu kmetu je potrebna pomoč

Gornja Radgona, marca.

Pri zadnjih volitvah v narodno skupščino so naši nasprotniki vsakogar, ki ni volil liste dr. Stojadinovića, označevali za komuniste. Pa še sedaj se slišijo podobne besede. A temu ni tako. Slovenski kmet se nikdar ni vnemal za komunizem in se tudi ne bo, čeprav je v stiski in čeprav je v opozicijski stranki. Le gospodarsko bi se rad izboljšal in zato tudi terja od države primerne ukrepe.

Težavne so razmere, ki vladajo na kmetih. Zlasti ob Muri na meji. Tri leta zaporedno smo imeli silne poplave. Vse časopise je pisalo o tem, našlo slike in pomilovalo ubogega kmeta, ki mu je Mura odnesla mnogo rodovitne zemlje, na travnike nasula peska, blata in dračja ter poškodovala zgradbe. Prišle so komisije na ogled in izjavile, da se mora kmetu pomagati. Zlasti da se mu mora odpisati davek. Tri leta že trpe pomanjkanje ljudje in živina, a davek se ni odoisal in tudi odlog plačil obrokov za kmečke dolgove ni bil dovoljen. Kmet, ki dostikrat nima niti za sol, bi moral plačati obrok. Ker tega ne more, dobi upnik pravico izterjati celotni dolg. Kmet ne more prodati ničesar, posojila ne dobi nikjer, zato ga upnik izroči odvetniku, da izterja dolg.

Kmetu se na dražbi proda živina za eno tretjino cenilne vrednosti. Korist od tega imajo le brezvestni živinski prekupčevalci, ki se dogovore med seboj, da ne bodo nič licitirali, ampak živino pokupili za eno tretjino cenilne vrednosti. Ti ljudje popivajo potem po gostilnah na račun žuljev obupanega kmeta.

Zgodil se je primer, da je prekupčevalec kupil kravo na držabi za 500 din. a čez nekaj ur jo je prodal za 1500 din. Kmet, ki je redil kravo tri leta, je dobil 500 din, prekupčevalec pa je v nekaj urah zaslužil 1000 din. Kje je pravica? Uredba o kmečki razdolžitvi na ta način kmetu skoraj več škoduje kakor koristi. Hlevi so se izpraznili, gozdovi posekali, dolg pa še vedno ni plačan. Vsaj tako dolgo naj bi se izterjevanje odložilo, da bi se kmet vsaj malo opomogel. Gotovo je krivično, ako kmetu, ki ne živi po lastni krivdi v bedi, za dolg prodaja njegovo živino za eno tretjino cenilne vrednosti. Država in banovina naj napravijo konec takemu izkoriščanju kmeta.

Kmet, ki je in ostane steber države, obupa in v svojem obupu ne ve, kam bi se obrnil. Spričo takih razmer ni čudno, če lastni otroci beže pod silo razmer izpod rodne krova in iščejo drugod lažjega zaslužka. So primeri, da sinovi nočejo od očetov prevzeti posestva. Včasih je bilo drugače in so sinovi komaj čakali, da bi lahko po svoje gospodarili. Res so takemu stanju krive pred vsem nesreče, ki so se zadnja leta kar vrstile, toda oblastva morajo to upoštevati in storiti vse, da se kmetu pomaga. Treba je onemogočiti zlorabe kmečke stiske, znižati davke, odložiti obroke kmečkih dolgov, a tudi poskrbeli za to, da nas ne bo Mura ugonabljal. Kmetu na meji je treba nemudno pomagati. Naš klic naj ne ostane klic vplodnega v puščavi.

Izobraževalni tečaj kmečke mladine

Ljutomer, marca.

V nedeljo 10. t. m. so priredila Društva kmečkih fantov in deklet ptujskega in ljutomerskega okraja prosvetno-izobraževalni tečaj, katerega se je udeležilo 52 deklet in fantov, med njimi nad 30 iz ljutomerskega okraja.

Tečaj je vodil predsednik ptujskega okrožja kmečkih fantov in deklet g. Jožko Tomažič, ki je v uvodu svojega govora predvsem pozdravil predsednika in tajnika Zveze kmečkih fantov in deklet iz Ljubljane gg. Kronovška Ivana in Nemca Ivana, kakor tudi udeležence in udeleženke tečaja iz Prekmurja in ljutomerske okolice, kjer sicer zaenkrat društva še ne obstoje, pa je bila udeležba na tečaju vendarle velika.

Tečaj, ki je bil enodneven, je vsestransko uspel. Tečajniki so obiskali tudi predstavo v Sokolskem kinu, nato so se vrnili na slavnostni zaključek tečaja, ki je bil v dvorani g. Zavratnika. V imenu prirediteljev sta se zahvalila za številno udeležbo gg. Tomažič Jožko in Vladimir Kreft ter izrekla še posebno zahvalo zastopnikoma kmečkomladiškega gibanja iz Ljubljane gg. Kronovšku in Nemcu, pri čemer sta izrazila trdno upanje, da bo ta tečaj prinesel dobre sadove za te kraje in za gibanje.

V najlepšem razpoloženju so se potem tečajniki in tečajnice razšli z željo, da se tečaj čimprej ponovi.

Najnevarnejši razbojnik na Slovenskem pod ključem

Kranj, marca

V neki hiši na Stari cesti ob Savi v Kranju stajajo Batičevi, pri katerih se je pred kratkim skrival Hacetu pajdaš Strmolet. Batičevi menda niso vedeli, koga so skrivali, a za njegovo skrivališče so kmalu zvedeli kranjski stražniki. Pred dnevi so Strmoleta aretirali in izvedeli tudi, da se je večkrat zglasil pri njem neki svetlolasi mladenič, s katerim je imel dolge pogovore. Batičevi so povedali stražnikom, da je tudi večkrat prenočil pri Strmoletu.

Stražniki so po opisu takoj spoznali, da je šlo za razbojnika Antona Haceta. Zato so naročili Batičevim po aretaciji Strmoleta, naj takoj obveste stražnico, če bi se njegov pajdaš spet pojavil. Sumljivi mladenič se je v sredo 13. t. m. zvečer res spet pojavil pri Batičevih in vprašal po Strmoletu. Batičevi so ga sprejeli, niso pa mu povedali, da je bil Strmolet aretiran, marveč so dejali, da se bo kmalu vrnil. Fant je odšel v Strmoletovo sobo, kjer je sedel na stol, medtem pa so Batičevi hitro poslali iz hiše nekega otroka na stražnico javiti, da je sumljivi mladenič spet prišel.

Novica, ki jo je prinesel na stražnico otrok, je povzročila tam seveda veliko živahnost. Po kratkem posvetovanju sta bila določena stražnika 32letni France Medle in 30letni Gojmir Kremžar, da gresta v levji brlog. Ko sta se previdno približala hiši, sta hitro skočila v sobo in planila na razbojnika. Prvi stražnik je pograbil razbojnika za vrat in mu zasukal glavo, drugi pa ga je popadel od zadaj in mu skušal spodnesti noge. Razbojnik je bil silno presenečen, vendar se je na mah zavedel nevarnosti. Zbral je vse svoje moči in se skušal otresti stražnikov, ki pa nista popustila. Naenkrat pa je razbojnik zarjul, kajti posrečilo se mu je iztrgati stražniku roko, s katero je bliskovito segel v žep. Iz žepa je potegnil samokres in ustrelil. K sreči se je enemu izmed stražnikov posrečilo zgrabiti ga za roko in mu jo potisniti k lastnemu životu. Haca pa je vseeno streljal in toliko ukrivil prste, da je krogla udarila prvemu stražniku v nogo nad kolenom, z drugo kroglo pa je pogodil njegovega tovariša v nogo pod kolenom.

Stražnika kljub poškodbi nista popustila in sta ga slednič res podrla. Na strele so prihiteli v stanovanje bližni sosedje, ki so prišli vrlima stražnikoma na pomoč. Razbojnik je bil silno upehan, saj je trajala borba že kakih dvajset minut. Naposled se je posrečilo Haceta pritiskati ob tla, nato pa so ljudje prinesli vrvi, s katerimi so ga krepko zvezali.

Zvezanega razbojnika so spravili nato na policijo, kjer so ga takoj začeli zasliševati. Pri Hacetu so našli razne listine, glaseče se na tuja imena, in tri samokrese. Zapisnik o razbojniku je bil sestavljen približno opolnoči, nato pa so razbojnika posadili v zaprt avto, last kranjske gasilske čete, in ga pod močnim spremstvom uklenjenega prepeljali v Ljubljano, kjer so ga najprej izročili policiji, nato pa ga s še močnejšo stražo prepeljali v posebno celico v bivši šentpeterski vojašnici. S Hacetom sta se odpeljala v Ljubljano tudi oba ranjena stražnika Medle in Kremžar, ki se zdravita v bolnišnici.

Grehov ima Haca na vesti dolgo vrsto. Pravijo, da jih je okoli štirideset. Koliko je izvršil roparskih umorov, še ni dognano. Pri zasliševanju je izjavil, da zločinov drugih seveda noče prevzeti na svojo grbo. Zločinca v stari šentpeterski vojašnici niso imeli dolgo zaprtega, ker je bil upravičen sum, da bi skušal pobegniti, kar bi se mu iz te stare zgradbe laže posrečilo, zato so ga spravili v varnejšo celico pravosodne palače.

Ugotovljeno je že, da je Haca v sporu umoril svojega pajdaša Rudolfa Avpiča iz Ceremošnjic, ga oropal in zavlekel njegovo truplo v neki kozolec v Gameljnah. Steje Haca šele 23 let. Doma pa je iz Podcerke pri Starem trgu, kjer se je rodil kot cerkovnikov sin. Njegovi rojaki ga zaradi tega še danes imenujejo Mežnarjevega Tončka.

Velika železniška nesreča

Metlika, marca.

V nedeljo 17. t. m. ob 5. zjutraj se je zgodila med postajama Zaluko in Ozljem velika železniška nesreča. Osební vlak, ki je vozil iz Karlovca, je treščil v ozkem pasu pri Kolpi v plaz skalovja, ki je bil malo prej zasul progo. Lokomotiva se je s tako silo zarila v skalovje, da jo je kar dvignilo, a silni sunek je povzročil, da sta iztirila tudi oba prva osebna vagona in s potniki vred zdrknila po obrežju v Kolpo. Tretji vagon pa je po naključju obvisel na strmini. V tem vagonu se je vozil tudi prometni uradnik Ciril Adam iz Novega mesta in le njegovi duševni prisotnosti se je zahvaliti; da nesreča ni zahtevala še več žrtev. V usodnem trenutku je namreč skočil skozi okno in si tako rešil življenje, a takoj nato se je lotil reševalnih del. Opazil je, da je bila tudi lokomotiva na skalovju nevarno nagnjena. Z glasnimi klici je opozoril strojevodjo Pogačarja, kurjača Marinška in vlakovodjo Čadeža, da so v zadnjem trenutku skočili iz lokomotive. V naslednjem trenutku se je tudi lokomotiva zakotalila po bregu in se zavalila na oba vagona v vodi.

Na progi sta ostala le dva osebna vagona, hkratu z ostalimi vagoni, s katerimi so se vozili vojaški obvezniki. V teh usodnih trenutkih se je izkazal tudi posestnik Rupena iz Mirne peči. V trenutku največje nevarnosti je razbil šipo na oknu, sam pa skočil skozi okno, nato pa je krepko pomagal pri reševalnih delih. Njemu, Cirilu Adamu in še nekaterim drugim se je zahvaliti, da so bili ranjenci v osebnih vagonih takoj deležni pomoči.

Med potniki je bilo 25 ranjenih, od teh osem hudo. Vse ranjence so naložili na tovrstne avtomobile in jih prepeljali v bolnišnico v Karlovcu.

Pomoč so kmalu poslali iz Novega mesta, Karlovca in Ljubljane. Delavci so takoj začeli čistiti progo, na katero je bilo padlo približno 200 kubičnih metrov skalovja. Potniki v obeh vagonih, ki sta padla v vodo, so vsi mrtvi. Njih število še ni znano.

Strašna nesreča je globoko pretresla vse prebivalstvo. Na kraj nesreče je prispel tudi hrvaški ban g. dr. Šubašić v spremstvu inž. Trčkom, železniškim direktorjem iz Zagreba.

Iz Prekmurja

Huda povodenj v Prekmurju

Lendava, marca

Leto za letom obiskujejo Prekmurje hude nezgode. Če ne poplavi Mura, pa prestopajo trije potoki svoje bregove. Če kakšno leto povodenj izostane, se pojavi na lendavskem polju mišja nadloga.

V četrtek zvečer je nastala v Prekmurju velika povodenj. Ponoči so besni valovi Lendave in Kobiljskega potoka vdrli v hiše nižjega dela Lendave. Tudi v sosednih Trimlinih je nastala velika poplava.

Ob nastopu dneva se je pokazala vsa žalostna slika: od Lendave preko Trimlinov do Petišovcev je bilo eno samo veliko jezero.

Z zaskrbljenostjo gleda prizadeto prebivalstvo v pomlad, ki bo morda prinesla še nove povodnji.

★

Obsodbe v Murski Soboti. Mali senat okrajnega sodišča je obsodil Potočnika Janeza iz Kamensčaka pri Ljutomeru na en mesec zapor, ker je pustil svojega svaka, slaboumnega Kapuna Alojzija v nezakurjenem hlevu, zaradi česar je bilo njegovo življenje v nevarnosti. — Zaradi tatvin je bila obsodena na šest mesecev zapor Pušenjakova Bernarda od Male Nedelje. Ukradla je v Drakovcih proso, denar in nekaj obleke. — Prav tako zaradi tatvine so bili obsojeni Flinčec na 10 mesecev strogega zapor in 420 din denarne kazni, Zaman na dva meseca strogega zapor in 420 din denarne globe, Kocen pa na pet mesecev strogega zapor. Vsi so iz okolice Strigove ter so skupno kradli vino, žito, kokoši, odeje, denar in drugo, kar jim je prišlo pod roke.

Po denar je prišel. Preteklo leto je v hiši trgovca g. Štivena v Murski Soboti odprla Mohorjeva družba prodajalno knjig. Pred kratkim pa je poslovodka prodajalne začela opazati, da nekdo po malem krađe denar. Ker se je to stalno ponavljalo, je poslovodka to naznanila orožnikom. V nedavni noči ko je orožnik že mislil zapustiti prodajalno, je zdajci zarožljaj ključ v vratih. Vrata so se odprla in v prodajalno je stopil tat v osebi sluga v trgovini g. Štivena. Orožnik, ki je čakal za vrati, je vprašal slugo, kam gre. Sluga je bil toliko presenečen, da je kar odkrito odgovoril: »Po denar.« Ko ga je orožnik natančneje začel izpraševati, je tat vse priznal.

NJEGOVA ZADNJA ŽELJA

Na smrt bolni mož: »Obljubi mi, žena, da se boš po moji smrti omožila s sosedom Boltežarjem.«

Žena: »Zakaj pa?«

Mož: »Ker je bil zmeraj moj največji sovražnik.«

SOSEDJE.

Sosedova hčerka (pride zvečer k Ožbalovim): »Naš očka vpraša, ali bi mu mogli posoditi gramofon.«

Gospodar: »Kaj boste plesali?«

Sosedova hčerka: »O ne, le spali bi radi.«

Ženski vestnik

Za kuhinjo

Ocvirkovi cmoki. Napravi navadno krompirjevo testo, nato ga zvaljaj, posuj z ocvirkami, zvij skupaj in zreži na kose. Na koncih stisni skupaj in zakuhaj v slanem kropu.

Govedina v omaki. Če ti od juhe ostane govedina, jo pripravi v omaki. Mrzlo meso zreži na lepe rezine in jih daj na mizo s tole omako. Sesekljaj čebulo, trdo kuhano jajce, sardelo, 10 do 15 gramov kaper in dobro zmešaj z oljem in limonovim sokom, osoli in popoprjaj.

Pečenka iz kunčjega mesa. Pripravljenega kunca (domačega zajca) osnaži in operi v mrzli vodi, odstrani tenko kožico, zreži na kose in kose prevleci s slanino. Položi kose v kozo, zalij jih z mastjo ali sirovim maslom, osoli in peci približno eno uro. Kose pridno polivaj. V sok daj nekaj kisle smetane.

Janežev kruh. Zmešaj četrte kile sladkorja s sedmimi rumenjaki in dodaj nato sneg iz sedmih beljakov, žlico stolčenega janeža in 20 dek moke. Napravi podolgovato štruco in speci.

Praktični nasveti

Uporabnost tobačnega pepela. Noži, ki so rezali čebulo, slanike in druge močno dišeče stvari, prenašajo njihov duh in okus tudi na druga živila, če jih pošteno ne očistimo. Svoj duh pa izgube takoj, če jih odrgnemo z mešanico finega pepela in nekaj kapelj salmiakoveca. Pri tem izginejo z nožev tudi rjasti in kislini madeži vseh vrst. Nože pa je treba takoj oplakniti s čisto vodo, da ne začne ostri salmiakovec razjedati kovino. Tobaki pepel je sploh dober pripomoček za čiščenje kovinskih predmetov. Presejati ga moramo skozi tenko sito, nato pa ga lahko rabimo za suho čiščenje vseh kovinskih delov in za odstranjevanje belih krogov, ki nastanejo na poliranem pohištvu, če položimo nanj vročo posodo. V tem primeru pa moramo tobačni pepel malo ovlažiti, nanesimo ga na krog, in ko se posuši, ga odstranimo z mehko krpo.

Petrolejke gorijo bolj svetlo, če novi stenj (taht), preden ga vtakneš v svetilko, namočiš prej v kisu, potem pa pri peči dobro posušiš. Star smolnat stenj zavrzi in kupi novega.

Ne kuhaj jedi predolgo. Grda je razvada kuhati kakšno jed tako dolgo, dokler ne pride čas, da jo poneseš na mizo. Z dolgim kuhanjem namreč izgubijo jedi mnogo redilnih snovi.

Srbeče ozeblino se znebiš poleti z umivanjem nog v mrzli vodi, pozimi pa, če noge drgneš s snegom.

RADIO

LJUBLJANA

od 24. do 31. marca

Nedelja, 24. marca: 8: Praznični pozdrav (plošče). — 8.45: Verski govor (ravnatelj J. Jagodic). — 9: Napovedi. — 9.03: Komorni zvoki (plošče). 9.20: Prenos cerkvene glasbe iz frančiškanske cerkve. 10.20: Cvetke v glasbi (plošče). — 11: Tamburaški orkester: Velikonočne pesmi (vodil bo g. L. Karmelj). — 11.45: Koncert opernega baritonista Borisa Popova (pri klavirju prof. Pavel Šivic). — 12.30: Naši odmevi (plošče). — 13: Napovedi. — 13.02: Velikonočni koncert (solist docent Karlo Rupel, igral bo povečani radijski orkester). — 17: Slavnostni napevi (plošče). — 17.30: Koncert pevskega zbora »Gospodstva zvonca«. — 18.15: Domači koncert radijskega orkestra. — 19: Napovedi. — 19.20: Nacionalna ura: Balkan, edinstveno gospodarsko področje (Gustav Ogrizek). — 19.40: Objave. — 20: Preludiji in melodije (plošče). — 20.30: Koncert vojaške godbe 40. pehotnega polka triglavskega (dirigent višji kapelnik Ferdo Herzog). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Oddaja za izseljence (sodelovala bosta radijski komorni zbor in radijski orkester).

Ponedeljek, 25. marca: 9: Napovedi, poročila. — 9.15: Prenos cerkvene glasbe iz trnovske cerkve. — 9.45: Verski govor (dr. Ciril Potočnik). — 10: Koncert radijskega orkestra. — 11.20: Tijardović: Mala Floramy (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Koncert narodne pesmi (sodelovali bodo Mirko Premelč, Andrej Jarc in Avgust Stanko — harmonika). — 14: Otroška ura: Manica Komanova kramlja. — 17: Zakaj nazaduje preskrba mest z domačo klavno živino (dr. Šibert Šimon). — 17.30:

Kmečki trio in Jožek in Ježek. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Zadržanje Srbov ob vstaji v Hercegovini in Boki (dr. Stranjaković). — 19.40: Objave. — 20: Pomladni večer (sodelovali bodo Fantje na vasi, Sonja Ivančičeva in radijski orkester). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Za boljše voljo (plošče).

Torek, 26. marca: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12: Zakaj veseli bi ne peli (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Reproduciran orkestralni koncert. — 14: Poročila. — 18: Ruske pesmi in skladbe (plošče). — 18.40: Dušeslovne prvine gospodarstva (dr. France Veber). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Naša nova notranja kolonizacija (dr. Ristič). — 19.40: Objave. — 19.50: Gospodarska poročila in nasveti (Drago Potočnik). — 20: Večer lahke glasbe (sodelovali bodo Ljubljanski pevski jazz-kvartet, Veseli godci in plošče). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Pesmi, šlagerji in kupleti (pel bo Mirko Jelačin, pri klavirju prof. Pavel Šivic).

Sreda, 27. marca: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12: Pisan drobiž (plošče). — 12.30: Poročila. — 18: Pester spored radijskega orkestra »Stirje fantje«. — 14: Poročila. — 18: Mladinska ura: a) Kaj pravita znanost in tehnika (prof. Adlešič), b) Za mlade naravoslovce (Zor). — 18.40: Nove taksne določbe (Stefan Voljč). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Zivljenje naših ribičev na Dojranu (Kosta Domazetović). — 19.40: Objave. — 19.50: Kaj se pretaka v rastlini (dr. Maks Vraber). — 20: Koncert pevskega zbora »Sava«. — 20.45: Obisk pri Bachu (plošče). 21.15: Pevski koncert Jozeta Gostića (pri klavirju prof. Pavel Šivic). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Citraški trio »Vesna«.

Četrtek, 28. marca: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12: Znani plesni orkestri (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Duet harmonik (brata Goloba). — 14: Poročila. — 18: Peser spored radijskega orkestra. — 18.40: Slovenščina za Slovence (dr. Rudolf Kolaric). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Todorović in »Velemirjanum« (Dubomir Jeltic). — 19.40: Objave. — 19.50: Deset minut zabave. — 20: Klavirski koncert (prof. Marijan Lipovšek). — 20.45: Koncert slovenske glasbe (radijski orkester). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Lajza simfonična glasba (plošče).

Petek, 29. marca: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 11: Solska ura: Iz Ljubljane v Curih na razstavo (Vida Sekulova). — 12: Naše pesmice (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 18: Zenska ura: Vzgojna posvetovalnica (Vida Peršuhova). — 18.20: Za oddih (plošče). — 18.40: Francoščina (dr. St. Leben). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Naši Primorci (Nikola Pavelič). — 19.40: Objave. — 19.50: O triglavskem smuku (Tujsko-prometna zveza). — 20: Vesele češke pesmice (plošče). — 20.30: Koncert operne glasbe (sodelovala bosta Vera Majdičeva in radijski orkester). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Citraški dueti (Mezgolits in Hebein).

Sobota, 30. marca: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12: Venček plošč. — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Venček plošč. — 14: Poročila. — 17: Otroška ura a) Slovenske narodne pravljice (brala bo Ukmar-Boltarjeva), b) Striček Matiček kramlja in prepeva. — 17.50: Pregled sporeda. — 18: Radijski orkester. — 18.40: Pogovori s poslušalci. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Osnovanje Jadranske straže in buditev pomorske zavesti (Otokar Lahmar). 19.40: Objave. — 20: Zunanje-politični pregled (dr. Kuhar). — 20.30: »Smo skuhali dovtipov zmes, natresli pesmi, godbo vmes«. Pisan večer za konec meseca. Sodelovali bodo znanci in neznanci. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Za vesel konec tedna (radijski orkester).

Za smeh in kratek čas

V MEDENIH TEDNIH

Novoporočenka: »Ah, Branko, kaj je lepše na svetu od ljubezni?«
Novoporočenec: »Nič ni lepšega, Zora... Sicer pa, ali je kosilo že kuhano?«

OTROŠKA

Učitelj: »Katere zobe dobi človek najnamadnje?«
Mihec: »Zlate.«

OTROŠKA

Sinko: »Ma, ali se ni čas kosila?«
Mati: »Ne, šele čez pol ure, Mihec.«
Sinko: »Tako? Moj želodec torej prehiteva na pol ure?«

V KNJIGARNI

Knjigarnar (izredno debeli dami): »Ko boste lastnica te knjige, boste shujšali za deset kil.«
Dama: »Dobro, vzela bom tri izvode...«

KOZA IN RACA.

A: »V Kurji vasi imajo kozo z dvema glavama.«
B: »To je pa gotovo raca.«
A: »Oprost, kozo bom pa vendar ločil od rade.«

POMOTA

Gospod: »Ta gospod pri vratih ima zelo lepo ženo.«
Dama: »To je moj mož.«
Gospod: »Ah, oprostite, zmotil sem se.«

ZENIN NASVET

Žena: »Nehaj kaditi, saj tobak je strup, ki te počasi ubija!«
Mož: »Morda bi ti bilo prijetnejše, da vzamem strup, ki hitro učinkuje?«

KATERI JE PAMETNEJŠI

Žena: »Moj prvi mož je bil mnogo pametnejši od tebe.«
Mož: »Ne, prav tako neumen je bil, ker bi te sicer ne bil vzel...«

ZA VSE GOSTE PLAČA

Miha (pride v gostilno): »Danes se mi je rodil sin, zato plačam vino za vso gostilno.«
Gostilničar: »Pa saj sva samo midva v gostilni.«
Miha: »Za vruga, kaj mislite, da bi si drugače privoščil tako zabavo?«

NA GODOVANJU PRI TETI

Teta: »Zakaj pa že gresta, Mihec, Jurček?«
Mihec: »Jurček je silno lačen, pa ne bi rad zamudil večerje...«

MED LJUDOŽRCI

Učenjak: »Ali veš, poglavar, kje je moj tovariš, ki je pred nekaj dnevi izginil?«
Poglavar ljudožrcev (se zasmeji in se pogladi po trebuhu): »On je že tu notri na top-lem!«

PREROKOVANJE

Spelca: »No, Jerica, kaj ti je rekla vedežvalka?«
Jerica: »Rekla mi je, da bom šla na potovanje, da bom dobila moža in otroka.«
Spelca: »Ali ti ni rekla ničesar drugega?«
Jerica: »Da, še posvarila me je, naj pazim, ad se bodo vse te reči zvrstile v pravem redu...«

HUDE SANJE

Žena: »Joj, sanjalo se mi je, da so v hišo vdrla razbojniki.«
Mož: »Nikar me ne budi iz spanja.«
Žena: »Moral sem te poklicati, ker me je tako strah.«
Mož: »Kar lepo zaspi in sanjaj naprej, da so orožniki razbojnike že polovili...«

BO ŽE ZRASEL

»Moj ženin je prav za prav majhen«, pripoveduje Vera.
»O, saj bo še zrasel« pripomni prijateljica Danica. »Njegov obraz je že znatno daljši, odkar sta zaročena...«

RIBNIŠKA.

Dva Ribničana prodajata po Ljubljani lesene žlice. Čez čas se srečata. Pa vpraša prvi: »Kako ti gre?«
»Kakor bolniku. Vsaki dve uri eno žlico, se odreže drugi.«

ZA NOS GA JE POTEGNIL

Melhijor: »Ali veš, kaj napravi steklar, če nima kozarca?«
Gašper: »Ne.«
Melhijor: »Veš, če nima kozarca, plje kar iz steklenice.«

SPOSOBNA JE

Mlado dekle se javi ravnatelju bolnišnice. Ravnatelj jo vpraša po njenih željah.

»Rada bi dobila službo bolniške sestre, reče mladenka.

»Ali ste v tem poslu izurjeni?« vpraša ravnatelj.

»Seveda sem«, odgovori dekle.

»Kako pa lahko to dokažete?«

»Prosim vas, dva moja brata sta nogometaša, tretji je rokoborec, oče pa je motociklistični dirkač...«

KAKO BI ČLOVEK SPAL,

Če bi bil lenivec (1), marabu (2), kača (3), slon (4), raca (5), kokoš (6), pingvin (7), pes (8) ali netopir (9).

V UREDNIŠTVU

Urednik: »Vaš spis ni slab, toda pisati bi morali preprosteje, da bi vas razumel lahko tudi neveden človek.«

Pisec: »Kaj me vi tudi ne razumete, gospod urednik?«

KRIVICA.

»Gospod župnik, ali ni krivica, da velja za moške deset, za ženske pa samo devet božjih zapovedi?« se huduje vaški šaljivec.

»Saj to ne drži,« reče župnik.

»Pač, pač. Zapoved, ki pravi, da si ne smeš želeti ženo svojega bližnjega, za ženske gotovo ne velja,« se odreže šaljivec.

V SOLI

Učitelj: »Zakaj štoklje jeseni odlete v Italijo?«

Jakec: »Zato, gospod učitelj, da imajo tudi Italijani lahko otroke!«

KADAR POSTANEJO OTROCI VELIKI

»Čudno je to«, je potožil gospod Gašper. »Ko je bila moja hči še majhna, se je najraje igrala s punčkami, moj sin pa z vojaki. Sedaj, ko sta velika, je pa baš obratno.«

PREVEČ ZAHTEVA

Mlada ženska: »Kaj mi še kažejo karte?«
Vedeževalka: »Vidim, da se boste kmalu seznanili z bogatim moškim. Zaljubil se boste v njega in potem bosta šla na potovanja...«

Mlada ženska: »Ali tudi lahko berete iz kart, kaj bo rekel moj mož k vsemu temu?«

VELIKA IZPREMEMBA

Gašper: »Gospod Melhijor, vi ste se pa zelo spremenili. Skoro vas nisem spoznal.«

Neznanec: »Saj nisem Melhijor.«

Gašper: »No, vidiš ga, že tako je izpremenjen, da tudi Melhijor ni več...«

GAMZI

Družba sedi za mizo. Jaka, ki je znan lenivec, pripoveduje, kako so gamzi plahi in kako s posebnimi glasovi svare drugega, kadar se bliža nevarnost. Pri tem vtakne Jaka v usta prste in poskuša posnemati svarilne glasove gamzov.

»Salament«, se začudi Boltežar, »to bi pa res rad videl, kako gamz vtakne svoj parkelj v usta, kadar hoče posvariti tovariše...«

SMEŠNA OBLEKA.

Gospa (služkinji): »Ali vas ni sram, Marička, da ste skrivaj oblekli mojo najboljšo obleko in šli v njej na ples?«

Služkinja: »Seveda sem se sramovala, ko so mi vsi pravili, kako smešno je obleka narajena.«

KOLEGA

Sinko: »Očka, kaj je to kolega?«

Oče: »Kolega je na primer človek, ki opravlja isto delo kakor jaz.«

Sinko: »Torej je striček Melhijor tvoj kolega?«

Oče: »Zakaj?«

Sinko: »Ker tudi on poljublja našo služkinjo.«

VOZnja S ČOLNOM

Čolnar: »Gospod, ali bi mi ne hoteli plačati takoj?«

Potnik: »Zakaj pa?«

Čolnar: »Saj ne vem, če se vam ne zgoči kaj hudega.«

PRED SODIŠČEM

Zagovornik: »Obtoženec po svojem duševnem stanju ni sposoben zagrešiti tak zločin. V tolo ni hodil, pa tudi sicer je precej omejen.«

Obtoženec: »Oprostite, take žalitve si prosim povedujta!«

V SOLI

Učitelj: »Kaj vidimo zunaj na prostem naš seboj?«

Učenec: »Modro nebo.«

Učitelj: »A kadar dežuje?«

Učenec: »Dežnik.«

ZENIN IN NEVESTA

Zenin: »Konko otrok bi si želela, dušica?«

Nevesta: »Tri. Več jih ne maram za nič na svetu.«

Zenin: »Zakaj pa ne?«

Nevesta: »Ker sem brala, da je vsak četrti otrok, ki se rodi na svetu, Kitajec...«

PO POGREBU

Gospodična: »Ali je vaš rajnki soprog še dolgo trpel?«

Vdova: »Že od tistega dne, ko sva se seznanila.«

NAPISAL MIEKO BRODNIK

Srce v okovih

ROMAN

72

Kregar je vztrepetal.
»Jutri pridejo po vas,« je neusmiljeno naljeval Branko. »Upam, da jih boste počakali...«

S težkim korakom je stopil k mizi.
»Oko za oko, zob za zob!«
Mladi mož je vzel klobuk in se obrnil k vratom.

»Tako bo najin račun poravnani. Če pa ga hočete drugače poravnati... brez hrupa... zaradi nje, ki ste jo onesrečili...«

Segel je v žep. V njegovih rokah se je zasvetil revolver. Položil ga je na mizo. Nato je počasi stopil proti vratom.

»Zbogom, Kregar!«
Vrata za njim so se zaprla. Koraki v veži so naglo zamrli.

Kregar je ostal sam.

Osemnajsto poglavje

SVIDENJE

Ko je Branko prišel po stopnicah dol, ga je v veži že čakal detektiv.

»Brž, skriti se moramo. Pravkar sem zakul avtomobil, ki je zavozil na dvorišče.«

Mladi mož si je segel z roko po čelu, kakor da hoče pregnati težke misli. Pravkar naj razgovor je tudi na njem zapustil sledove.

»Kdo?« je kratko vprašal in instinktivno skočil k najbližjemu drevesu. Detektiv se je splazil za njim.

»Ne vem. Moram iti gledat.«

Neslišno je smuknil v senci drevja k vrtnim vratom.

Preden je minila minuta, je bil že nazaj.

»Kregarjeva žena.«

Branko se je stresel.

»Sama?« je zajecjal.

»Ne, neki moški je z njo.«

V prvem trenutku je hotel mladi mož stati k njej in ji zastaviti pot, toda premagal se je.

Prihajala je po stezi. Skozi gosto vejevje je tu pa tam prodiral bled žarek mesečine. Sredi poti je obstala, skoraj tik ob njem. Videl je njen trpeč obraz, njene drhteče ustnice. Njenega spremljevalca ni poznal.

»Kdo je oni?« je vprašal šepetaje.

»Mož njene sestrične,« je prav tako tiho odgovoril detektiv. Branko je odleglo.

Ko je hotela stopiti naprej, proti vratom, ga je nekaj prijelo, da se ni mogel več premagati. Skočil je iz sence proti njej.

»Zora!«

Mlada žena se je obrnila. Ni spoznala njegovega glasu, tako ga je izpremenilo nenadno razburjenje.

»Kdo je?«

Njen spremljevalec mu je stopil nasproti.

»Kdo ste? Kaj bi radi?«

Posvetil mu je z žepno svetilko v obraz. Tedaj je Zora kriknila. Spoznala ga je.

Kakor v sanjah je stopila k njemu.

»Branko!« Komaj slišno je izrekla te besede. Zdelo se ji je, da se ves svet vrti okrog nje, in obšla jo je bolečina, da bi bila zavpijala.

Potem se je zavedla. Njena drobna ročica se je nehote iztegnila proti njemu.

Branko jo je pobožno stisnil. S tem stiskom roke je povedal vse, česar je bilo prepolno njegovo srce.

Takrat je nenadoma počil strel.

Zora je prebledela.

»Kaj je?« je vprašal Vinko, ki je bil nema priča nenadnemu svidenju.

Branko ni odgovoril. Obrnil se je stran.

»Kje je Marko?« se je takrat utrgalo iz Zore. V prvem trenutku je bila skoraj pozabila nanj. Zdaj se je spet oglasila mati v njej.

Ne čakajoč odgovora je šla naprej po stezi, kjer je že tolikokrat hodila.

S strahom v srcu je odrinila težka vrata, ki so bila le priprta. Potem je šla po stopnicah v prvo nadstropje. Niti opazila ni, da gre Branko za njo.

Prišla je na hodnik, kjer je bila na koncu otrokova soba. Pred vrati je stal Mitja. Mlada žena je obstala in ga nezaupno premerila.

»Ne boj se, Zora,« se je takrat za njenim hrbtom oglasil Branko, »moj prijatelj je Straži.«

»Vrata so zaklenjena,« je povedal Mitja.

»Ali bi jih vdrl?«

»Ključa ne moreš najti?«

»Ne. Menda ga ima vratar. Preiskal bi ga bil, pa leži zvezan v veži. Ker mi je detektiv ukazal, naj se ne ganem odtod...«

»Vlomiva,« je velel Branko, ki je videl, da postaja Zora nestrpna.

Mitja je uprl svoj široki hrbet v vrata. Ukrivila so se, toda vdati se niso hotela. Sunil je še enkrat, da so zahreščala.

Ta ropot je prebudil Marka, ki je še zmeraj spal. Prvi trenutek ni vedel, kaj naj to pomeni, potem pa se je spomnil vsega — kako so ga nenadoma odvedli in zaprli, kako sovražno se ga vsi gledali in kako grdo so z njim ravnali. Prestrašen je zajokal. Zlezal je s posteljice, da bi se skril.

Tedaj pa je začul glas, ki ga je poznal. Mamin glas je bil.

»Mamica!«

Stekel je k vratom in jel s svojimi šibkimi ročicami udarjati po njih.

»Marko, pazi! Idi proč od vrat!«

Umaknil se je. Še poslednji Mitjev napor. Vrata so se vdala in se razletela. Vhod je bil prost.

Prvi je skočil v sobo Branko. Privil je luč, vzel Marka v naročje in ga prinesel Zori. Malček je skozi solze, ki so mu še zmeraj silile iz oči, spoznal mamico in iztegnil proti njej ročice.

Vsa srečna ga je Zora pritisnila na svoje srce.

Branko je gledal zdaj njo, zdaj otroka. In v tem trenutku se mu je zdela Zora tako lepa, kakor še nikdar. Zdaj ni bilo več skritega strahu v njenih očeh, zdaj je bila sama sreča.

Potem pa se je njegov obraz nenadoma izpremenil. Mlada žena je ostrmela. Ni razumela. Zdajci pa jo je obšlo spoznanje: Brankove oči so obvisle na otroku.

»Tvoj je,« je tiho rekla.

Marko se je vzpel k svojemu očetu, v Brankovih očeh pa so se zalesketale solze. Tiho je objel malčka.

Ko so šli mimo Kregarjeve sobe, je hotela Zora stopiti tja, toda Branko ji je zastavil pot. Molče ga je pogledala, toda preden je mogla kaj reči, je že stopil čez prag in zaprl vrata za seboj.

Ko se je vrnil iz sobe, je bil še bolj molčeč, kakor prej. Rekel je Zori: »Pojdimo zdaj. Kregar je plačal zdaj svoj račun. Sam si je sodil...«

Devetnajsto poglavje

NOVA SREČA

Vest o Kregarjevem žalostnem koncu se je kmal uraznesla med ljudmi. Tedaj so se razvedele še mnoge reči, ki jih prej ljudje niso izdali, ker so se bal maščevanja okrutnega bogatina.

Dober mesec dni pozneje sta se Branko in Zora vzela. Zori je ostalo vse Kregarjevo imetje, toda ni ga marala sprejeti, ker se je lepila kri na njem. Z Brankom sta se dogovorila, da bosta vse prodala in podarila denar v dobrodelne namene. Tako bo to premoženje, ki je bilo prej iztisnjeno iz solza siromakom, brisalo siromakom solze.

Kupila sta si veliko graščino na deželi. Tam sta preživljala dneve svoje mlade sreče, ki jima je bila tako pozno dana. Brankove oči in Mitja sta jima pomagala gospodariti.

Leto dni nato, ko je Zora že spet zibala, sta prejela pismo iz daljne Sibirije. Janez jima je pisal. Da je srečen z Nadjo in da si prav nič ne želi domov. Sporočil mu je, da živi tam v miru, brez nevarnosti, in vprašal je, kdaj pride Branko iskat svoj del zaklada, ki ga še zmeraj čaka.

Branko se je sklonil k Zori in jo objel.

»Kaj potrebujem zakladov, saj imam tebe. Ti si mi več, kakor vsi zakladi svetala.«

KONEC.

Kako zdraviš ogrizeno drevje

Letošno zimo je zajec oglodal na tisoče in tisoče sadnih drevesc. Verjetno je tudi hud mrz na občutljivih vrstah povzročil zimopčnost. Če se sadjar za poškodovana drevesca ne pobriga, se jih mnogo posuši, ostala pa hirajo in se obotavljajo več let, preden se spet opomorejo. Mnogi nepoučeni sadjarji nameravajo poškodovano drevje izkopati in ga nadomestiti z novim, ker ne vedo, kako je treba taka drevesca zdraviti.

Prvo pravilo je, da ne prepustimo golih ran vplivu sončnih žarkov. Kakor pri ljudeh in živalih se tudi drevesne rane z razcefranimi robovi kaj nerade celijo, ker odmirajoče celice ovirajo sklenjeno rast mlade skorje ob robu rane. Vsako rano je treba zato toliko obrezati, da so njeni robovi čista gladki. Za to delo je potreben zelo oster nož, ker se rana tem hitreje celi, čim gladkejša je njena površina. Ko smo to delo opravili, namažemo rano s primernim celilnim mazilom. Nekateri uporabljajo v to svrhu cepilni vosek, ki sicer ni slabo zdravilo, ker vsebuje tudi rastila (avksine). Eno slabo lastnost pa le ima cepilni vosek: za večjo rabo je precej drag, če ga sam ne napraviš. Za večjo rabo je pripravno mazilo iz posušene ilovice (glina), ki smo ji dodali toliko goveje seči (scalnice), da dobimo bolj redko mazilo, ki je mnogo boljše od kravjekove zmesi z ilovico.

Ko smo ranjeno drevesce namažali, ga moramo poviti s cunjami, preko cunj pa oviti črn papir, da ima rana več toplote. Povoj povežemo še z motvozom.

Pri huje poškodovanih drevescih podpremo poleg tega celitev še tako, da premostimo ranjeno mesto z vcepitvijo mladega cepiča. Pod rano in nad njo napravimo, ko postane drevo muževno, zarezo v kožo v obliki črke T. Cepič priostriamo na obeh koncih, ga vtaknemo za lub in povijemo cepljeno mesto kakor sploh pri cepljenju. Tako dobi drevo dodatno pot za izmenjavo sokov med krono in koreninami.

Pri zelo hudih poškodbah poženejo po navadi iz korenin poganjki. Najlepšega izmed njih pustimo rasti in njegov vrh pozneje vcepimo nad poškodovanim mestom. Poganjek odrežemo v primerni višini v obliki dolgega poševnega prereza kakor pri kopulaciji in ga vcepimo pod kožo drevesca nad rano, kjer smo napravili zarezo v obliki ležeče črke T. Če poškodovano drevesce ne požene poganjkov, vsadimo tik debela mlad divjak in vcepimo njegovo debelce kakor v prejšnjem primeru. Operirano drevesce zavarujemo okoli in okoli s koli, da je varno pred vetrom in živino. Pri zelo močno poškodovanih delih pa odžagamo drevesce tik pod rano in ga nanovo cepimo v precep. Obilno koreninje povzroča močno rast in dobimo prej pridelek, kakor če bi vsadili novo drevesce. Cepiče vzamemo kar z bivše krone že sedaj.

A: »Kaj misliš, kako dolgo bo trajala vojna?«

B: »Do prvega.«

A: »Zakaj pa?«

B: »Ker vsi pravijo, da se bodo borili do zadnjega...«

Iz naših delavskih krajev

Vsemu članstvu NSZ pošiljamo vesele velikonočne pozdrave z željo, da bi bil praznik Vstajenja Gospodovega v veselje vsem, ki delajo in upajo

I. o. NSZ

Jesenice

Volitve v krajevno skupščino bratovske skladnice so zaključene. Pri teh volitvah ni bilo več take živahnosti kakor pri volitvah obratnih zaupnikov. Tudi volišča niso bila tako natrpana in smo že opoldne vedeli, da ne bo tako velike udeležbe kakor pri zaupniških volitvah. Strokovne organizacije so razdelile precej tiskanega papirja med delavstvo. Vsebinska nekaterih letakov je bila precej zmerna, drugih pa tudi kot običajno precej pestra.

Ze pri zadnjih volitvah smo ugotovili, da je SMRJ zelo škodovala s takratno izdajo letakov skupnim delavskim interesom. S tem je bil njihov namen dosežen, saj je poskušala dokazati delavcu, da so organizacije nepotrebne. Rdeči so bili trdno prepričani, da bodo obdržali večino nad ostalimi organizacijami in so zato uporabili vsa volilna sredstva in gesla, ki so jih imeli; a delavstvo je odločilo drugače. Pri zadnjih volitvah v krajevno bratovsko skladnico so imeli rdeči enega delegata več kot vse druge ostale organizacije, docim imajo sedaj združene organizacije 15 delegatov več kot SMRJ.

NSZ je prav zadovoljna z izidom teh volitev, ker si je pridobila primerno število delegatov in s tem tudi večjo pravico v krajevnem odboru. Imela bo sedaj zastopnika v upravnem odboru in še enega člana v nadzorstvu. Povečali smo tudi število delegatov za glavno skupščino bratovske skladnice. Volilnih upravičencev je bilo 3740; volitev se je udeležilo 2872 volilcev. NSZ je dobila 626 glasov, SMRJ 1321, JSZ 429, ZZZ 482. Na podlagi tega številičnega izida dobi NSZ 27 delgatov, JSZ 18, ZZZ 20, SMRJ 56. Mi gremo dalje po začrtani poti in se približujemo kraju in času, ko bo rdeči internacionali popolnoma odklenkalo in ne bo pomagala nobena demagogija več.

Dne 14. marca so bile volitve delegatov za glavno skupščino Bratovske skladnice železarn KID na Jesenicah in na Javorniku. Volilnih upravičencev je bilo 3.739. Čeprav so se volitve pričele že ob 5. zjutraj in so trajale do 19. je bila volilna udeležba razmeroma slaba. Glasovalo je 2858 volilnih upravičencev ali približno tri četrtine. Lista Narodno strokovne zveze je dobila 626, Jugoslovanska strokovna zveza je dobila 429, Savez metalških radnika Jugoslavije (socialisti) 1321 in Zveza združenih delavcev (Jugoras) 482 glasov. Narodna strokovna zveza je pri volitvah dosegla lep uspeh.

Zagorje

Rudarji — spreglejte!

Volilna borba je za nami, toda čas je, da rudarji spregledate in uvidite, od katere strani se uganja demagogija. Delavska politika je 29. februarja t.l. napisala poziv vsem rudarjem, v katerem jih je hotela prepričati o edino zveličavni ZRJ.

Poziv na rudarje je bil pisan v skrajno neokusnem tonu in je povsem plod demagogije. Iz članka samega pa se vidi, da je bilo privlečeno vse za lase, kar je povsem razumljivo, ker ZRJ nima stvarnih argumentov, s katerimi bi lahko dokazala NSZ njeno nedelavsko postopanje. Ker člankar ni imel stvarnih argumentov, splošno napada NSZ. Vsi oni pa, ki so jim razmere znane, vedo, da so trenja med NSZ in zastopniki ZRJ posebno ostra zadnja tri leta in to zaradi mezdnih gibanj in ostalih akcij, pri ka-

terih NSZ odločno zagovarja delavske interese in se ji celo očita, da je preveč radikalna. V splošnem pa lahko trdimo, da je NSZ vedno in povsod pravilno ščitila rudarske interese ter da je uspešno delovala pri vseh akcijah kot ZRJ in ostale strokovne organizacije. V mnogih primerih pa je prišla iniciativa prav iz naših vrst in tako tudi za zadnje mezdno gibanje pri TPD.

ZRJ dobro ve, da smo se pri zadnjem mezdnem gibanju, ki je bilo zaključeno dne 12. decembra 1939., odločno postavili na stran rudarjev kljub temu, da tedaj ni bilo govora o volitvah. Tedanji način pa smo upravičeno kritizirali in obsojali. Da smo imeli prav, nam je pokazal poznejši razvoj. Polemika, ki se je vršila v strokovnem glasilu Strokovne komisije »Ljudski glas«, pa nam samo to potrjuje. Istotako je bila tedaj nezadovoljna JSZ, najbolj pa rudarji, ki so celo začeli divjavo stavko. Javnost pa je tedaj stala odločno na strani rudarjev, kajti po vsem je bilo jasno, da je povišek, ki so ga prejeli rudarji, premajhen. G. Arh pa je ponovno v svojem glasilu »Ljudskem glasu« dokazoval, da temu ni tako. Končno pa je TPD priskočila delavstvu na pomoč z enkratnim nabavnim prispevkom in je s tem tudi dokazala in nehote priznala, da je delavstvo faktično prejelo premalo, sicer bi delavstvo tega nabavnega prispevka ne prejelo. S tem pa je seveda dobila NSZ zadoščenje, ker je vedno trdila, da so rudarji dobili premalo in da je na vsak način treba ponovno zvišati mezde.

Vsi pa vemo, da določila kolektivne pogodbe nikakor niso dopuščala, da bi se ponovno pričelo mezdno gibanje, kajti čl. 26. kolektivne pogodbe je prav s tistimi 6. točkami vezal rudarjem roke, da se nova akcija ni mogla pričeti. NSZ je v svojem strokovnem glasilu stvarno dokazovala, da je z ozirom na razmere, v katerih se je sklepala kolektivna pogodba, in razmere, v katerih smo živeli in živimo, na vsak način potrebno, da se gre preko kolektivne pogodbe, ker smo imeli pred očmi socialni interes vsega rudarskega delavstva. Povedali smo tudi upravičeno razloge ter momente, iz katerih je delavstvo popolnoma upravičeno, da se mu zviša mezda. Rudarji sami pa so lah-

Pogajanja s TPD

Mezdna pogajanja s Trboveljsko premogokopno družbo se bodo nadaljevala 28. marca. Strokovne organizacije se za pogajanja pripravljajo in so se med tem vršila že razna posvetovanja rudarjev. Novi poviški rudarskih mezd se bodo izplačali za dobo od 1. marca dalje. Vprašanje je, kakšni poviški se bodo dosegli s pogajanjem? Ali bo Trboveljska pristala le na ono povišanje, ki ga je dolžna priznati po obstoječi kolektivni pogodbi, ali pa bodo znale strokovne organizacije uveljaviti zahtevo rudarjev, da imajo pravico še do posebnega poviška mezd z ozirom na izjemne gospodarske prilike.

ko opazili, da se v drugem strokovnem časopisu o tem ni razpravljalo in ni iskalo potov, da bi se tako pomagalo rudarjem. Ko pa smo mi izdali predlog, pa so iz zavisti iskali dlako v jajcu in se zaleli v nas, in česar pa je točno razvidno, da jim ne gre toliko za delavske interese kot za to, da bi nas ponižali in zatrli. Baš v času stavke pa smo vsi videli, kako neprožno je določilo kolektivne pogodbe, ker rudarji niso mogli pričeti z novim mezdnim gibanjem, in smo prišli do prepričanja, da je treba določilo, ki ni dopuščalo mezdne gibanja, na vsak način spremeniti. K temu so nas vodili še drugi pomisleki. Po sedanjih določilih sme rudar stopiti v mezdno gibanje, če se zviša indeks Narodne banke za 6 točk. Toda tudi v tem primeru smejo organizacije zahtevati le razgovore, uspeh pa je odvisen od moči strokovnih organizacij in zavednega rudarstva. Torej to določilo je problematično, ki dopušča le razgovore, ostalo pa je odvisno od mezdne borbe. Ker pa je pri vseh mezdnih gibanjih potrebna borba, je potem razumljivo, da si rudar ne sme dati vezati roke, temveč mora imeti odprta vrata, da vsak čas prične borbo. Ker pa nam člen 26. kolektivne pogodbe do sedaj ne da možnosti, da bi se pričelo mezdno gibanje vsak čas, odnosno ko delavstvo čuti potrebo do upravičenega poviška, smo predlagali, naj bi se ta člen spremenil v toliko, da se odstrani teh 6 točk, kar imamo tudi pri večini ostalih kolektivnih pogodbah, ter nadomesti z besedilom, če bi se draginja bistveno spremenila in to besedilo bi dalo delavstvu možnost, da lahko vsak čas, ko smatra to za potrebno, zahteva razpravo. Ne trdimo, da je to besedilo absolutno dobro, toda vendar

Za Veliko noč

se najbolj priporoča

ново bok pivo

in

ležak pivo

iz

Pivovarne UNION

v Ljubljani

„SLAVIJA“

JUGOSLOVANSKA ZAVAROVALNA BANKA
V LJUBLJANI, GAJEVA ULICA 2

TELEFON 21-75, 21-76, 21-77 TELEFON

ZAVAROVANJA: POŽAR, VLOM, NEZGODE, TRANSPORT,
ZAKONITA ODGOVORNOST, RAZNA AVTOMOBILSKA ZAVAROVANJA,
RAZNE KOMBINACIJE ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ
ITD. PREVZEMA PO UGODNIH POGOJIH.

boljše kot dosedanje določilo, kajti lahko se zgodi, da indeks poraste za 5,9 točk, toda delavstvo po sedanjem določilo ni upravičeno do razgovorov. Če pa bi bilo v kolektivni pogodbi napisano besedilo, ki smo ga predlagali, bi delavstvo vsak čas pričelo razgovore, od katerih pa je itak odvisno vse, pa najsi bo to ali ono besedilo.

Torej trditev da bi bila ta izprememba le v korist družbe, ne drži, kajti baš sedaj smo videli, da je vse odvisno le od razgovorov, namen člena 26 kolektivne pogodbe pa je, da se ti razgovori omogočijo. Prav pri zadnji razpravi smo videli, da se je TPD prav tako izgovarjala in izmikala, četudi je porasel indeks celo preko 8 točk. Zato sodite rudarji sami, kaj je boljše, da se rudarjem in organizacijam zvežejo roke, ali pa da imajo proste roke in da tako vsak čas lahko zahtevajo razgovore.

Iz gornjega je dovolj jasno razvidno, da je ZRJ privlekla vse za lase, kajti nekaj je potrebovala za agitacijo zaradi volitev obratnih zaupnikov. Res pa je, da niti drugo besedilo ni idealno in da je dolžnost vseh organizacij in rudarjev, da poiščejo in izberejo ono besedilo, ki bo najbolj ustrezalo rudarskim zahtevam.

Mežica

Preteklo nedeljo so se vršile pri nas volitve delegatov v skupščino krajevne Bratovske skladnice v Mežici. Volilnih upravičencev je bilo 1007, volitev pa se je udeležilo 572 volilnih upravičencev t. j. nekoliko več kot 50 odst. Od oddanih glasov je dobila lista NSZ 187 glasov, lista SMRJ 272 glasov. Nekaj glasovnic je bilo neveljavnih. Pri volitvah smo ugotovili, da se narodno delavstvo zaveda svojega upravičenega obstoja in je pokazalo, da ostane vztrajno na začrtani poti in da bo korakalo dalje do končne zmage; kajti le njegovi predstavniki so kot resni možje odločeni zastopati težnje delavstva in mu pomagati k boljšim življenjskim pogojem. Od delegatov v skupščino nam po odanih glasovih pripada 19 delegatov, listi SMRJ pa 38. V upravnem odboru dobimo 2 delegata, SMRJ pa 4. Naši zastopniki bodo napravili za svoje tovariše vse, kar je največ mogoče v njihov dobrobit in obstanek. Vsem pa, ki so pomagali k tako lepemu uspehu, najlepša hvala z obljubo, da bomo opravičili zaupanje nacionalnih volilcev.

Volitve so za nami! Iz njih smo izšli pomlajeni in naše vrste so se pomnožile in s tem je tudi narastla naša moč in se okrepila volja za pozitivno novo delo. Čaka nas težko in odgovorno delo, ker smo prejeli od socialistov same razvaline in žalostno dediščino. V delavstvu bo treba vzgojiti borbenost in ustvariti miselnost s sodelovanjem vsega nacionalnega delavstva. Časi, ko je par ljudi ustrahovalo celokupno delavstvo, so za nami in hlapcev »Jernejev« ne sme biti med delavci več. Velikonočno vstajenje, ki ga praznujemo vsako leto, je letos za nas dan dela za napredek našega delavstva. Nočemo razredne borbe in sovraštva, hočemo povsod enakovrednega človeka. Nočemo več biti zaničevani, ker hočemo, da bo vsakdo spoštoval delo in cenil tistega, ki si s težkim delom služi svoj vsakdanji kruh. To je naš cilj in po tej poti bomo hodili do končne zmage. Nikoli se nismo skrivali za kakšno internacionalo ali iskali pomoči izven naših mej. Mi narodno zavedni delavci si hočemo v lastni domovini sami ustvariti socialni red in socialno pra-

vičnost, ki bo odgovarjala našim krajem in razmeram.

Vse tovariše, ki so pripomogli k tako lepi zmagi pa kličemo: Naprej brez miru na novo delo in v novo dobo! Naprej do vstajenja vsega zavednega narodnega delavstva! Vsem tovarišem želimo blagoslovljene velikonočne praznike.

Mirna na Dolenjskem

V nedeljo dne 17. t. m. je gostoval v Sokolskem domu na Mirni tamburaški odsek pomnožen z dramatskim in pevskim odsekom NSZ. Kljub izredno lepemu pomladnemu dnevu, je občinstvo napolnilo dvorano že v prvih popoldanskih urah do zadnjega kotička. S prisrčnim veseljem je pomladansko razpoloženo napredno občinstvo poslušalo lepe narodne pesmi, ki jih je igral tamburaški zbor pod skrbnim in spretnim vodstvom tov. L. Karmelja. Veliko smeha in zabave je nudila občinstvu spevoigra »Kovačev student«, katero je izborni dramatski odsek izvajal naravnost navdušujoče in brezhibno. Med odmori je zabaval številno navzoče delavstvo in ostalo občinstvo tov. Vozelj s kupleti in žel toliko priznanja in tak aplavz, da je moral vsak spev ponavljati. Obiskovalci te za Mirno tako izredne prireditve so bili nadvse zadovoljni in želijo, da bi imeli še čast sprejeti v svojo sredo tako odlične doste — igralce NSZ iz Ljubljane.

Vsa dolina Mirna—Mokronog je sedaj razgibana v smer načel in programa, ki ga zastopa NSZ med delavstvom. V kratkem bomo ustanovili novo podružnico NSZ za Mirnsko dolino, ker rabi tamošnje delavstvo tak delavski pokret, ki bo s pomočjo kulture, izobrazbe in prosvete izoblikoval delavca v nacionalno zavednega državljana in strokovno izobraženega delavca.

Novo mesto — Prečna

Podružnica NSZ v Novem mestu priredi v nedeljo, dne 31. marca ob 10. uri predavanje v gostilni pri Murnu na Bregu. Zastopnik NSZ iz Ljubljane bo predaval »O važnosti in nalogah delavskih strokovnih organizacij«. Istega dne popoldne pa pohitimo vsi člani novomeške podružnice v Prečno, kjer bo ob 3. uri popoldne predaval isti zastopnik iz Ljubljane »O pomenu Narodne strokovne zveze kot organizacije nacionalnega delavstva. Pričakujemo, da se bo odzvalo vabilu številno nacionalno misleče delavstvo iz Prečne in okolice. V nedeljo po Veliki noči nacionalni delavci v Novo mesto in v Prečno h Koširju. Odbor.

Videm Krško

Delavstvo celulozne tovarne v Vidmu—Krškem je imelo v nedeljo, dne 17. marca t. l. svoj velik praznik. Ustanovilo je podružnico Narodno strokovne zveze ter je bil ustanovni občni zbor izredno lepo obiskan kljub pomladanskemu soncu, ki je vabilo vse prijatelje narave v prelepo okolico Vidma in Krškega. Kljub skrajno vabljivim sončnim žarkom se je zbralo v gostilni g. Vaniča v Krškem nacionalno delavstvo, da si izbere iz svoje srede predstavnike oziroma odbor, ki bo predstavljal voljo članstva v celulozni tovarni. Zastopnika centrale sta pozdravila vse navzoče in govorila o pomenu narodne strokovne organizacije za delavstvo. Okolica Vidma in Krškega se peča s poljedelstvom in vi-

nogradništvom; k tej panogi narodnega gospodarstva se je pridružila še industrija, ki bo sporazumno z delavstvom pospeševala narodno blagostanje domačega prebivalstva. Prvi pionirji nove gospodarske ustanove so nacionalni delavci, ki so si ustanovili v nedeljo podružnico Narodne strokovne zveze.

Na občnem zboru smo opazili same mlade delavce, ki bodo v ponos NSZ v podružnici. NSZ bo posvetila vse svoje sile prospehu te najnovejše podružnice, tako da bo delavstvo pridobilo vse pravice, ki mu gredo po zakonu o zaščiti delavstva.

Po obširnih poročilih in pojasnilih zastopnikov centrale je bil soglasno izvoljen sie-deci odbor: Strgar Jože, predsednik, Preskar Ivan, podpredsednik, Bizjak Franc, tajnik, Pečnik Lušan, blagajnik. Dalje so v odboru: Pribožič, Peternel, Stupar, Pirc, Uhan, Bračun, Iskra, Abram, Pribožič K., Jelen Anton, Jurkovič Strgar F., Kolenc. Prvo delo novo izvoljenega odbora bo predložitev kolektivne pogodbe podjetju Kolektivna pogodba je že sestavljena. Potrebno bo staviti se nekatere točke, na kar bo predložena v pregled in odobritev g. tovarnarju. Imena tov. odbornikov jamčijo za uspešen razvoj podružnice Videm—Krško.

Ko nastopi še toplejše pomladansko vreme, se bo vršilo v Vidmu—Krškem skupno zborovanje z bratsko podružnico iz Medvod, ki bo takrat priredila izlet v ta prelepi del naše slovenske zemlje. Takrat bomo skupno manifestirali za ideje, katere zastopa NSZ kot demokratična organizacija nacionalnega delavstva.

Zriav—Črna

Dne 3. marca t. l. so se vršile pri nas volitve obratnih zaupnikov. Vloženi sta bili dve kandidatni listi, lista NSZ in ZRJ. Volilnih upravičencev je bilo 956, volitev pa se je udeležilo 594 volilcev, t. j. 62 odst. vseh volilcev. Naša lista je dobila 196 glasov, nasprotna 390. Drugi glasovi so bili neveljavni. NSZ je šla prvič v boj pri volitvah po poročju proti mednarodnemu marksizmu, ki je imel do sedaj vse delavske zaupnike. Marksistična organizacija nima v 30 letih odkar je imela oblast v rokah, ničesar pokazati razen razbitost in neodkritost v njihovih lastnih vrstah in s tem škodo, ki jo je napravil mednarodni element socialnim delavskim ustanovam doma. NSZ mora sedaj budno paziti potom svojih zaupnikov, da se ne bo dogajalo pri mezdskih gibanjih to, kar je bila navada celih 30 let. Zahtevala bo plačilo za delo brez kakršnegakoli barantanja in brez solznih oči zahvale podjetniku za njegovo »dobroto«. Podružnica ima 5 zaupnikov.

V nedeljo 10. marca so bile pri nas volitve v krajevno Bratovsko skladnico. Vloženi sta bili ravno tako dve listi NSZ in ZRJ. Volilnih upravičencev je bilo 1001; od teh je glasovalo 570, t. j. 57 odst. NSZ je dobila 187 glasov in 19 delegatov, ZRJ 383 glasov in 38 delegatov. NSZ je napredovala pri sedanjih volitvah za 7 delegatov in s tem je konec marksističnega monopola v naših rudnikih.

Na volilce, ki so se abstimirali in teh je 431 se zelo jezi »Delavska Politika« v št. 31 in jih smatra za coklo, ki zavira razvoj delavske socialne zaščite. Mi pa pozivamo in vabimo te tovariše, naj se organizirajo v NSZ, kjer bodo sprejeti kot tovariši. NSZ se izkreno zahvaljuje vsem svojim volilcem za izkazano zaupanje.